

926

venia petens. At illa erubili arguit diabolū dicēs. **O** maledicte dei. nō sufficit tibi poitio tua nisi et tecū q̄ras hīe socios penaz. q̄ mō ausus es petē et nocē velle mihi deuotis. **E**late Bathana. nunq̄ alicui ex mihi deuotis ampli' nocitur'. Qui subito cū mag' vlu latu disparuit. Et militez vgo rep̄hendit dī. **O** miser quō ip̄e modicū pecunie ita p̄misi sti te decipi et ad tantū nefas deduci ut fidem abnegares et vroz tuā diabolo exponeres. **A**ge p̄nias de p̄cto tuo et de' tibi ignoscat tātum scelus. Reuertē ab illā ecclīaz ubi vroz tua descēdit ad adorandū et ibi eā inuenies. **D**omū aē reuerēs illū thesaurū repone ubi inuenisti et deo cū vroz tua fidelis seruias i futup. p̄fessus p̄c̄m tuū. et sic dispuit. Et miles reuersus inuenit vroz suaz in illa ecclēsia. et om̄ia relinquētes pro deo laudabiliter vixerunt deuotissimi facti virginis Marie.

Septimus titulus de Ira. Capitulū p̄mū de Ira. et ibi de diuersis modis ire et nocumētis eius et remedijs.

Aponitur a gregorio. **xxxij. moral. et ab alijs doctoribz unū ex vitijs capitalibz. Pro cui' declaratio sciendum fm Tho. scda scde. q. clviij. arti. j. q. ira p̄pe loquendo est passio appetit' sensitui a q̄ via irascibilis noiat. Circa passioēs aut aīe dupliciter in eis p̄ malū inueniri. Vno modo ex ip̄a specie passionis q̄ p̄siterat fm obiectū passionis. sicut inuidia fm sp̄z suā importat q̄dam malū. Obiectū aut et' i. m̄afia circa quaz est tristitia de bono alioz. q̄ fm se repugnat rōni. Et iō inuidia moy noīata importat aliq̄d malū. ut dīc p̄lus i. ij. ethi. **H**oc aē nō puenit ire q̄ est appetit' vindicte. i. punitōis. **I**ndicta ei p̄ bñ et male appeti. **A**lio mō inueniē malū in aliq̄ passioē fm quātitate ipsius. i. fm habūdantiā et defectū. et sic p̄ malū inueniri i ira. q̄n q̄s irasci' plus vltim' debito p̄ter rōez rectā. **H**ec Tho. Et licz oēs sint inclinati ad irā magis tñ colerici rōe ignee p̄plexiōis. **M**ulies aē rōne debilitatis rōnis. **U**n̄ **E**cclī. x. **N**ō ē creata supbia hoībo nec ira natōi muliez. q. d. licz viri magis inclinent' ad supbiā. et mulies magis ad irāz n̄ tñ se iuste p̄nt excusare q̄si creati sint cuz ea et vitare nō possint. qz hoc falluz ē. **E**t **E**cclī. xxv. dī. **N**ō ē caput neq̄us sup caput colubz i. ita venenosū. Et n̄ est ira sup irā mulieris. **D**e ira loquens p̄s. ait. **S. j. p̄s. xxx. Misere mei dñe qm̄ tribulor. p̄tristatus est i ira oculus meus. aīa mea et venter meus. Multe et varie et q̄si p̄tinue sūt tribulationes hoīm. p̄pter q̄d bicit aplūs. j. ad****

Thesal. iij. Nemo moueat. i. turbet et a bono recebat in tribulatiōibz his. scientes qm̄ in his positi sum'. Tribulatio est om̄e id q̄d affligit hoīem et quasi tribulus pungit. Ex his hō turbat p̄ passionē. s. hoc humanū ē. et passionibz nec meremur nec demeremur. nec laudabiles nec vitupabiles sumus. fm p̄lm in. iij. ethico. Et hoc ideo qz naturales sunt. et naturalia n̄ sunt in p̄fate n̄ra ea auferre. vñ et nec motus ire. **Nemo aut peccat i eo q̄d vitare nō potest. fm **A**ugul. **N**on solū aut turbat s. p̄ tribulatiōes frequētur bat. id est totus vel simul turbat et appetit' sensualis et appetitus rōnalis. et hoc est p̄c̄m **A**qua miseria petit liberari dicens. **M**isere mei deus qm̄ tribulor. p̄turbatus est. s. p̄pter tribulationes in ira. s. oculus rōnis. et anima. s. potencia voluntatis. et venter sensualitatis. ubi notant tria.**

Primo auxiliū diuinale. ibi. **M**isere mei etc. **S**ecdo vitū capitale exp̄ssatū. ibi. p̄bar' ē. **T**ercō exercitiū p̄lare insinuat. ibi. aīa mea.

Asecundo inchoando. **S. ij.**

vitū capitale ē ira q̄ tūc est vitū cū i ea cōturbat oculus et aīa. intellectus et volūtas. **N**ā i ira p̄ zelū que vltus ē et si turbat ocul' rōnis. non tñ aīa. i. volūtas. s. in ira p̄ vitū p̄turbat frequē. i. simul turbat ocul' rātonis cum aīa. i. volūtatē. **U**n̄ ira diffinitur put est p̄c̄m q̄d est iordinatus appetit' vindicte. fm **A**ugul. **A**lia diffinitio ē **D**amasce. ni. s. q̄ et accessio sanguinis circa cor. s. hec ē materialis. et puenit etia ire p̄ zelū. **C**apitale aē dī fm. b. **T**ho. scda scde. q. clviij. arti. vj. qz ex ea multa alia vitia oriunt'. **Q**z aut ex ira multa vitia oriunt'. habet hoc duplici rōe. p̄mo ex p̄te sui obiecti q̄d h̄z multū de rōe appetibilitatis. inq̄tuz. s. vindicta appetit' sub rōne iusti q̄d sua dignitate allicie. **A**lio mō ex suo impetu q̄ mentē precipitat ad q̄cunqz inordinate agenda. **E**st aut ira magis vitū capitale q̄ odium: q̄d tñ gūius p̄c̄m p̄niter. qz h̄z ira finē multū appetibile qz. s. appetit' maluz sub rōne boni. i. iusti magisq̄ odium q̄d appetit' malū sub rōne mali. **I**psa aut ira p̄cto variatur.

Etum ab alijs specificat'. **P**rimū. peccatum ire variat'. qz aliqñ est mortale. aliqñ veniale.

Pro cuius declaratio sciendū fm. bñm **T**ho. ubi sup. arti. iij. qz motus ire p̄ esse inordinatus et p̄sequē p̄c̄m triplicif. videlicz.

Primo ex p̄te mali q̄d alteri appetit'.

Secdo ex p̄te mali q̄d interius q̄s irasciē.

Tercō ex p̄te facti q̄d exterius ostendit'.

Ex parte mali q̄d iratus appetit. tunc ira est peccatus mortale qm̄. s. quis appetit' iniustam vindictam seu punitōz p̄ximi notabiliter dānosam. et hoc fm deliberatā ratiōē.

In iustam aut vindictam appetit cum quod appetit
eum puniri quod non meruit. ut quod non fecit sibi iniuri-
am quam estimat. vel si fecit sibi iniuriam vel aliam:
appetit eum notabiliter vel plus puniri quam merui-
it. puta dixit servus iniurius: quod desiderat. propter
hoc illum occidi vel vulnerari et hoc? vel etiam si
meruit iniurias faciens quia puniri affectat
iratus a quocumque illa punitione illi inferri vel a se
vel alia privata persona. et non secundum legitimam mo-
dum a deo ordinatum. vel etiam quod desiderat illum
puniri a iudice de eo quod meruit. hoc non appe-
tit propter bonum iusticie persuadendum: sed propter malum
eius quod sibi nocuit ut ex malo eius satietur. Et
quodlibet horum est mortale. quod per charitatem et per ius-
ticiam icebit. Sed si appetit tale malum non delibe-
rate sed secundum subitum motum putat motum ire sensualis
peruenit iudicii rationis. vel etiam deliberate rationis
appetit per malum. ita quod etiam illud nocuum est
tunc actu inferre non est mortale. ut trahit puer
per capillos: est veniale. **¶** Ex parte autem modi quo
quod irascitur interius. si ita ardeat irascitur quod ex
vehementia ire decidat a dilectione dei vel primi:
quod solet contingere cum ira transit in odium. tunc etiam
est mortale. **¶** Iuxta illud Augustinus? in regula. Ne
ira transleat in odium et ebrem faciat de festuca
et aliam faciat homicidam: quod non fit nisi per mor-
tale. Et de hoc dicit Iob. v. **¶** Elip stultum inficit
iracundia. aliter est veniale. **¶** Ex parte facti exterioris
ris est mortale ira inquitur ex ira quod inducit
ad criminalia. secundum illud puer. xxix. **¶** Vir ira-
cundus provocat rixas. ubi dicit glossa. **¶** Janua omni
vitiis iracundia. quod clausa utitur inficitur quod
est. apta ad omne facinus armabitur animus. vel cum
quod ex ira ostenderet signa odii. et ex hoc scanda-
lizaret notabiliter proximos. aliter ira est veniale ut
accidit in contumacia ira eorum quod gerunt curam do-
morum et subditorum. **¶** Propter quod dicit Christus Mar-
the. sollicitus es et turbaris erga pluma Lu. x.
¶ Item ab secundum. scilicet de spebus ire dicit philosophus
in iii. ethico. quod iracundia quodammodo sunt acuti. quodammodo
amari. quodammodo graves. et sic per dicitur triplex species
ire. scilicet acuta. amara. et gravis. Qui per dicitur in sententia
Gregorius? et damascenus? in ii. li. dicitur quod tres sunt
irascibilitatis species. scilicet fellea quam philosophus vocat
acutam. quod leve. scilicet principium et subitum motum.
¶ Secunda dicitur inania seu insania. quam philosophus vo-
cat amaram. quod est permanens et in vetustate devenit.
¶ Tercia dicitur furor. quam philosophus appellat graves. quod
sed obstat tempus ad supplicium inferendum. hec
differencia species ire non attendit principium secundum
circumstantias temporis sed secundum facultatem hominis ad
iram. vel secundum firmitatem in ira et ex causa diversa firmi-
tis in ipsa. **¶** Pro cuius declaratione dicitur b. Thome.
secunda sede. q. clviii. arti. v. quod inordinatio ire per
attendit ex duobus. Primo quidem ex ipsa origi-
ne ire. scilicet si habet leve causas. et hec ira pertinet ad
acutos qui nimis cito irascuntur et per quilibet levi
causa. **¶** Illud Iaco. Sic homo tardus ad iram.
Alio modo per attendit inordinatio ire ex ipsa

duratio ire quod est permanens et nimis perseverat. Et
hec per esse duplex. Uno modo. quod causa ire. scilicet
iniuria illata ab alio nimis manet in memoria
unde ex hoc diutina tristitia percipit. Et ideo sibi
ipsi amarus est. **¶** Illud Eph. iii. **¶** Dis amaritu-
do et ira tollat a vobis. Et Leviticus. xix. **¶** Non eris
memor iniurie civium tuorum. **¶** Quid? **¶** Deinde. dicit de
Julio cesare ethnico. scilicet quod omni memor esset nisi
iniuria. Alio modo pertigit permanencia ire ex per-
te vindicte quam quod obstinato animo querit et hoc
pertinet ad difficiles seu graves quod non dimittunt iram
nisi puniantur. **¶** Sed ut dicitur Eccles. vii. **¶** Ira in sinu. scilicet
mentis stulti requiescit. Et Ambrosius. **¶** Ira etiam se-
pe iocundum inducit in occidit. quod dum plus iusto
irascimur et volumus aliena cohercere ipsi gra-
viora committimus. scilicet iniuste puniendo. xi. q. iiij.
¶ Ira. Et loquitur ibi de Phutifar patrono Ioseph.
quod ex eo quod nimis iratus est Ioseph ex
falsa accusatione uxoris sibi crederetur non quievit
ira ei? quilibet puniuit et iniustissime. scilicet eum incar-
cerando. ut habetur Gen. xxxix. **¶** Abbat Gregorius in
v. moral. circa finem ad predictas species seu mo-
dos ire: Quartum eorum. scilicet quod cito irascuntur per levi
causa et tarde dimittunt iram. et hos dicit periores
alijs. Et in vitiis primum dicitur quodammodo ex illis quod ira-
cundus. scilicet quod levis irascitur et tenet iram etiam mor-
tuos suscitaret non posset deo placere. **¶** Item ad
tercium. scilicet de gravibus ire ponit dominus Ihesus Mat. v.
cum dicit. **¶** Ois qui irascitur fratri suo reus erit iudi-
cio. Qui autem dixerit fratri suo racha re? erit co-
cilio. Qui autem dixerit fatue reus erit gehene
ignis. Qui gravis secundum Thome. ubi superius. non pertinet
ad diversas species sed accipiuntur secundum processum humani
actus in quo primo quidem corde aliquid percipit. Et quod
tunc ad hoc dicit. Qui irascitur fratri suo. Secundum est
cum per aliquid signa exteriora ira manifestat exteriorius.
et antequam perueniat in effectum. Et quod tunc ad hoc di-
cit. Qui autem dixerit racha. quod dicitur secundum Hieronymum.
est infectio irascetis secundum hebreum ideoma. sicut
apud nos heu est infectio dolentis et nil aliud
significat nisi dolorem in communi. et pape inter-
fectio admirantis. Sed quod apud latinos non est
aliquid interfectio irascetis. ideo dimissum fuit il-
lud racha in suo ideomate hebreo signum iras
in voce absque expressione verbi importantis ca-
lumniam maledictionis et homini. **¶** Tercius gra-
vus ire est quando perducit ad effectum. Est autem effe-
ctus ire nocumentum alterius sub ratione vin-
dicte. minimum autem nocumentum est quod fit solo
verbo. Et ideo quod tunc ad hoc dicit. Qui dixe-
rit fatue. sub quo verbo comprehendit omnis iniuria quod
fit primo in locutione vel ope ex ira. Et loquitur
ibi Christus de ira quod est peccatum mortale. ut cum
est appetens notabile damnum primo ex livore
vindicte. Et in illo processu ex modo loquendi ostendit
dominus gravius esse peccatum in secundo gradu quam
in primo. et in tercio quam in secundo. Et hoc inuisi-
biliter obscure ex modo loquendi per similitudines proces-
sus iudicarij. Nam cum adducit reus ad iudicem.

927

b

928

Primo de crimine iudicatur. i. examiat utp fecit vel si seu quatuor quod fecerit. repto quod maleficiu ppeuerit. Secundo fit piliu seu collocutu iudicis cu suis piliarijs si debeat sibi igsci ut q pena plecti. et hoc deliberato. Tercio dat p eu snia ut tali pena puniat. Sic g in hoc pcessu min' piculu e reo iudicari. i. examiari q post examiatu de pena sibi debita ppe delectu tractari. qz du examiat abhuc e ei loc' defensionis. et p pvinci de crimie. et si pvinci s3 absolui. Et iter min' piculu. i. iminet cu d pena sibi danda teta in pilio q postq e laeta snia. qz cu agi de pena ei' p sibi ignosci vel alleviari pena sibi debita: sed post sniam dataz n3 expectare aliqd remediū s3 q ere cutoni mandet. Ita xpc ex ipo modo loqndi vult oñdere q min' gne pccm est qsi mortale cu quis solū h3 irā in corde puta cu odio. q cu ipse irā mortales oñdit exterius i facie turbulēta vel clamore qvis nulli faciat iurisiā. Et hoc ideo qz scābalizat vidētes ei' irā. Sicut minus gne est est mortale irā manifestare ab exē sed in pfulso q iraz oñdere suaz cu nocumēto pimi. i. pumelias inferēdo ut pcutiēdo et h'. Sūt em gbus i culpis maior vel minor qto debet maior vel minor pena in purgatorio vel i inferno. sicut etiā in meritis bonoz opm. Et in qlibet illoz gduū intelligit ut dictū est cum ira e talis et tanta q sit mortale. Eū cum dicit. si qs dixerit fatue: re' erit gēbene ignis. i. inferni. intelligit cum hoc facit aio notabilis iniuriandi. al p esse veniale. et aln nullū pccm. s. cu p dicit filio ul' mgi discipulo. tu es fatu: causa correctio nis. Nā et xpc sine pccō dixit discipulis Lu. ult. O stulti et tardi corde ad credendū. Et qz qui iniuriat primo verbo ul' facto: tenet ad satisfactōz. Prophea subdit xpc. Cum offers munus tuū an altare. mun'. i. cuiuscūqz boni optis facē disponis. an altare. i. i pfectu diuine maiestatis. s. ppe deū faciēdo. et ibi re: cordatus fueris. qz frat tu'. i. primus habz aliqd aduersū te. i. qz cu eū offendisti ppe qd es ei debitor. relinq ibi mun' tuū et vade etc. Istud iter bz fieri mēte: nō corpe. i. dispone in mente anteq facias illud bonuz opus satisfacē primo de iniuria illata. puta petento veniā et hmoi. et tali dispositōe pmissa facias illud bonū op' ut sic isto mō sit meritoriu qd alit nō eēt te nō disposito ad recōciliandū cū primo. Nō tñ bz bonū ppter hec dimitti.

Quem ad terciū primū. S. iij.

capale. s. exciditū pfare qd seqr ex ira ppe qd dicit ps. Turbatus ē ocul' meus. aia et vter q utiqz plura sūt. Scienduz q ex ira cū supat mēte triplex exciditū seu eximinitū pcedit.

Excidit em qz a pditione virtuali.

A ppositione corpali.

A persione fraterna.

Propter iraz omnes vires seu potencie aie et virtutes alterant. Nāz oculus intellectus obtenebra. qz ut ait Eap. Ira ipedit animū ne possit cernē ver. Eū dicit Greg. qz cū rector est in ira nō debet tūc iudicare sententia. qz iudiciū rōnis est obfuscātū. hic ei. Restringendā ē sub rōne pfas: nec qd agendū priusq pccitata mens ad tranquillitāte reat. Nāz pmoctis tpe iustu putat oē qd fecerit. xj. q. iij. c. Illa. Narrat historia eccliaistica q Theodosius impator etli deuotus tñ cū audisset quendā ex militibz suis sibi carū a tumultu ppari occisū apud thesalonicaz qz pmissit se ira succendi fecit dolose vocare pplm ab ludos cretenses ubi ob vindictaz fecit plures occidi. ppe qd postea a. b. Ambro. Mediolani n fuit pmissus inire eccliam nisi pri' facta publica pnia. xj. q. iij. c. Eū apud. Ira turbat animū. i. voluntatē adeo utli totus mūdus filo teneret iratus frangeret nō curando de mūdi totius destructione ut satis faceret ire sue. Eū puer. xj. vij. b. Ira non h3 misericordiā: neqz erūpens furor. Sic de Alexādo magno legi multum furibūdo q ira succensus occidit militē sibi carissimū de q postea ira digesta ita voluit q qsi seipm occidē voluit. Ira ēbat vterē memorie. Ideo vter significat memoriā qz sicut i ventre reponit cibi comesti. ita i memoria retinent letia ul' audita. Bz cū ira mēte supat: oē exēplum māfuetudis et paciētie a memoria excidit. et ois bñficiū imemor fit eius p quē turbatur. Sic patet in Saul q ita iratus fuit p David cū audiuit puellas cantare. Saul percussit mille. et David decē milia. q qsiuit plures eū occidere oblitus multoz et magnoz bñficioz q sibi et ppo fecerat. i. Re. xvij. Et sic turbat in ira oculus rōnis: aia volūtatē. et venē memoratōis. Et qz potentis sūt vtutes: turbatis subiectis turbant et accitēcia eoz. i. vtutes. qd pulcre declarat Greg. i. v. mox. circa finē dicens. Quāta sit iracūdie culpa psem'. p quā dū māfuetudo amittit q. s. vtus ē et ad tēpantiā pmet. supne imaginis. s. dei similitudo vitia. qz de deo bī Sap. xij. Tu at dñe cū tranquillitate iudicas. et ps. Quā tu dñe suavis et mitis es. Per irā sapia pbiē. i. prudencia. ut qd: qz ue ordine agendū sit: nesciat. sicut scriptuz ē Eccl. vij. Ira i sinu stulti reqescit. Per iram vita amittit. s. spūal. qsi sapia teneri videt. vñ scriptū est. Ira pbit et prudētia. Per irā iusticia amittitur. sicut scriptuz ē Iaco. i. Ira hois iusticiā dei n opat. qz dum pturbat mēs iudiciū sue rōis exaspāt: oē qd furor suggerit rectū putat. Per irā pccōdia rūpiē. sicut scriptū est puer. xxix. Air aiosus parit rixas: et vir iracūbus effodit pccā. Iracūbus quippe pccā effodit. qz etiam malos quos ad discōrdiam

puocat: peiores facit. Per irā spūssēci splen-
dor. i. grā septiformis excludit. quo 3 in ve-
tusta trāslatōne scriptū est. Sup quē reges
cet spūs me? nisi sup humilē et qetum: Cum
humilem dicet ptinus qetum adiūxit. Si q
ira mēti qetēz subēbit suā: spūsancto habi-
tationē claudit. hec Greg? **¶** Scdo p irā ex-
cibit qd a ppositōe corpali. Debz em qd esse
bñ ppositus i gestibz suis: qd ptinet ad mo-
destiāz. fm illud apli ad Phil. iij. Modestia
vīa nota sit oībz hoībz. s3 ira deuictus ut dic
Greg? .i. v. mox. ab aptaz mox infantiā du-
cif. 7 vsq; ad supficiē. s. corpalis dispōis ab
itmo cogitationū fundamēto dissipat. Naz
ire sue stimulis accēsus cor palpitāt. corpus
tremīt. lingua se ppebit. facies ignescit. exa-
sperant oculi. nō recogscunt notī. Ore qbz
fmone format s3 sensus qd loquāz ignorat.
In q itaq; iste abrepticijs longe ē qui actōis
sue pscius n̄ est. Un̄ plerūq; fit q vsq; ad ma-
nus ira piliat. 7 eo furoz mēbra foris i tecti-
bus exercet q inē ipsaz mēbroz dñaz mēte
captiua tenet. hec Greg? **¶** Un̄ 7 merito figu-
rat p illū demoniacū q vestimētis suis dila-
ceratis nudus icebat. hoīes verabat. i mo-
numētis manebat. Mat. ix. Talis em̄ vehe-
mens ira celerat mortē. p̄ qd b̄ pter. xxx.
Zelus 7 iracūdia minuet dies. Un̄ 7 aīalia
iracūdia (ut canis q defacili mordet 7 latrat)
sūt breuis vite. Et de Silla p̄sule romanorū
narrat Aug? .de civi. dei. q p ira cū turbulē-
tissimus eet. fracta ē sibi vena sanguinis in
corpe. vñ mortuus ē. **¶** Tercio p iram cabit
qd a puerfate hoīm. Quilibet em̄ cauet sibi
hīe familiaritatē cū iracūdis vel puerfatez
ne cōtumeliē ab eis seu p̄tendē habeat. Un̄
Greg? .in. v. mox. Per irāz grā vite socialis
amittit sicut scriptū est. Noli eē assiduus cū
hoīe iracūdo ne discas semitas eius 7 sumas
scābalū aīe tue. qz qd ex hūana rōe n̄ tpat:
neceffe ē ut bestialit̄ solus viuat ut fere sil-
vestres. imo nec secus qete habitare p̄ sol?
s3 3 seipm irat? frāgit aln vasa vl̄ cartas vel
al̄ seipm pcutit. Un̄ legit in vitis p̄m de q
dam iracūdo q cū nō posset cū alijs puerfari
ob suā irā. demū accessit ad locū solitariū ut
sine ira viuēt. s3 cū quādā die p aqua iuisset
ad fontē impleto vase ex aq fontis ad aquā
hauriendā se inclinauerat et posito sup ter-
rā casu effusa ē aq versato vase. S3 iste itēp
impleuit alia aq aliq ira p̄mot? s3 cū itēp vas
euerfū fuisset ille ifuriat? vas illud pfregit.
sicq; p̄pedit q n̄ alijs s3 ipemet causa erat sue
ire. Cōuersantē aut cū talibz demones libent
Un̄ aplūs ad Ep̄s. iij. Nolite locū dare diabolo. q
d. p iracūdiā diabol? habitat i vobis. 7 hoc
cū sol rōnis succūbit sup irā. i. qn̄ tanta ē q
tollit vsus debet? rōis. qn̄mo iracūdi videntē

peiores diabolo. Nā diabol? nō fuit ausus p-
cipitare xpm de pinaculo: sed dixit. Mitte te
deorsus. S3 pharisei 3 xpm repleti i synago-
ga ira p̄p̄ oba ei? vera 7 sc̄ta buref vsq; ad
supciliū mōtis ut p̄cipitaret eū Lu. iij.

Ad primū principale .S. iij.

reuerfēdo. de remedijs ire nota cū b̄ Misere
mei dñe qm̄ tribulor. hoc ē em̄ remediū pre-
cipuū rogare deū ut det sibi patia. 7 liberet
eū a miseria turbatōis 7 ire q nō minus tri-
bulat mentēz q ipa aduersitas vel iuria il-
lata. Un̄ Aug? i fmone. Mala eq̄nimit̄
tolerem? .i. sine turbatōe ab illo ē. s. deo. nō
nra patia. qd ps. recogscens dicebat. Tu es
patia mea dñe. i. causa patie mee. ut expoīt
mḡ i p̄mo sn̄az. eā. s. mihi dāto qz a me nō
habeo eā. Et iō qz q̄ttidie tribulamur dñis
miserijs ē petēda ab eo patia seu māfuetu-
do dicēdo. Misere mei qm̄ tribulor. Tria at
sunt que valent ad tolerandā iram.

Primo p̄uifio cum memoria passionis.

Secundo cōpassio ex dictamine rōnis.

Tercio subtractio materie turbationis.

¶ Primū et secundū remediū ponit Greg? .
in. v. moral. circa finem dicēs duobz modis
fracta possidē aīum ira disuēscit. Primū est
ut anteq̄ incipe aliq̄d icipiet mēs sibi oēs qd
p̄ sibi inferre p̄tumelias qd p̄ponat: q̄tenus
receptōis sui probra cogitās ab aduersa se
p̄paret. Que nimitz veniētia tātoforti exci-
pit quātō se cauti? ex p̄scia armauit. Qui
em̄ iprouit ab aduersitate dephendit quasi
ab hoste dormiēs inuenit. hec Greg? **¶** P̄uifio
tento aut aduersa q sibi p̄nt inferri et reme-
moranto q xpc p eo sustinuit cū om̄i patia
et mansuetudine tebz velle eū imitari 7 sine
turbatione velle sustinere iniurias. i. De. ij.
Xpc passus est p nobis: vobis relinq̄es ex-
emplū ut seq̄mini vestigia eius. q cum male-
dicere nō maledicebat. cū patere nō pmi-
nabat. Et Hieremias cū tractaret de morte
eius loquēs ab dñm ait. Ego nō sum turba-
tus te pastore sequens. de q in p̄sona ei? lo-
quēs ait. Ego qsi agnus māfuetus q portat
ad victimāz. Idere. xj. Greg? **¶** Si passio xpi
ad memoriāz reuocet. nihil est adeo aduer-
sum quod equo animo nō toleref. Om̄ia em̄
que possunt animū magis excitare ad irāz 7
appetitū vindicte fuerunt facta circa eū. Nā
iniuste passus est ab his quibz maiora cōtu-
lerat beneficia. s. iudeis 7 corpalia 7 spūalia
et om̄ibz modis. In substantia. quia ablata
sunt sibi vestimenta. In fama. qz multis cō-
tumelijs infamatus est. In suis adherētibz.
ut in discipulis 7 matre. In p̄sona qz flagel-
latus. coronat? spinis. crucifixus est. et tamē
nunq̄ iratus sed pro crucifixoribz exorauit
ne p̄rent dicēs. Pater ignosce q̄. **¶** Scdm̄
remediū 3 iram est fm Greg. in. v. moral.

930 ut cū alienos excessus aspiciunt: nra in q̄bo ī
alijs excessim? delicta cogitem? p̄siderata ei
īfirmitas p̄a mala excusat nob̄ aliena. Pa-
cientē q̄ppe illatā iniuriā tolerat q̄ pie memi-
nit q̄d fortasse adhuc h̄eat tolerari. Erubescit
ei p̄c̄sa alijs n̄ p̄c̄ q̄ v̄l deo v̄l p̄rio f̄colit
p̄c̄do peccasse. hec Greg. Ad hec facit q̄d d̄r
Eccl. xv. v̄ij. Domi h̄o f̄uat iraz. ⁊ a deo q̄rit
metelā. q. d. p̄ dictamē rōis ē vt velit sibi īḡsci
a deo ⁊ ī magnis offēsis. ⁊ ip̄e n̄ velit īḡsce-
re s̄z tenēs iraz p̄ primū ī p̄uis. Un̄ et ille ser-
uus cui dimissus fuerat debitū decemiliū ta-
lentorū. q̄z irat⁹ est p̄ p̄suū ex eo q̄ n̄ soluebat
sibi centum denarios ī quibz debitor erat si-
bi: s̄z tenēs suffocabat eū ⁊ ī carcerē misit.
adeo displicuit d̄no suo q̄ ēdidit eū tortoribz
q̄usq̄z reddēt vniuersus debitu. vt b̄r Mat̄. i.
xv. iij. Terciu remediū p̄ iraz ē tollē occasi-
ones. videlīz dura v̄ba ⁊ ea q̄ magis accēdūt
irā. Est ei ira accēsiō sanguis. Incēdiū autē
ignis diminuī p̄ subf̄ctōz lignorū vel īfusio-
nem aq̄. Ligna q̄ magis accēdūt sūt dure
rāssiones. dura v̄ba q̄ dici non d̄nt s̄z taceri.
Un̄ in v̄tis p̄m cū abbati Moysi b̄cta fuit.
set maḡ p̄tūmētia interrogat⁹ si fuisse irat⁹.
r̄ndit illud p̄s. Turbat⁹ sum ⁊ n̄ f̄z locut⁹.
Cauendūz t̄n ne q̄s adeo taceat p̄ dura loq̄n-
tes ⁊ turbatū vt ex taciturnitate sua magis
illū accēdat q̄z hoc malū ess̄z. s̄z tūc poti⁹ lo-
quendū ē s̄z cū māsuetubie. Naz vt b̄r puer.
xv. Rāssio mollis frangit irā. Sermo durus
suscitat furoz. De q̄baz etiā p̄ho legī q̄ cū
ūberaret discipulū suū p̄ defectū p̄missio ad-
uerterēs q̄ ira ei īcipiebat d̄nari sup̄lebit ⁊ vo-
cavit aliū suū discipulū q̄ n̄ erat passionat⁹
p̄ceptiēs ei illū ōberare. Sciendū etiā fm̄
Greg. i. v. mox Mōnūq̄z d̄z accensus aius
p̄ irā a p̄suetā locutōe restringit p̄ accessum
tp̄is penit⁹ a dilectōe p̄imi sepat. et acro-
res stimuli ad mentēz veniūt. causeq̄z q̄ q̄ui⁹
exaspēt oriunt⁹. ⁊ ira ī obitū vertit. p̄lexq̄z ira
p̄ silentiū clausa īnt̄ mentē vehementi⁹ estu-
at. ⁊ clamosa tacitas voces format. v̄ba sibi
q̄bo exaspēt obijcit. ⁊ durius exaspata q̄si in
cause exāmie r̄ndet. Qd̄ Salomon breuiter
īsinuat dī. Prestolatio īp̄ior furoz. Et ante
nos q̄baz sapiēs ait. Cogitatōes iracūdi vi-
pere sūt generatōes. mentē p̄medit m̄rem
suā. hec Greg. Talis ē q̄ nescit irā vincē mē-
te clausaz: d̄z vel cū illo p̄ quē est iratus si p̄
molliter loqui. vel si credit ex hoc excrecere
cū aliquo p̄ie sp̄uali vel amico sapienti re-
serare. vt sic passio conquiescat.

Trascimini ⁊ nolite

peccare: q̄ dicitis ī cordibz v̄ris ⁊ ī cubilibz
v̄ris p̄pūgimini. ps. iij. Elbi nota q̄ triplici-
ter nos possumus habere ad iram.

Primo mō zelatiue ⁊ p̄ rectū.

Secundo mō remissive ⁊ p̄ defectū.

S. v.

Et fm̄
q̄libz

Tercio mō vitatiue ⁊ p̄ excessus. eoz p̄
exponi v̄sus vt p̄mū p̄ceptat sic exponēdo.
Trascimini p̄ vitia aliorū p̄ zelū. et nolite pec-
care. i. q̄ n̄ excedatis ī zelo. ⁊ vt ver⁹ sit zel⁹
ī corrigēdo alios ⁊ irascēdo p̄ eoz defectus. q̄
dicitis ī cordibz v̄ris ⁊ ī cubilibz v̄ris p̄pūgi-
mini. i. penitemi ⁊ de p̄c̄is interioribz. ⁊ ista
dicunt ī cordibz. i. affectu. ⁊ de p̄c̄is extio-
ribz q̄ agunt p̄ corpus. et ista dicunt. i. f̄iūt
ī cubilibz. Est ei corpus tanq̄ cubile in q̄ re-
q̄scit aius. Est ei fm̄ Aug. p̄nā q̄baz iras-
cētis vindicta puniēs ī se q̄d dolet p̄mississe. d̄
peni. bis. iij. P̄nā. S̄z ad plenū zelū ⁊ neces-
sariū p̄tinet nōsolū irasci ⁊ punire suos defe-
ctus: s̄z etiam aliorū debito mō īq̄tum p̄t et
d̄z. Irasci em̄ iustus p̄c̄is paleaz. i. malorū
s̄z n̄ obit īq̄t Aug. v. q. i. s̄. fi. Un̄ dīc̄ Cri-
sost. Qui irasci cū causa: nō ē re⁹. Nā si ira
n̄ fuerit. s̄ p̄ zelū. nec doctrina p̄ficat. nec iu-
dicia stāt. nec crimina p̄pescunt. v̄n. i. Mach.
i. i. īq̄t Mathathias īstruens filios ⁊ ad zelū
legis exhortās p̄ exēpla. Delias zelando zelū
legis recepit⁹ est ī celū. q̄d b̄r. iij. Re. ij. Zelū
af̄ p̄cipue legis Delias onit dū irat⁹ p̄ fal-
sos p̄phas q̄ p̄dolāre faciebāt p̄lm q̄d ringē-
tos occidit ī tōrēte Eison. vt b̄r. iij. Re. xv. iij.
Ad hunc af̄ zelum inuitāt exēpla sc̄orū. Un̄
Diero. ad Ripariū. Legi s̄ynomast̄rē. i. vin-
dictaz s̄fines. ausleritatē Delie. ⁊ zelū Si-
monis canonei Petri seueritatē ⁊ Ananias
et Saphiraz trucidantē. Pauli p̄stanciaz q̄
Elimā magū v̄ijs d̄ni resistentē eēna seueri-
tate d̄nauit. Nō ē crudelitas crimina p̄ deo
punire: s̄z pietas. Un̄ in lege d̄r. Si fr̄ tu⁹ et
amicus tu⁹ ⁊ vxor⁹ q̄ ī sinu tuo dormit dep̄-
uare voluerit vitatē: sit man⁹ tua sup̄ eos
et effundēs sanguīez īp̄or. xv. iij. q. v̄ij. Legi
s̄ynomast̄rē. Si iudiciali accusatō fuerit cō-
tēnatus ex ira p̄ zelū. De s̄fines b̄r Nūeri.
xv. q̄ mot⁹ ira p̄ zelūz v̄nū de p̄ncipalioribz
tribz iuda q̄ p̄ legez d̄ni miscebat cū Madia-
nita in īp̄lo actu p̄c̄i occidit. De Delia b̄r.
iij. Re. i. q̄ sup̄ duos q̄nāgenarios fecit ignē
de celo descendē p̄burentēz eos. De zelo Si-
monis p̄ eotē videt̄ hic sumi Simon et Pe-
trus q̄ binominus erat. ⁊ historiam de Ana-
nias ⁊ Saphira habes Act. v. Glo. t̄n ibi ex-
ponit de Simone germano Thathai apli:
tangendo historiam que b̄r in legenda eoz. s̄. d̄
serpentibz p̄ magos pcuratis. q̄s apli misert
sup̄ eos ad affligendū eos ex zelo dei. Idac
ira p̄ zelū motus Mathathias occidit nunci-
um regis Anthiochi q̄ eum inuitabat ex p̄te
regis ad sacrificandū idolis. ⁊ iude v̄z q̄ coraz
eo sacrificabat. vt p̄z p̄mo Mach. ij. Idac ira
motus xpc̄ expulit flagello vendētes ⁊ emē-
tes in tēplo Joh. ij. De hac ira Greg. v. mo-
ral. Si sic p̄rios vt nos amāe p̄cipimur: re-
stat vt sic eoz erroribz vt n̄ris irascamur.

De hac p Salomone Eccl̃s. viij. Melior ē ira
 iustu. qz p tristitia vultus corrigi anim? de-
 linquentis. Ipse tñ zel? rectitudinis qz mentē in-
 qetudine agitat mor eius acies obscurat ut
 altiora nō videat q bñ prius trāquilla cezne-
 bat. qz nec solis radius cernit cū p morte nu-
 bes faciē celi obducūt: s; inde subtilius ⁊ ad
 alta reduciē. vñ ad tps ne videat: reuerbe-
 rat. s. ira p zelū. Naz ipa recti emulatio etna
 post paululū in trāqllitate largi? apit q hec
 interim p pmoēz claudib. sicut infirmanti
 oculo cū colliriū ponit: lux penit? negat s;
 post paululū pleni? recipit. Scdo ut exclu-
 dat defectus ire cū uti oportz: q remissio dē
 ⁊ pēm ē. Et tūc sic exponit. Irascimī cū oz
 ⁊ nra ⁊ aliena vitia ⁊ nolite peccat. q. d. Si
 hoc n facitis: peccatis. Nolite g peccare nō
 irascēdo. Pro hui? declaratioe dic. b Tho.
 scda scde. q. clviii. arti. viij. qz ira duplici p
 itelligi. Ano mō put ē simplex mot? volū-
 tatis q aliq nō ex passiōe s; ex iudicio rōis
 i iugit penaz: ⁊ sic defect? ire absq dubio est
 pēm. Et hoc mō intelligit verbus. Criso. cū
 dic sup Math. Qui cū cā nō irascit: peccat.
 Nā talis vitia semiat. negligēcia nutrit. ⁊ nō
 solū bonos s; etiaz malos inuitat ad pēm.
 Iracūdia ei q ē cū cā iracūdia nō ē. l. ppe s;
 iudiciū. hec Criso. Iracūdia ei ppe intelligit
 pmo passiōis. q at cū cā irascit. i. ex rōe.
 ira ei? nō ē ex passiōe. et ideo iudicare dē nō
 irasci. Alio mō accipit ira p motu appetit?
 sensitui q ē cū passiōe ⁊ inmutatioe corpa-
 li. ⁊ hic mot? ex necessitate seqt in hoie ad sim-
 plices motū volūtatis. qz naturalē appetit?
 inferior: seqt motū volūtatis appetit? supio-
 ris nisi aliqd repugnet. Et iō nō pē totaliter
 defici? appetitu sensitui mot? ire nisi p sub-
 ectōz vlt debilitatōz mot? volūtarij. Et iō ex
 pñ defect? passiōis ire vitiosus ē. sicut ⁊ de-
 fect? volūtarij mot? ad puniendū mala s; m
 iudiciū rōis. Est at passiō ire utilis sicut ⁊
 oēs alij mot? appetitus sensitui ad pemptius
 ereqndū id qd rō dicitat. Alioqn frustra in
 hoie eēt appetit? sensitui. cū tñ natura nihil
 frustra opef. Si at qd nō irascit ⁊ vitia sua
 ⁊ alioz. ut cū familiā pē vel mī vlt subditos
 rectos secularis vel eccl̃astic? videt vel sciūt
 delinquē ⁊ ex remissioe nō corrigūt nec puni-
 unt ne seipsos ira pēbent vlt delinquentes ⁊ ami-
 cos eoz pēstet: tūc defect? ire est pēm ⁊ bē
 remissio. Conē qd bē dis. l. Si qd diaconus.
 Que ē ista bonitas iusticie inimica. palpat
 crimiosos ⁊ crimia eoz dimittē vsq ad diez
 iudicij ipunita: Et Amb. Dic dū vni indul-
 get idigno ad plapsonis ptagiū puocat vni-
 versos. Facultas ei venie icentiū prebz de-
 linqndi. xxij. q. iij. Est iusta. Delij sacertos
 sumus qsi se bonos tñ qz nō iratus fuit ⁊ vi-
 tia filioz mala morte cum filijs suis iterijt.

Nec obstat si dicat q deo debemus assimilari
 iuxta posse. s; illud Math. v. Estote vos p-
 fecti sicut ⁊ p vester pfect? est. de? ac cū trā-
 qllitate iudicat et punit sine ira aliq. Nā ira
 eius de q dē. Iratus ē furore dñs i pīm suū:
 nō est pccatū animi s; iusta supplicij pstitutō.
 ut bē de peni. dis. j. Sed ⁊ pūno. Sine alte-
 ratioe aut ⁊ pccatioe ai nos irasci et punire nō
 possum? Rñdet ei. b Tho. vbi sup. q deo al-
 simulari debem? i appetitu boni. s; i appeten-
 do ⁊ i mō appetēdi assimilari nō possum? qz i
 deo nō est appetit? sensitui. sicut i nob surgit
 mot? ire cū alteratioe et obfuscatōe rōis qui
 tñ pē ⁊ b; regulari rōne. hec ei ira et si i ipsa
 executōe act? cū. s. corrigi iudiciū rōis ali-
 qñ impediāt. nō tñ rectitudinē tollit rōis.
 Nō est aut conē rationē dñtis ut infmitatē
 delibatio rōis i eo qd ē iaz a rōe delibatū.
 etia ara ipediret i actu suo. s. dum b; agē. si
 tūc delibaret de agēdis. Tercō mō itelligit
 illud. Irascimī ita ut remoueat ire excessus
 q bē ira p vituū. et sic exponit. Irascimī. qd
 ptingit qz hūanū ē. qz q nō irascit. ait Hiero.
 ro. aut de? aut lapis ē. S; nolite peccat. i. n
 habeatis volūtate deliberatā vlt pmanētē in
 ea. qz tūc gūe pēm eēt. Et Eccl̃s. dē. Graue
 saxū et onerosa est arena: s; ira stulti utroq;
 gūior. S; ⁊ ex illa modica ira ppūgimini de
 his q facitis mēte ⁊ corpe icōueniēcia. sicut
 dic Hiero. Et ut dic Greg. i. v. mor. Cum p
 zelū anim? mouet. curādū sūmope ē nec hec
 eadē instructō dñtis assumit: mēti ira dñe-
 tur. ne qsi dñā pccat: s; qsi ancilla ad obse-
 quiū rōis pata. a rōis tergo nunq recedat.
 Naz q tūlibz ira ex zelo rectitudinis surgat si
 imoderata mēte pccerit rōni pūno fūire
 pccat. hec ille. Quod aut nō est s; m rōez:
 pēm est. qd cū ptingit ppūgimini. Ante in
 hui? figurā dicit in veteri lege. Alir q inci-
 dit ligna i silua si casu excussum serp de ma-
 nubrio infecerit primū pfugiens ad vnam
 ex tribz ciuitatibz refugij: salu? erit ⁊ nō oc-
 cidef. Scdm Hugonēz vir incidit ligna. qñ
 ferro increpatōis vel punitōis abscibit vi-
 tia ex hoibz qui p arbores signant. s; ferruz
 egredit de manubrio i hoc ope qñ repēnsio
 vel punitio excedit modū debitū rōis ira
 dñante. ex quo aliqñ sequit mors pūmi licz
 ppter intentionē. qz aspūtat nīmie incre-
 patio nec correctionē recipit nec salutē. dis.
 xlv. Cū beatus. S; morē scandalī. Talis g
 sic excedēs ut saluet: pfugiat ab vnā ciuita-
 tum triū. in quibz hoies rei tuti sūt. videlicz.
 pūnoez. pccationē. vel satisfactōz: qñbz hap
 icludit alia duo saltim pposito. ⁊ sic euadet.
 Irascimī g. q dicitis i cordibz vris ⁊ in cu-
 bilibz vris ppūgimini. Si vero qd irascat si
 ne aliq causa conē aliq. puta qz nō offen-
 dit nec eum nec alios. sed quia voluntati sue

952 nō assentit i malū: s; repugnet i hmoi vel ex causa iusta puta q; offendit: s; irat? appetit eū puniri vlt debitu mobū. i supat ira rōez vlt multū obfuscat. sic ē reprehensibile. i dicat ira p vitiū. qd est aln mortale. aln veiale. vt dicef infra. Hāc phibz Salomon dic Eccl̃s. vij. Noli irasci. Ira ei in sinu stulti req̃escit. Et hāc ira sicut et oēs alias passiōes q̃s affe ctōes noiabāt: dicebāt stoici eē malū. i n ca dere i aio sapiētis. i. stuosi. Accipiebant enī irā put iportat vitiū. put. i. quis irascit p p rīmū malū eius itēdēs nō correptōz vicio rū vel bonū p̃mūe. S; paripatēti dicebāt p̃uiz. i. irā i alias passiōes cadē in aio sapi entis. Quoz sniam Augul. i. ix. de ciui. dei. magis approbat. Dūmebāt bi irā i alias pas siones put sūt mot? appetit? sensitiui. i. siue sint moderate siue nō. i. sic sp nō sūt male q; si moterent rōne sūt bone. vt. i. puniat delin quēs ppter bonū p̃mūe iusticie p̃fuanbū p eū ad quē spectat. i. i hoc est mīster dei. i. sic relinqt vltionē deo cui? est. fm illud. Mea ē vltio Deūf. xxxij. dū. i. appetit puniri malū p eum q̃ est mīster dei i illo.

Caplm. ij. de Indignatōe. i. ibi de varijs murmuratōibz q̃ fiunt p̃ deum i p̃ prelātū.

De filiab? ire precipue de indignatōe i murmuratōe q̃ ex indignatōe videt pcedē. i. de hac ps. Desine ab ira i delinque indi gnatoz: noli emulari vt maligneris. Elbi ad monemur resecare turbatoz in mala plura tententē. ibi. Desine ab ira. Eliminare indi gnatoz ex ea pcedentē. ibi delinque indignatōez. Exulare murmuratoz ex ipa puenientē. ibi. noli emulari vt maligneris. ¶ Q̃tum ad p̃mūz dic aplūs. Nō vos defendētes caris simi s; date locū ire ne. i. illa vos occupet. vt dic Ambro. xj. q. iij. Ira. et rō est q; multa mala pcedūt ex ea i p̃cipue sex. que sūt filie eius fm Greg. in. xxxj. mor. i. Rira. Tumor mentis. ¶ Potest enī ira tripliciter p̃siderari fm Tho. scda scde. q. clviij. arti. vij. Contumelia. Elno mō fm q̃ est i cor. Clamor. de i sic ex ea nascuntur Blaspheemia. de i sic ex ea nascuntur duo. i. indignatō. i. tumor mētis. Alio modo fm q̃ ē in ore. Et sic triplex sequit ex ea in ordinatio. q; vel vox incōfufe clamādo. i. ab hoc p̃tinet clamor. vel ip̃operatō i p̃uitian do i sic ē ptumelia. vel blasphemādo. i. sic est blasphemia vel maledictō. Tercio mō fm q̃ ira est in facto i sic ē rira. p quā intelligunt oia nocumēta q̃ facto p̃sonis hoīm iuste ir roganē. vt homicidiū. vulneratō. incarcera tio. i. h? Desine g ab ira q; ire et insanie ni bil est mediū inq̃t Criso. ¶ Q̃tu ad secun dum dic bēs Tho. ubi sup. q; indignatio est cū

q; turbat p aliquē reputans idignū vt sibi hoc fecerit. sed delinq̃ indignatōz ait ps. fm aliā trāslatōz quā ponit Aug? sup ps. loco cui? nos habem? furozē. Ad qd etiāz hortat aplūs di. ad Eph. iij. Ois indignatio i ira tol la a vob. Solet at q; indigni cū videt aliū exaltari quē reputat minus dignū. i. se pati vel nō ita appreciari. Et sic ff p̃digi cū audi uit p̃ez suū cū tanto gaudio et festo p̃digu recepisse i tomū indignus ē et nolebat inire Lu. xv. Sic audietes decē apl? de duobz fri bus. i. Iose i Jacobo q; petissent p̃ ceteris i regno locari vn? ad dexterā ali? ad sinistrā indigni sūt Math. xx. S; nō bz q; indigni ex hoc. An Ambro. Carissimi nō indignemsi si mali floret in mūdo et vos mala patimī. Nō ei est xpiane dignitatis i tpalibz exaltari: s; poti? dep̃mi. Illi nihil hnt i celo. i. vos i mū do. Et iō quicq; vobis mali ptingat potius gaudere debetis. Et Criso. Quid g turbamī? Nemo vidēs malignos p̃spitat hē turbe. Nō est hic retributō stutis i vitijs: sed veluti quidā gustus. de peni. bīf. iij. Et ex hac indi gnatōe frequē sequunt murmuratōes i alia mala. i. Q̃tum ad terciū di. Noli emu lari. i. p̃tristari vel indignari. ex de p̃essione tui et exaltatione maloz ita vt maligneris. ibi est maligne aliquid agas vel murmurando vel blasphemando vel a bono cessando. et hmoi. Et rōnez assignat subdens. qm q; ma lignant murmurando vel aliud malū agen do: ex terminabunt. i. ex terminos sc̃toz vel viuētū ponent. Sic inq̃t illa sc̃ta Iudith. Qui at imp̃operiū murmuratōis p̃tulerūt p̃ dñm: ex terminati sūt ab ex̃minatore. Dic Aug? sup psalteriū sup hūc versum. Credidisti in xpm. q̃re credidisti: quid tibi p̃misit? Si felicitatē huius seculi p̃misit tibi xpc: murmura aduersus illū qm vides infidelē fe licez. Quid tibi p̃misit felicitatis nisi in re surrectōe mortuoz? Quid at in hac vira ipe inquaz p̃misit? An tedignaris serue et disci pule qd dñs et mgr? Nōne ab ipso audis: Nō est seruus maior dño suo: nō est discipulus sup mgrm? Ille p te dolores. flagella. cruce. mortem. obprobria. i. portauit. Et quid hoz iusto tebebat: quod tibi peccatū nō debe? Ergo tene directū oculū tuū. i. fidei ne tur bes pre ira. Desine ab ira i derelinque furo rem. Noli emulari vt maligneris. Exempluz in vitijs p̃m legitur de quodaz sancto viro q̃ seruiebat deo in heremo. cui quidaz deserui ebat discipulus portans ei necessaria ad vi uendū. Quadaz at die cū iussit ad ciuitatez inuenit oēs apotecas clausas. Anrogauit de causa cū festū nō esset. Dictū est ei q; qdaz magn? diues obierat ad cuius funus totus clerus et p̃lus cōueniebat ad honorandū. Accessit ad eccliam ubi sepeliebat ubi erant

pata lumina innumera. et cāpane oēs pul-
labant. et oēs pluerant. **Dis** visis reuersus
ad hēmus et portās hēmitē nēcia iuenit i via
caput hēmitē. et paulopost brachiū cū māu.
vñ pēdit illū deuorātū a feris. **Sup** q mul-
tū est indigētus. pēcit se in ēram dicēs nō in
surgē nisi de? manifestaret sibi hoc misteriu.
quō ille diues iniquus mortu? erat cū tanto
honore. et ille dei fūus cū tanta miseria. **Et**
rēdit ei angel? q iō tant? bonor fuerat diu-
ti fact? ut remūteret ad plenū de opibz suis
bonis. nā i inferno erat. **Hēmita** aē ut purga-
retur a leuibo aliquibz peccatis suis sic erat
mortuus: sed in parabiso erat.

De murmuratione. S. j.

Nora q fm Robertū olchor ē qrela cū ipa-
ciēcia. **Et** d hac inq? ps. cv. **3** pīm illū anti-
quū significat fm Aug? i gestis suis pīm
xpianū. **Murmuraue** in tabnaculis suis et
nē exaudierit vocē dñi. **Et** eleuauit manū suā
sup eos ad puniēdū. **Ubi** tria demōstrat ps.
Et qrelaz de deo insinuat. ibi. **Murmuraue**.
Et pmanētiā i malis demōstrat. ibi. nō
exaudierunt.

Et penā de vitio designat. ibi. **Et** eleuauit.

Quem ad primū. Tan. S. ij.

q historia qñ reuersis exploratoribz de fra-
pmiūdiōs audiētes fraz illā eis a deo pmis-
saz ciuitatibz fortissimis munitā gigantes
hoies ibi habitare: cepūt diffidēdo de pmissis
dei murmurare dicētes. **Faciam?** nob duces
ut reuertamur i egiptū. **Et** hoc egerūt i ta-
bernaculis suis. i. cū eēnt otiosi. **Nō** ei labo-
rātibz sz otiosis hoc ptingit. dic ibi glo. **Ubi**
sciendū q cū murmuratio iporē qrelaz. tri-
plex repit querela **3** dñm in scriptura.

Prima ē p psumptōz. **De** pma dñ Math.

Secūda ē p admiratōez. **ix.** i pabola vinee

Tercia ē p turbatōez. **q** illi q veniēt bo-

ra pma ad laborandū i vinea cū nō accepis-
sent a pcuratore nisi vnū denariū sicut et qui
venerūt vntecima hora. murmurauerūt ad-
uersū pēzfamilias dicētes. **Idi** nouissimi fe-
cerūt vna hora et pes illos nob fecisti et. **Ubi**
dic Greg. i. omel. q veniētes pma hora signē
pēs pmos vētis testi. et veniētes vntecia si-
gnant scōs noui testi q recipiūt denariū. i.
idē pmiū sicut et scōi antiq testi. et pūs qz ime-
diatē cū moriunt. illi aut diu dilati sūt. **Et**
illa murmuratō nō ē ppe aliq qrela **3** deū cū
qētissimi sint. **3** p suppositōz dñ. i. dato p im-
possibile q pñri vellēt: declarā apte q nō sit
eis iurā vltiminatō debite mercedis. sz iu-
ste vnicuiqz tribuīt. **Nico.** tñ de lira sup illū
textū aliē dic. s. q gētiles pueri ad fidē sunt
veniētes vntecia hora. q receperūt tantā grāz
q est qdaz pncipiū glie. quātā q iudei i pñ-
cipio pueri ut apli cum alijs discipulis vel

etiā sancti veteris testamēti. **Nō** enī ē aliud
gloria q grā psumata. **Unde** Ro. vj. Gracia
dei vita etna. s. ē. **Veniētes** g iudei q gētiles
puerī ad fidē recipiebant grām spūs sancti i
signo visibili. s. in spē ignis. sicut et apli. **Uñ**
et Act. x. dicē q loquēte Petro. s. Cornelio
centurioni et familie sue cecidit spūs sanctus
sup omēs q audiebant verbū. nō intelligen-
tes misteriu quasi murmurabāt reputantes
gentiles indignos tanta grā. **Uñ** dñ ibi q ob-
stupuerūt q venerāt ex circūcisiōne dicētes
qz grā spūs sancti i natōnibz. s. gentiliū dif-
fusa est. **3** et reuertēte Petro ad iudeos ce-
perūt pqueri de eo q ad Cornelii gentile di-
uertiss. qbz satisfecit declarās quō sibi ostē-
suz ē p visidēz. s. linthei d celo submissi pleni
atalibz imundis. et ei dictū q mactaret de il-
lis et manbucaret et. qz et gentes etiā vocan-
te erat a deo ad grām suscipiendaz. **Nec** po-
test qz de deo iuste cōqueri qre det grām vni
magisq alteri. et quare magis vocauerit gen-
tiles ad fidem q iudeos. qz in eo nō hz locuz
acceptio psonaz cum nulli sit debitor. **De**
cunda qrela ē p piam admiratōz. **Veniētes** ei
sancti malos exaltari et bonos depmī et cō-
culcari. alñ pgrunē de deo non irascendo sed
admirando de iudicijs dei. **Et** isto mō **Piere**
mias. xij. c. qñ murmurās **3** deuz inq. **Iust?**
quidem es dñe si disputē tecum. veruntū ve-
ra loqr ad te. q. d. **Scio** et sic fatēor te dñm
in omibz opibz tuis iustum. tñ miroz de hoc
qd ego dicaz: qd vtiqz vey ē ut cernit. **Qua-**
re via impioz pperat: via. i. status fm mū-
dum. impioz eoz. s. q in pietate fidei et xpia-
ne religionis deficiūt nō credētes aliā vitaz
esse nisi pñtem. **Dene** ē his q puearicant. i.
egrediunt de via mādatoz tuoz sequentes
viaz demonum. i. vitioz. et inique agunt. i. **3**
equitatē et iusticiāz nocentes pñmis. **Plan-**
tasti eos et radicem miserunt. i. te opante vel
pmittēte vidēnt firmati i diuitijs et honoribz
et potencia frena. et ita radicati et fundati q
nō possint pbe talē statū pspertatis. **Prope**
es tu. s. ori eoz. s. tu deus. **Nam** si quid petūt
et desiderāt de rebo mūdi. qz aliā nō querūt.
ipsi obtinent acsi eos exaudias. **Et** longe a
renibz eoz. **Renes** in scriptura significāt de-
lectatōes corpales. qz ex renibz exciditur se-
men vñ sequit delectatō carnis maxima. **Et**
vult dicē. **Si** quas appetunt delectatōes p-
uas tu es longe ab hñdi. i. nō impedis sz p-
mittis eos assequi qd cupiunt in hñdi. **De**
inde loquit de se q iustus erat. **Et** tu dñe no-
sti me. i. cognouisti me. i. sciencia electōis et
approbatōis. et vidisti me. oculis tue grē qui
sunt dona spūs sancti me isperisti. **Et** pbasti
cor meū. i. multis tribulatiōibz. psecutiōnibz.
temptatiōnibz examinasti. tecum. i. in omibz
inuenisti me tecum esse non recedendo a te

934

neq; a grā tua. Ecce q̄rela d̄ exaltatōe impij
et tribulatōe iusti. S; imēbiate recurrēs ab
rōez illustratā a spūsanto: subbit. Cōgrega
eos q̄si gregem ad victimā. q. b. Erte video
iusticiā tuā de in hoc. Nā q; h̄mōi reprobos
deputas ad damnatōz efna; ppter eoz malā
vitā. tu de? facis sicut macellari? facit q; vi-
tulos et porcos q̄a vult victimare. i. occidē.
bat eis pluries blada 7 bona potagia quibz
pinguefiant vt ip̄a afalia pinguiora sint in
morte. 7 sic pgrega. i. pgregabis. vitulos autē
q̄s nō vult occidē sed viuē ponit ad aratp 7
alios labores. Sic tu de? das istis reprobis
habūdantiā tpaliū vt pleni remunerent in
pnti si q̄ bona faciūt. 7 habūdantiori pena i
inferno postea crucient ex malo vfu tantorū
bonoz. Electos autē tuos affligis 7 laboribz
exponis q̄s ad vitā refuas efna; Et sequit̄
de malis q̄ pspant. Et sc̄ifica eos i die occi-
siois. i. ab pplemētū tpalis pspitatus eoz in
die occisiois. i. mortis sue. sc̄ifica. i. pmittas
vt hēant honorē 7 sepulturā magnificā ac si
eēt sc̄i. qd̄ tñ ē eis ad mai⁹ iudiciū. vñ sc̄i-
fica. i. sc̄ificabis. Idē etiā piaz q̄relā ponit
ps. bi. Ecce ip̄i p̄fiores q̄. f. dicunt si ē sc̄ia in
excelfo. q. b. de? n̄ cognoscit ista facta mūdi
nec curat d̄ eis. Et habūdantes i sc̄lo. i. i se-
cularitate in vitijs mūdi. supbia. auaricia 7
luxuria. obtinuerūt diuitias i pecunijs. vesti-
bus. lapidibz p̄tiosis. palatijs. agris 7 famu-
lis. Et dixi ista cernēs fm̄ sensualitate 7 p̄i-
mū motū tēptatōis ego Dauid. Ergo sine
cā iustificauī cor meuz. i. sine utilitate exer-
cui me i obfuitōe mādatorz dei 7 opibz stu-
olis 7 iustis vñ cor efficiē iustū 7 sc̄m. et la-
ui inē innocētes man⁹ meas. i. act⁹ mei ino-
cētes fuerūt. si i aliq̄ offendit: aq̄ pnie laui et
purgauī. 7 tñ fui flagellat⁹ tota die. et casti-
gatō mea i matutinis. i. cū repi me i die grē
fui flagellat⁹ d̄sis tribulatōibz. 7 tñ si aln i
curri i noctez culpe fui a deo castigat⁹ d̄sis
aduersitatibz. s; a deo illuīnatus subito dixi
fm̄ rōz. Si dīcēbā narrabo sic. i. talez eē re-
tributōz maloz q̄lis cernit in vita pnti et n̄
alia. Ecce natōz filioz tuoz reprobaui. fili-
oz. f. p̄adoptōz. 7 grāz 7 spālez amorē. Nā vt
d̄i iudith. viij. Oēs ab initio q̄ deo placuerūt
p mltas tribulatōes t̄nsierūt fideles. Et Heb.
xij. Flagellat de⁹ oēs filiū quē recipit. S; si
nō ē alia retributō q̄ ista p̄ns. cū mali bona
habeāt 7 boni mala. rō aut iusticie dictat vt
mala malus hēat. 7 bona bon⁹. q̄ boni q̄ tot
mala patiunt reprobī habebūt. 7 mali electi
et dilecti dei. Estimabaz vt cognōscerē fm̄ hoc
iudiciū sup̄ficiale. qd̄ frequēter fit fm̄ sensiti-
uā. S; hoc labor ē aī me. f. ab cognoscendū
q̄re de? det bonis aduersa 7 malis p̄spa. Do-
nec itrez i sc̄uariū dei. i. i secretū suoz iudi-
ciorz p̄ visioz vñ reuelatōz. Et intelligaz i no-

uissimis eoz i fine qd̄ eis reddat. Nā vt d̄c
Geg. i. iij. mox. Occulta sūt iudicia dei vt
q; cū mal⁹ bona h; et bon⁹ mala. s; lōge oc-
cultiora. cū mal⁹ mala 7 bon⁹ bona hēat. Nā
icertū si mal⁹ hēat mala ab initio sue bāna-
tōis. vñ ab emēdatōz. 7 bon⁹ si bona hēat ab
maiorē sui puocatōz ab diligēdū deū ex bñ-
ficijs mltiplicatis. an illa recipiat ad remu-
neratōz bonoz q̄ facit. Et ideo sc̄i magis ti-
mēt 7 dubitat in p̄spis q̄ in aduersis. hoc aē
itelligē i nouissimis. qñ videbūt stat⁹ boīm
i alia vita. Elerūtū deiicisti eos. f. reprobos
dum allenarēt. i. supbe uterent h̄mōi bonis
tpalibz. i. d̄ statu felicitatis tpalē statū m̄-
serie demersisse. quō facti sūt i desolatōez. su-
bito defecerūt q̄. Nō ē q̄ respiciēdū ab p̄ntem
felicitatē. s; futurā: nec p̄grendū q̄ mali bo-
na hēant. s; p̄siterādū quō vtant. q; si male
tātomai⁹ iudiciū eis preparat. Aln etiā mur-
muratō q̄ est sine p̄cto accipit p̄ qdam q̄rela
seu tristitia p̄ccēte ex defectu boni sp̄ialis
quē in se videt vel in alijs. 7 sic sumit in ps.
vbi loq̄ns p̄p̄la de p̄uersiōe iudeoz ab vesp̄e-
rū. i. i fine mūdi. ait. Tpi disp̄gent p̄ d̄las p̄-
tes mūdi. ab māducandū. i. ab incorpandū
alios i ecclia. Si vñ si fuerint saturati. i. si n̄
puertant q̄b p̄dicabāt vt optant. murmu-
rābūt. i. p̄stābunt illos 7 p̄grent de duris-
cia eoz. Tercia q̄rela ē cū turbatōe 7 ista p̄-
p̄ie ē murmuratio 7 p̄ctm. De q̄ d̄ Eccl. x.
Air prudens 7 disciplinat⁹ nō murmurabit
coꝛp̄tus. Hanc docz caue apls dicēs p̄bil.
ij. Omnia agite sine murmuratōibz. S; 7 ista
murmuratio mala triplex est.
Aln 3 sociū. 1. Murmurat qñq; aliq̄s. i. cō-
Aln 3 p̄latū. querit 3 socium seu primū.
Aln 3 deu. q; nō seruit sibi put vellet.
Aln d̄ Eccl. xxiij. de eo q̄ accepit mutuū a p̄-
tino 7 cū repetit ab eo murmurat: sic inq̄.
Multi q̄si adinuentōz estimauerūt fen⁹. i. q̄si
fuerūt n̄ reddendū vñq̄ estimauerūt mutuū
eis factū. 7 sequit̄ in auctoritate. 7 p̄stiterūt
molestiā his q̄ se adiuuerūt donec accipiāt os-
culant man⁹ bātis. et i tpe restōis postula-
bit t̄pus. 7 loquet̄ vba tedij 7 murmuratōis.
7 t̄pus cābit. Si at p̄sit reddē aduersarij
Aliqñ etiā murmurat q̄s cū videt nimis ḡ-
uari i obsequijs vñ opibz vt cū paupes vñ re-
ligiosi petūt elemosinas. 7 hi a q̄b petunt:
murmurāt dicētes. Isti idisceti sūt 7 n̄ faci-
unt nisi petē. q̄si dant murmurādo dant. S;
d̄. j. De. iij. Hospitales. f. ab subueiendū si-
ne murmuratōe. Sic Martha murmurabat
3 Magdalenā. q; n̄ iuuabat eā ab mīstrādū.
Et Judas de effusione vnguenti dicēs. Et qd̄
p̄bit̄ hec? Alqñ imo 7 sepe murmuratio
fit 3 p̄sidentia. f. eoq; n̄ p̄uideāt subditis
vt vellet. vel nō eq̄lis oibz. Sic murmurauit
p̄lus ille hebreoz cōtē Moysen ducē suum

in deserto. **S**in querendo de defectu cibi. ut habet **Exodi. xvj.** Et in **Raphidin** querendo de defectu aq. **Exodi. xv.** Et **Aaron** sacerdos suū sumus q. usurpasset sibi sacerdotiū q. fuisse causa ipe et **Moyſes** mortis. cclx. sacerdotum q. pusti fuerāt ab igne imisso a dño p. supbiaz et murmuratōz eoz. **Moyſen** et **Aaron** volentes uti sacerdotio ut **Aaron.** ut habet **Numeri. xvj. et. xvij.** In quibz murmuratōibz mansuete se habuerūt murmurātes de eis et recurſū habuerūt ad deum cum oñonibz. Et in ecclesia pmitiua surerit murmur grecoz. s. puerſoz ab fidez. **hebreos** eoz vidue eozū despiciebant in misterio qetidiano. ut dñ **Act. vj.** Et vel q. nimis grauibant in opibz manuū. vñ q. nō ita requirebant ut hebrei: qd reputabant sibi ab cōtemptū. unde pquirebant. **Sz** aplis ordinātibz septem diacones q. sup hoc haberet curam sedatū est murmur. Istud vitiū multū cōturbat pgregationes religiosoz et pacem tollit. ideo grauius puniendū. **Ande** dñ. **bis. xc.** Alienus sit a fratz unitate q. murmurauerit. Et opus eius abiciat qui murmurās extiterit. ne penas murmurantiū incurrat. De qbo ait aplūs. Neq. murmuraueritis. sicut quidā eoz murmurauerūt et pierunt ab exterminatōe. Dicit ibi glo. sup verbo. **Opus** eius abiciat. Opus clerici p. p. dicit ozo. et opus laici est oblatio. Et sic videt dicere q. clericus ppter murmuratōz dñ separari ab alijs in oñone qsi ex cōmunicat. et laici oblatio nō debet recipi. **Aliqñ** fit murmuratio cōt. deum. **En Numeri. xiiij.** dixit dñs. **Alqquo** multitudo hec pessima murmurat cōt. me. **Aliqz** quedāz blasphemāt creaturē est ut que plus accepta a deo q. alie creaturē: pquerat de deo q. nō agit moto suo et finelle suum quasi sapientior sit deo et melius cognoscat quid expedit sibi et alijs q. deus. **Q. f. atue** conquerit infirmus de medico ex eo q. nō sibi pcedit cibos placitos gustui suo infecto sed sibi displicibiles et n. viles. **Ande** **Tren. iij.** dicit. **Quid** murmurauit homo uiuens vir pro p. ctis suis: q. d. Quomodo audet cōqueri de deo in tribulationibz cum eas mereat pro p. ctis suis: sz qd peius est q. dñs p. b. ibet hñdī murmuraciones quottidie homines iterant. et hoc dñ in secunda p. t.

De secundo principali. §. iij.

Sz pmanētia in hoc vitiū notat cum dicit. **Nō** exaudierūt vocem dñi. i. non obedierūt fmonī dñi. istud vitiū detestantis et p. b. ibentis. **En** et p. sapientē inquit. Custodite vos a murmuratōne que nihil prodest immo multū nocet. Et aplūs. **i. Corin. x.** Neq. murmuraueritis sicut quidā murmurauerunt. **sz** eoz. Et nota q. tripliciter murmurat de deo. **Primo** de nimia seueritate. **Murmu**

Secundo de nimia benignitate. rant aliq. **Tercio** de aeris inequalitate. et cōquerunt de deo cum multū affligunt vel magna paup. tate. vel infamia. vel p. secutōne. vñ infirmitate. aut temptatōne dicentes deum esse crudelem erga se vel alios tribulatos et plus aduersitatis eis dare q. possint portare. et se a deo esse derelictos et abiectos: sed o q. magnam falsitatem isti loquuntur. **Omnis** doctrina sana gentiliū et catholicorū clamat deum piissimum et clementissimum fore omnem aduersitatem ab eo procedere et electos suos sibi acceptissimos multipliciter hic flagellat. et tunc magis eis abesse. **Fidelis** de? (ait apostolus. **i. Corin. x.**) qui nō permittet vos temptari supra id quod potestis: sed cū temptatōe faciet prouentū ut possitis sustinere. Et ratio est quia ipse cum tribulatis q. sunt parati ad sustinendū: portat onus. **Cū** ipso (inquit p. ps.) sum in tribulatione. eripiam eum. et cito. quia breuissima et quasi momentanea est vita nostra. et glorificabo eum exinde. **Hoc** aut habet procepto omnis qui cōlit et dicit. **Saraj** vxor: **Thobie** iunioris q. a vita eius si in tribulatione fuerit: liberabit. si in probatione: coronabit. si in temptatōe: ab misericordiā tuā puenire licebit. **Non** ei delectaris in p. b. itionibz nostris sed post tempestatem tranquillū facis. post lacrimationem et fletum exultationem infundis. **O** q. eleganter circa hoc **Gregorius** in moralibz loquitur. **Si** inquit deo iusta placere scim. et pati nulla nisi que deo placuerint possumus. iusta sunt cuncta que patimur. et valde iniquum est si de iusta passione murmuramus. hec ille. **Certe** multum esset arguens reus si murmuraret de iudice eoz facit eum flagellis aliquantulum cedi cum mortem acerbissimā meruerit. **Cum** igitur omnes in mundum intremus cum debito mortis eterne et omniū penalitatum. quomodo audemus murmurare et cōqueri de deo piissimo q. flagellet nos temporaliter: qui eternaliter meremur puniri: **Sed** et in ipis flagellis multiplicem consolationem infundit et premij coronam supimponit. **Beatus** vir qui suffert temptationem. quoniam cum probatus fuerit: accipiet coronam vite **Jacobi** primo. In omni tribulatione est temptatio. id est motus ad impatientiam. **Non** q. murmurandum in tribulationibus sed patienter ferendum. cum et maxime sancti qui innocenter vixerunt grauiā passi sunt et libet. **Ande** **Job. xxij. dñ de tribulato.** Respiciet homines et dicet. peccauit. et ut eram dignus non recepi. i. tribulat. respiciendo homines sanctos et perfectos quanta passi sunt: fateatur et recognoscit se peccatorem et non tantum affligi quantum merentur peccata sua.

936 **S**ecundo murmurant alii de nimia benignitate dei. vel quod recipiunt magnos peccatores ad penitentiam et dat eis magis dona. vel tolerat male agentes tandem in malis suis et non punit. vel quod dat impiis et sceleratis magnas prosperitates. Et sic scribe et pharisei murmurabant. **Im** dicentes. Quia hic homo peccatores recipit et manducat cum illis. **Lu. xv.** Et iterum **Lu. xix.** Murmurabant quod ad homines peccatores. scilicet **Zacheum** diuertisset. scilicet ad eundem in domum suam. **Sed** maxime offendit **Lu. xv.** per pabolam centurionum et decem dragmarum et duorum filiorum quorum minor prodigie consumpta substantia reuersus est ad patrem suum. quanta sit domino deo cura de peccatorum persione et quantum gaudium in curia celesti. **Eni** et. **ij. Re. xiiij.** dixit sapiens illa mulier **Thecutites.** Nec vult de perire animas sed re tractat cogitans ne penitus peccat qui abiectus est. **Per** hec et alia verba inducit **Dauid** ab reducendum filium suum **Absalon** exule factum propter fratricidium ad civitatem suam **Ierusalem.** figurans in hoc ecclesiam que peribis suis abitu obtinet peccatoribus qui occidunt fratrem suum. i. animam peccatis ad veniam et ad civitatem ecclesie unde exules facti sunt. **Quod** autem deus diu sustineat peccatores magna benignitas et patientia dei est non reprehendenda: sed dulcis amplexanda et veneranda. Quis est enim ille tamenocens qui velit subito puniri de defectibus suis? **Certe** nullus. **Unde** et poeta. **Si** quis peccant homines sua fulgura mittit **Iupiter:** exiguus tunc nullus erit. **Expectat** ergo diu ut victi eius benignitate et longanimitate homines reuertantur. **Isa. xxx.** **Expectat** vos dominus ut misereatur vestri. **propterea** exaltabitur pennis vobis. **Mari** enim suam omnipotentiam pennis manifestat. **Eni** et **Ihero.** **Moderatio** dei ac pietas solum nostrum reditu querit ac nos cupit sua longa bonitate saluari. **Sed** si non puerimur: si duri colli sumus: si usque in finem in malis perseverauimus. **Assidue** peccantium non misereatur deus. **dis. xxiij.** **Diaconi.** **Qui** imo quanto quis diutius expectat si non reuertitur cuius puniet. **Ant** **Valerius maximus.** **Lento** quidem gradu ad sui vindictam diuina procedit ira. tarditateque supplicij clementia compensat. **Exemplum** notabile de **Carpio** discipulo **Iobis** qui auide desiderabat punitionem cuiusdam pueri ad fides qui seductus fuerat a iureo ad fides abneganda. super quo orans habuit visionem fornicis ardentis unde eribant capita serpentium trahentium illos duos iudeos et seductum ab eo paulatim in fornacem. quod ipse **Carpus** delectabiliter aspicebat et cito intus trahi eos optabat ex zelo iusticie. **Sed** ipse desuper apparuit eripiens eos de piculo et **Carpum** reprehendit de suo zelo dicens se iterum patitur ab cruce subeundum propter peccatores. **Unde** hoc plenius in legendis in legendis resurrectionis circa finem. **Sed** si prospera malis in peccato perseverantibus de tribuit: hoc agit

ab retribuendum eis mercedem de illo modico bono quod faciunt hic ne sit irremuneratum. **Quam** ratione assignat **Crisostomus.** de peni. **dis. iij.** **Quid** ergo turbamur. in fine. **Tercio** alii murmurant contra deum de aeris intemperie ut cum est multa siccitas. vel cum est nimia inundancia aquarum. vel cum est intensus calor. vel frigus perurans. et huiusmodi. **Quasi** deus non bene disponat ista. **Sed** iniuste murmurat. **Nam** ut dicitur **Sap. viij.** **Sapientia** dei disponit omnia suaviter. **Sed** quod non agit finem velle nostrum ideo murmuramus quasi simus sapientiores deo et velimus eum instruere quomodo debeat mundum gubernare. **Exemplum** legitur in vitis patrum de quodam sancto patre qui nunquam in orto poterat habere herbas vel fructus bonos quia sepe murmurabat de aeris intemperie accendens autem ab quendam alium heremitam inuenit eum pulchrum ortum habere et oleribus et fructibus repletum. **Interrogauit** quomodo ei hoc acciderit: et quod faceret. **R**espondit quod colebat et sequebatur deo et mittebat non postulans pluuiam vel serenam: sed deo dimittens totum. ex quo exemplo compunctus sic et ipse fecit: et postea ipse bonum ortum habuit.

Tertium principale. §. iij. **scilicet** penam quam deus infert pro vitio murmuracionis. ostendit psalmista. **Leuauit.** scilicet deus manum suam super eos scilicet ad prosternendum in deserto diuersis modis. **Unde** dixit deus **Numeri. xiiij.** **Omnes** qui murmurati estis in deserto a viginti annis et super pram. et murmurastis contra me. non intrabitis in terram super quam leuavi manum meam ut habitare vos facerem in ea propter **Caleph** et **Iosue.** **Et** sic propter peccatum murmuracionis quod fecerunt deus quasi non posset eos introducere in terram promissionis. postquam reuersi sunt exploratores trepidi illi dicentes illam terram fortissimam et inexpugnabilem: unde et volebant duces sibi facere ad reuertendum in egiptum. illa quadringenta milia virorum qui numerati sunt nullus eorum introiuit: sed mortui sunt diuersis temporibus in deserto exceptis illis duobus **Caleph** et **Iosue.** qui non murmurauerant. **Et** hoc etiam figurat quod murmuratores non valent intrare in regnum celorum figuratum per terram illam. **Quod** et **Gregorius.** dicit in omel. scilicet quod nullus qui murmurat in regnum celorum intrare potest. quod verum est quanto est mortale. scilicet cum odio dei vel hominum vel tanta displicencia quod decidat a charitate dei vel proximorum. vel cum ex locutione murmuris sequitur notabile scandalum alijs. **Et** sicut tale vitium excludit a regno. ita consequenter inducit ad eternum interitum. **Unde** in epistola **Iude** dicit. **Ecce** venit dominus in sanctis milibus suis facere iudicium contra omnes et arguere omnes impios de omnibus operibus impletatis eorum quibus

937

impie egerunt et de oibz buris q locuti sunt 3
 deū. Hi sūt murmuratores q q̄rulosi sūt desi-
 deria sua. 7 hec vba dicunt ibi eē Enoch. 7
 in vita ista aliqñ punit de istos murmura-
 tores. En legi in vitis p̄m q cū quibā frāc
 audiret frequē p̄fres suos religiosos h̄e
 varias p̄solatōes et dulcedines de diuinis in-
 oñitō 7 meditatioibz suis. ip̄e nihil tale ex-
 periret. s̄ aridū 7 insipidū se sentiret 7 tedi-
 osū. q̄bz vice de nocte accessit ad eccliam
 et añ imagines crucifixi stans cepit fortiter
 murmurare 7 p̄queri in hec vba p̄umpens.
 Dñe si ego seruissē alicui ēreno dño tanto
 tpe quanto seruui tibi i hac religione 7 tan-
 tū laboraui p tuo amore i possibile esset qñ
 aliq vice oñdissē tibi aliq signū amoris 7
 affectōis 7 letā faciē exhibuissē. 7 aliq donū
 vel grām impetiret. Ecce tot añs fuiui tibi
 q diceris liberalissim? 7 piissimus p̄dicaris. 7
 nunq debisti mihi vnā puaz p̄solatō. Alijs
 tot p̄cedis qd sepe audio. mihi aē es ita cru-
 dus. Et qre dñe tanta duritia erga me? Nū-
 qd et ego nō seruiui tibi? Cūqz hec 7 similia
 loqueret. ecce sensit se subito vecē retro p̄-
 cussū ex q̄ ictu cecidit in terrā qñ mortu? .
 Adueniētibz fr̄ibz aliq̄bz et nesciētibz casum
 ip̄m: nec loq̄ valentē ad infirmariā depōita-
 uerūt. ubi loq̄am 7 vires aliq̄tulū recupas
 p aliq̄ dies māsit infirmus cū tanto setore ut
 vir posset ei aliq̄ seruire. In q̄ infirmitate
 p̄c̄m suū recogiscens 7 p̄fites fecit se portare
 ad eccliam añ illā imaginē crucifixi. ibiqz hu-
 miliat? dicē cepit. O dñe de? meus q̄iuste q̄
 pie me sup̄bissimū murmuratōrē castigasti.
 grās tibi ago dñe deus me? nec ei aliud me-
 reor: p̄f impatientiā 7 sup̄biā meā. Et subi-
 to audiuit vocē sibi dicentē. Sporēz hūiliari
 q̄ vult p̄solari. En sic hūiliatus postea sen-
 sit p̄solatōes sp̄iales.

Capitulum tertium de Clamore.

Clamor ponitur inter
 fitas ire s̄m Greg. et Tho. q̄ in
 hoc p̄sistit ex ira voces clamosas
 s̄ p̄fusas p̄ferre. Miscēqz p̄mu-
 niter cū p̄tūmelia vel p̄tentione. De clamo-
 re aē inquit p̄s. Inueteraueit ossa mea duz
 clamare tota die. Ossā aē sunt vires aē na-
 turales. ut intellectus. voluntas et h̄mōi. in
 q̄bz p̄sistit robur aē quibz opaf. sicut in os-
 sū materialibz p̄sistit robur corpis. Iste aē
 vires inueterascūt. i. debilitant? ad bñ opan-
 dum p clamorē vitiosum. Sed sciendū q̄ est
 triplex clamor. videlicet.
 Clamor intēse affectionis.
 Clamor horrēde vel indefense offensionis.
 Clamor p̄fuse p̄turbationis.
 Primus impetrat exauditiōē.
 Secundus p̄uocat celestē p̄nitiōē.

Tercius excitat ab scandalizationē.

Primus clamor est cum .S. i.
 q̄s magno affectu desiderat vel petit aliq̄d a
 deo. s̄m illud p̄s. Clamaui i toto corde meo:
 exaudi me dñe. Dic Greg? q̄ multū clamat
 qui multū amat. En 7 Moyses cū sup mare
 rubz cū filiis isrl manēt 7 Pharaō eos p̄seq̄-
 ret ab reducendum in egiptū. oranti Moysi
 silēnt? dixit dñs. Quid clamas ad me? Ero.
 ruij. Clamor ei? erat intēsum desiderii quo
 orabat. Iste aē clamor intrat i aures dei ita
 q̄ meref exauditiōz. Sic dñs repromittit di-
 cēs in p̄s. Clamabit ad me: 7 exaudia eum.
 En et de p̄lo isrl cū p̄pter p̄c̄a sua diuersa
 tribulatioibz 7 captiuitatibz vigeret. dicit in
 p̄s. Clamauerūt ad dñm cum tribularent? 7
 de necessitatibz suis liberauit eos. ut p̄s in li.
 Rubicū p̄ totum. Sic cananea clamās post
 p̄m fuit exaudita et sanata filia ei? Math.
 xv. Sic cecus magis ac magis clamās. Mi-
 serere mei fili David: fuit illuminatus Lu.
 xvij. 7 p̄dicatōr isto mō debet clamare i
 populo. s̄ ex intimo affectu: 7 sic audiet vir-
 tuose et fructuose. Sic xpc clamabat i tem-
 plo non solum voce sed intēso desiderio. Si
 quis sitit: veniat ad me et bibat Johis. vij.
 Sic et Johannes baptista dicit? vox clama-
 tis in deserto Math. iij. De hoc aut clamore
 non intelligit? verbuz p̄s. quia in ip̄o nō in-
 ueterascunt: sed iuuenescunt ossa anime.

Secundus clamor est .S. ij.
 horrenda aliqua p̄missa iniquitas. Isa. lvij.
 Nolite ieiunare sicut vsqz in hanc diēz ut au-
 diatur in excello clamor vester. s̄. vestrozum
 scelerum. quia talia ieiunia cum his nō pla-
 cent. Tria aut vitia p̄cipue sunt que p̄ sui
 horrore clamant ad deum vindictam et cele-
 rem p̄nitionem scilicet.

Homicidius.

Sotomia.

Oppressio pauperum.

Abel fratrem suum occidit. Uox sanguinis
 fratris tui clamat ad me de terra Gen. iij.
 Et quid nisi ut tantum scelus debeam p̄ni-
 re celeriter? Unde subito factus est vagus et
 p̄fugus et tremulus in membris. De se-
 cundo dixit dominus Abrahe. Clamor soto-
 morum et gomozreorum ascendit ad me de
 terra. Et quid clamabat illorum nefas nisi
 subitam vindictam: que q̄citius secuta est
 subuersis illis quinqz ciuitatibz igne et sul-
 phure? De tercio dicitur Erobi tercio.
 Clamorem eorum audiui propter duritiā
 7c. et loquitur de oppressione facta hebreis a
 Pharaone 7 populo suo. que cito punita est
 per multa flagella: demum autem in mari
 rubro submerso Pharaone cū exercitu suo
 Erobi decimoquarto. Et Jacobi q̄nto. Ecce

958

merces oparioꝝ vñꝝ q̄ fraudata ē a vobis: clamat. ⁊ clamor eius in aures dñi introiuit ⁊c. Dicit etia clamare p̄c̄m dum trahit ad aliud ⁊ clamat vindictā cū nō penitet: s; ad dicit quis malū malo. s; illud iſa. xxxiiij. Et clamabūt pilosi alē ad alēꝝ. Qd̄ exponens Greg. ait. Pilosus ad pilosus clamat dū p̄ p̄c̄ta iniquitas p̄petrandā vocat. De hoc clamore intelligit dictus ps. q̄ dum q̄s clamat tota die. i. dū addit p̄c̄m p̄c̄o sic inuetera: scūt ⁊ magis ac magis debilitant potēcie aīe ad bñ opandus. Et qd̄ inueterascit p̄c̄ iteritum ē. dicit Aplus. ⁊ sic clamat vindictā.

Tertius clamor est .S. iij.

p̄c̄tens ex turbatōe. Et hic ē situs ire de q̄ Aplus ad Eph. iij. Dis clamor. ira et indignatio tollat a vob. Et licz de se illud n̄ sit mortale: p̄ tñ esse. vel rōne cause ip̄m p̄ducētis vñ p̄cedat ex odio vel ira mortali. vel rōne materie i eo p̄tinetis. vñ clamato p̄tumeliā inferat vel p̄tentōꝝ p̄tra veritatē rei impotentis. vel rōe scandali ex eo sequētis. ut cū fit a notabili p̄sona ex ira vñ aliq̄ notabiliter scandalizent. Et isto mō bi. ps. in p̄sona xp̄i patientis de iudeis. Apuerūt sup me os suū sicut leo rapiēs ⁊ rugiens qñ videlicz Pila: to clamātes vocibz magnis dicebāt: Crucifige crucifige eū. ut testant omēs euāgeliste. Et d̄ hoc etia p̄telligi dictū ps. Inuetera: uert ossa mea dū clamare tota die. i. frequēter. Etq̄ hñmōi clamor cū ira generat scādalū. ⁊ p̄ irā ⁊ filias ei? hō scādalizet ⁊ scandalizet sepe. iō de scandalo i. c. sequenti dicēdū ē.

Caplm. iij. de Scandalo multiplici.

Scandalum oritur in

aliq̄ ex clamore inordinato alterius et ex alijs vitijs p̄tinentibz ab iram necnō ex multis actibz varijs alioꝝ p̄c̄oꝝ. Diffinit aut sic. Scandalū est dictū vel factū minus rectuz p̄bēs occasiōꝝ ruine. Que diffinitio trahit ex verbis Hiero. sup Math. ¶ Pro cui? declaratōe dicit bñs Tho. scda scda. q. xliij. arti. p̄mo. ut Hiero. dicit qd̄ grece scandalon bñ. nos offensam vel ruinā et ipactōꝝ dicē possum. Contingit em̄ qñq; q̄ alicui exponit aliq̄d in via eunti corpali cui rei ip̄ingēs disponitur ad ruinā siue casus. vñ ponat lignū vel lapidē in quē impingat. vel aliq̄d lubricū sup q̄ pedem ponēs disponat ad casum. ⁊ talis obex dicit scandalū. Similē in p̄cessu vie spūalia p̄tingit aliq̄d disponi ad ruinā spūales alterius ex dicto vel facto alterius inq̄tum. s. aliq̄s sua suasionē vel inductōe vel exemplo ēbit aliū ad peccandū. Et hoc p̄prie dicit scandalū. Unde ps. Juxta iter. s. q̄ incedebam in

via spūali bonoꝝ opum scandalū posuerunt m. bi. s. inimici mei hostes mali. et hoc malis suis exemplis. Nihil aut s; p̄prie rōnez dīspōnit ad ruinā spūalem nisi qd̄ habet aliq̄que defectū rectitudinis. q̄ id qd̄ est p̄fecte rectum magis iuuat hominē circa casum q̄ ad ruinam inducat. Et ideo p̄uenienter diffinitur ut dictum est. Declarando aut singulas p̄tulas diffinitionis: ideo in diffinitione ponitur. dictum vel factum. non aut p̄cupitum. quo etiam modo p̄tingit peccare. q̄ dicta ⁊ facta exteriora sūt ⁊ alioꝝ sensibz obijciunt vñ te quis p̄t induci ad ruinam. Sed cōcupita vel cogitata ab intra sunt et videri nō possunt. vñ nec scandalizare seu ad ruinam disponere valent. Tuo aut subditur. minus rectum. nō quia rectuz sit quis aliud sit magis rectum. sicut dicimus rectum esse seruare mandata. s; rectius seruare cōsilia. sed dicitur minus rectum q̄ habz aliq̄d defectū rectitudinis illud dictū vel factū. Et hoc vel q̄ est s; m̄le malum sicut peccatum. vel q̄ habet speciem mali. sicut cum aliquis recumbit in idolo q̄uis s; m̄le non sit peccatum si aliquis hoc faciat nō corrupta intentione. tamē quia habet speciem seu similitudinem veneratōis idoli. potest alteri prebere occasione ruine. Et ideo Aplus monet. j. thesal. v. Ab omni specie mali abstinete vos. Comprehendunt ergo in minus recto tam ea que s; m̄le sunt mala q̄ ea que habent speciem mali. Dicitur aut prebens occasione ruine et non prebens causam ex eo quia causa importat inductiuum p̄fectum et sufficiens ad aliq̄d. Occasio aut dicit causam seu inductiuū et insufficiens a se. Nihil aut potest esse alteri sufficiens causa p̄c̄i quod est spūalis ruina nisi p̄prie voluntas. Sed dictū vel factū alterius p̄t esse alteri solū causa imperfecta ⁊ aliq̄liter inductiua ad p̄c̄m. non aut p̄fecta causa. et ideo bñ occasio ut importet causas imperfectas nō causas p̄ accidens semper. et tñ nihil prohibet in quibusdam diffinitionibz poni id quod est p̄ accidens. Item nota q̄ dicit prebens occasione. Aliud est em̄ prebere occasione. aliud ex se occasione accipere. Dictum em̄ vel factū alterius potest esse alteri causa peccandi duplicif. Uno modo p̄ se. alio modo p̄ accidens. Per se quidem quando aliquis suo malo verbo vel facto intendit aliū inducere ad malum. vel etiam si hoc ipse nō intendat. tñ ipsum verbū vel factum est tale qd̄ de sui ratione habz q̄ sit inductiuū ad peccandū. puta cū aliq̄ publice facit aliquod p̄c̄m fornicatōis. blasphemie ⁊ hñmōi. vel facit quod habet peccati similitudinem. vñ vir habeat multam familiaritatem cum muliere suspecta. et tunc p̄prie hoc faciens prebet occasione ruine. et est in eo

scandalum actuum quod est speciale peccatum. Per accidens autem verbum unius vel factum est alteri scandalum quoniam et propter intentionem operantis vel loquentis et propter prohibitionem operis vel verbi dicti aliquis propter malam sui dispositionem ex opere alterius inducitur ad peccandum: puta cum aliquis inuidet bonis operibus alterius. Et tunc qui facit actum rectum non dat occasionem inuidenti ruine sue quantum in se est: sed ille sumit sibi occasiones. secundum illud **Ro. viij.** Occasione autem accepta per legem etc. Et ideo est ibi scandalum passiuum sine actu. i. absque hoc quod aliquis det illi occasionem ruine: sed passiuum simul et actiuum est ex eo. sic quandoque reperitur scandalum actiuum sine passiuo ut cum intendit suo opere inducere ad malum sed ille non acquiescit. Quandoque actiuum et passiuum ut cum quis agit malum intendens alium inducere ad ruinam. vel de se illud opus est ad hoc inductiuum et aliter hoc ruit in peccatum. Quandoque passiuum sine actu. ut cum quis ex bonis operibus alius cuius ruit. puta inuidens. detrahens. irascens. et huiusmodi.

De scandalo quomodo .S. j. possumus ipsum a nobis remouere docet psalm. dicens in ps. cxvij. Pax multa diligentibus legem tuam. et non est illis scandalum. Sed contra quia quod est necessarium vitari non potest. Sed necessarium est euenire scandala ipso dicente. Necessum est ut eueniant scandala. **Matth. xvij.** si diligendo legem dei etiam per hoc scandalum vitari non poterit. Respondet. b. Tho. scda scda. q. xxxij. arti. ij. q. auctoritas illa non est intelligenda de necessitate absoluta quin. s. homo possit vitare scandala in quantum sunt peccata sed necessitate prohibitionali. Et hoc tripliciter. vel quod necesse est precepta a deo vel prenucciata euenire ut coniunctim accipiantur. que quidem prescientia non tollit libertatem arbitrij quin homo libere subeat vel vitet scandalum. vel necesse dicitur utilitate finis: quia vitia sunt ut qui peccati sunt manifesti fiant. vel necesse dicitur hoc presupposita prohibitionem hominum qui fragiles sunt et a peccatis sibi non cauent. sicut si medicus videns aliquos in debita dieta vitantes dicat: necesse est illos infirmari. quod intelligendum est si non mutant dietam. et sic homines si non mutant peruersationem eorum malam necesse est eos scandalizare et scandalizari multipliciter. Sed docet ps. recte conuersari et sic vitare scandala dicens. Pax multa diligentibus legem tuam etc. **Ubi tria.**

Primo perfectionem operis. ibi. diligentibus legem tuam.

Secundo persecutores in muneris. ibi. pax multa.

Tercio uitiationem criminis. ibi. non est illis scandalum.

Quintum ad primum

.S. ij.

sciendum quod lex dei primarie est lex caritatis finis omnis legis. Omnis lex uno sermone impletur ait **Aplius.** Diliges primum tuum. quod et dilectionem dei includit. **Et. i. Thim. j.** Finis precepti est caritas etc. Unum quidem preceptum est unitate finis unius quia propter deum. Propter quod ipse dicit. Hoc est preceptum meum ut diligatis inuicem. Multa autem est in virtute. propter quod dicitur. Lex princeps multa precepta que deriuantur ab ea et ad ea reducuntur. Diligitur autem lex ista recognitione sepe de ipsa meditatio quomodo debeat impleri. secundum illud. Lex dei eius. s. caritatis. in corde ipsius. s. iusti. **Et ps. cxvij.** Quomodo dilexi legem tuam domine: tota die meditatio mea est. Secundo lectione vel auditione legendo vel audiendo sepe de ipsa lege caritatis. Ante ipse dixit legisperito in lege. s. scripture. Quid scriptum est: quomodo legis? Et respondit. Diliges dominum deum tuum **Luc. x.** Et **Baruch. iij.** Audi israel mandata vite. Tercio diligitur efficaciter exercitatione. **i. Jo. iij.** Filii diligamus non verbo neque lingua. s. tunc: sed ope et veritate. i. vera operatione. Probatio dilectionis exhibitio est operis. ait **Gregorius** in omel. Et ut dicitur. **i. Jobis. ij.** Qui diligit proximum: in luce manet. et scandalum in eo non est.

Secundo munus

.S. iij.

quod sequitur ex ipsa dilectione legis. i. caritatis est pax. et pax multa ut notat ps. cxvij. dicens. Pax multa. Pax inquit **Aug. in. xvij.** de ciuita. dei. bulce nomen bulcio: res adeo de omnia appetant pacem. Et mali quidem nullam veram habent pacem. quod non est pax impijs dicit dominus **Isa.** Nam si confessores et predicatorum promittant eis pacem cum deo absolutes a peccatis quos non debent. et ab hostibus exterioribus. tamen non habent veram pacem. Et hoc est quod inuehit dominus contra sacerdotes. s. antiqui populi dicens **Isa. lviij.** Sanabant contritionem. i. exterminium et deuastationem mentium filie populi mei. i. cuiuslibet anime cum ignominia dicentes. Pax pax. s. erit vobis. et non erat pax s. vera. Imperfecti autem sed boni per gratiam pacem quidem habent sed non multam imo modicam. Sentiunt. n. multam repugnantiam carnis ad spiritum. et si pualeant: sepe etiam cum bonis nesciunt pacem habere sed de facili turbant. et turbant pacem aliorum cum tamen **Aplius. i. Corin. x.** doceat vitare scandala aliorum. et loqui de idolitatis cibis appositis. quod et si posset eis vesci absque peccato. si tamen aliquis dicat esse idolitatis: ut puta reputans prohibitum illud comedere non debet cui dicitur comedere sed abstinere ne perturbet illum. et inducat ad similia faciendum. vel ad iudicandum illud comedere de peccato graui.

940

Unde dicit. Si fieri potest quod ex vobis ē: cum omnino hominibus paces hātes. Sed perfecti in caritate et veritate qui perfecte diligunt legem dei. illi habent multā pacem. Est enim pax effectus caritatis. fm Tho. scda scda cūte. q. xlviii. Unde sicut posita causa ponit effectus. Ita data magnitudine cause sequitur effectus multitudo. Perfecta igitur caritate erit et multa et magna pax. Nam cū talis habeat passiones sebatas parum belli sentit in carne sua. deo etiam perfecte subiectus cū omnino et in omnino inuenit pacē. seruans illud. In omnino requiesce quiesce. Eccl. xlviii. Et sic cauere a scandalis quod restat declarandum.

Tertio per legem ca. §. iij. ritatis perfecte euitat crimē quod est frequens et multum commune. scilicet scandalum. Unde dicit nō est illis scandalum. Quod quidem potest esse tripliciter.

Primo scandalū actiuum et infra intentōes. Secundo scandalum passiuū ppter defectū.

Tercio scandalū occasionatiū ppter intentōes.

Diligentibus legem dei et perfectis in caritate non ē in illis aliquod horū ppter et complete. Scandalum aut actiuū fm b. tho. scda scda cūte. q. xxxiiij. arti. ij. ē cū aliquis suo dicto vel facto inordinato intēdit alium trahere ad aliquod peccatū. Hoc autē semp est peccatū. Nā omne qd recedit a rectitudine rōnis est peccatū: sed p scandalū actiuū recedit a rectitudine rōnis ut patet ex diffinitione eius. cū dicit. qd ē factū vel dictū minus rectū. i. non rectū. Hoc etiā ostēdit **Aplūs** dicens Ro. xiiij. Si ppter cibū frater tuus peristat. i. fumens inde scandalus iam non fm caritatē ambulas. Et loquitur de idolotris. S; illud qd est p caritatē vel pfect caritatē dei et primi peccatū est. Pertinet. n. ad caritatē impedire primum a peccato qdū in eo est qd sit p fraternā correctōem que est actus exterior caritatis. S; p scandalū actiuū ex intentōe querit qd nocuentū spūale. et sic agit ptra caritatē et actū fine correctōis.

Est autē non solū peccatū s; spūale distinctus a ceteris scandalū actiuū et ex intentōe. Et rō est fm Tho. q. ea. arti. iij. Finis qui intēdit in opib; humanis pstituit et dat spēm in moralib; siue vitijs siue virtutib; vñ ubi ē spūalis finis in ope. ibi est spūalis virtus vel vitiū oppositum. S; in tali scādalo est spūalis finis. i. intendere ruinā spūalem. i. peccatū primi. Et quis ex quolibet actu peccati possit qd intēdere ruinā primi dū. i. agit illud ea intentōe ut suo exemplo vel vbo inducat alium ad malum. ut furando. occidendo. peierando. fornicando. et huiusmodi. ppter qd omne peccatū pte esse materia scandalī actiui. tñ ultra malitiā materię ex illa spūali intentōe inducendi aliū ad malum p illud habet qd sit ibi spūale peccatū. Sed potest etiam repiri istud peccatum spe-

cialē scādali sine materia aliorū peccatorū. cū videlicet quis facit aliquid qd de se non ē malum sed h; similitudinē malī intēdens p illud inducere ad ruinā. sicut si quis recubaret in idolo vel cōmēderet idolotita ea intentōe ut induceret alios ad similia faciendū in venenatōem idoli qd tñ ipse non veneraret. illud de se malū non esset: sed ppter intentōem prauā pmitteret spūale peccatū. Tñ et aplūs abmonet a talib; abstinere etiā non intēdendo ruinā. nam primi dicens Ro. xiiij. Bonū est nō māducare carnem. et nō bibere vinū. nec in quo frater tuus offendit. aut scandalizat. aut infirmatur. i. agere. que. i. quis pte pmittere sine periculo vel detrimento psonę sue. Et appellat offensionē indignatōem alicuius p eum qd peccat. Infirmitatē vero promptitudinē ad ruinā. Scādali autē ipam impactōem. i. ruinā in peccatū vel retardatōem a bono. Et ab omnino cauentū. Est autē istud peccatū aliqui mortale aliqui veniale fm Tho. in qrtō. Nam mortale est cū quis p suū verbū vel factū qd cūq; intēdit inducere ad mortale. Similiter etiā si qd p actū peccati mortali intēdit inducere ad veniale esset mortale. puta si qd inferat alicui contumeliā. detractōem. et derisōnez notabilē. ut faciat illū irasci vel indignari et huiusmodi. S; si per actū peccati veniale intēdit inducere ad peccatū veniale etiā veniale est. De tali scādalo mortali dicit xpc Mat. xviij. Qui scandalizauerit unū de pusillis hīs: expedit ei ut suspendat mola asinaria in collo ei. et demergat in pfundū maris. Ubi dicit Hiero. Multo melius est p culpa breuē recipere penā qd eternis cruciatib; seruari. sed pena eterna non debetur nisi p mortali. Tñ ex hoc ostēditur scandalū actiuū aliqui esse mortale. Ad quod etiā facit qd ait Apl. i. Corin. viij. ubi loquitur de scandalizantib; alios opib; suis. inquit. Percutientes pscientiā fratrum infirmā in xpm peccatis. S; peccatum qd in deū pmittit est mortale. qd solū mortale auertit a deo. Scandalizare autē alios ē peccare in deū fm inductā auctoritatē. Ad idē facit qd ait Aug. de peni. di. j. Noli putare te non esse homicidā cū fratri tuo malū psuades. i. mortale. Si. n. fratri tuo malum psuades: occidis te et aliqui frēm ipm. cum. i. assentit psuasioni male. qd est scandalizare. non autē occidit aīa nisi p mortali inqtus. i. psuasit p illud gēa. Sic scandalizauit Balaac ariolos filios isrl. seu potius docuit Balaac regem Moabitay quō scandalizaret ipm isrl prout dicit Apoc. ij. Docebat Balaac. i. ipse Balaac mittere scandalum coram filiis isrl. cōsultento videlicet q mulieres ornatas Moabitas mitteret ad castra filiorū isrl cum idolis earū ut inclinarent eos ad fornicatōem cū eis. et p hoc ad idolatram dū. qd malū secutus ē: s; acriter punitū cū illis

qui consulerunt et dederunt illud scandalum. ut patet Numeri. xxiij. Istud aut scandalum actiuum non est in pfectis. et de ipso loquitur auctoritas ps. Non est illis scandalum actiuum. s. pfectis. Et ratio fm Tho. q. ea. arti. vi. quia scandalum actiuum ppe est cu aliquis facit vel dicit aliquid intendens inducere ad ruinam. vel si non intendit hocipm. tñ opus tale ē ut natū sit inducere aliū ad ruinam. quod euenit qui a inordinatum est. Ad pfectos aut ptinet ea que agūt fm regulā rationis ordinare. fm illud. i. Corin. xxiij. Omnia honeste et fm ordinē fiant in vobis. et picipue hanc cautela abhibent in hys in quibz non solū ipi nō offenderent: s. etia alijs offensionem pararet. Et si quid in eoz dictis vel factis ab hac moderatōe desit: hoc puenit ex infirmitate humana fm quam a pfectione deficiunt. non tñ intm deficiunt ut multum ab ordine rōnis recedat sed modicum et leuiter quod nō est tam magnū ut ex hoc rōnabili possit ab alio sumi occasio peccādi. et picipue mortalit quod importat stricte ruinam. Docuit xpc suo exemplo vitare alioz scandaluz qñ soluit tributum cum tñ nō teneret dicens Petro. Al nō scādalizemus eos. vade ad mare et mitte hamum Matth. xviij. Quo exemplo docet Greg. euz quis scandalizat ex infamia orta ptra aliquos debent ostendere innocentia suam se excusando ab tollendū scandalum orcum. x. q. iij. Inter verba. Scādalū passiuum dicit fm Tho. scda scde. q. xxxij. arti. iij. cum quis ex dicto vel facto alterius bono vel malo vel habenti spēm mali scandalizat. i. in aliquod peccatum ruit. Non. n. ruit quis ruina spūali nisi p aliquod peccatuz. Non est aut scādalū passiuū speciale peccatū: quia ex dicto vel facto alterius ptingit aliquem ruerē fm quodcunqz genus peccati. Nec hocipm qd est sumere occasiōē peccandi ex facto vel dicto alterius pstituit spālem rōnez peccati: qz non importat spālem deformitatem spāli virtuti oppositam. Et hoc scandalū passiuum qñqz est veniale cū. s. quis ex facto vel dicto alterius inordinato ruit in veniale pccm. Mortale aut est cum ex inordinato facto vel dicto alteri labi in mortale siue hoc intēbat siue nō intendat scādalizans. et aliqñ sine peccato alteri quis scādalizat gūiter peccās. sicut cū quis turbat vel aliqñ aliud malū agit ex bono ope vel doctrina rōnabili alterius. Et sic pharisei audito vbo a xpo. s. Non qd intrat p os etc. scandalizati sunt Matth. xv. Et sic apli ex passione xpi scandalizati sūt. Nam vidētes eum capi et ita male tractari amiserunt fidez de eius diuinitate quā prius crederant per multa signa pbabilia edocti. et sic in ruinam ceciderunt. fm illud qd predixerat eis dicēs. Omnes vos scandalū patiēti in me nocte ista

Matth. xxvi. Et certuz est q in xpo nullū fuit peccatū nec etiam in aplis predicantibz fidez xpi quod tñ erat iudeis scandalum. ut dicit. i. Corin. i. Et sic scandalū actiuū erat non in xpo s. in scandalizatis. qz ipi se scādalizabāt ex indispositiōe sua sumentes sibi ruinam ex facto vel dicto xpi: quod nō erat de se inductiuum ad ruinam sed ad virtutez. fm Tho. ubi sup. Et Matth. xi. Beatus qui nō fuerit scandalizatus in me. i. qui vidēdo vel audēdo passionem meā non inde debigne ex hoc credere diuinitatē meam ppter ignominia passionis. Hoc aut scandalū passiuum ppe nō reperit in pfectis in caritate. Et sic dicit ps. Non est illis. s. pfectis scandalū passiuū etc. Et rō fm Tho. scda scde. q. xxxij. arti. v. Scandalum passiuū importat quāda pmoctōem animi a bono in eo qui scandalū patit. Nullus autē pmouet qui rei immobili firmiter inheret. Maiores aut siue pfecti soli deo inherēt cuius est imutabilis bonitas. qz si inherēt suis platis nō inherēt eis nisi in qm ipi plati inherēt xpo. fm illud. i. Corin. iij. Imitatores mei estote sicut et ego xpi. Unde qñcunqz videāt alios in suis dictis vel factis iordinate se hēre ipi a sua rectitudine nō recedūt. fm illud ps. Qui pfidunt in domino sicut mons sion. s. firmi erunt. non pmouebitur in eternū qui habitat in iherlm. Non g in hys qui pfecte abbeant deo p amorē inuenitur scandaluz. Quia em pfecti viri ex infirmitate carnis incidunt interdū in aliqua peccata venialia: nō tñ ex alioz dictis vel factis scādalizant fm pfectā rōnem scādali: s. pte esse in eis aliq appropinquatō ad scandalū. fm illud ps. Mei aut pene moti sūt petes qz zelau sup iniqz etc. Quob at dixit xpc Petro. Scādalū es mihi Matth. xvi. ibi sumit iproprie seu large scandalū pro impedimēto non. s. qz xpc fuerit scandalizat? s. qz cū narrasset passionē suā xpc discipulis in via. Petrus pietatis affectu ad euz posuit se ante eū qñ impedire volēs iter suū ad locū passionis dicēs. Propitius esto tibi. non erit tibi hoc. Idō xpc dixit sibi. Etate post me scādalum es mihi. i. impedire vis passionē. Non g pfecti sed impfecti et mali sunt qui defacili scandalū passiuū incurrunt. Et Hiero. dicit sup illud Matth. xvi. Qui scādalizauit vnū d pusillis istis. dicit. Nota qz qui scandalizat: puulus est. i. impfectus. Maiores em. i. pfecti scandalū nō recipiūt. Quanta fatuitas hominū ut imitari velint exempla maloz. et nō proboz. Quis est ille tamdmēs qui si videat alium in fluuiū se iactare. vel se vulnerare. aut res suas plicere. velit illum imitari etiā si sit potens vel sapiens. et non potius illum irrideat. illumqz imitē qui querit pmoctōem bonoz suoz? Et que sunt vera bona nisi virtuosā opera? Quāta fragilitas personaz ut

942

ex quolibet leui verbo vel inordinato facto p
mittat se scandalizari. i. ruere in aliquod ma
lum. Et ideo signanter dicit Math. xviii. Ele
mundo a scandalis. Multi. n. incidunt in ma
gna peccata quibus ve damnatiois referuat
ex factis et dictis alior. Docet aut xpc ibidez
vitare occasiones quibus quis scandalizatur di
cens. Si oculus tu⁷ dexter scandalizat te erue
eu⁷ & proijce ab te. Et item dicit de pede & ma
nu. Ubi notandum q^d non debz illud intelligi
ita superficialit^r sicut fecit ille iuuenis qui hoc
audiens a beato Petro martire cum sibi pfe
sus esset q^d pede calcem ddisset matri. abscedit
sibi pedem: sed tñ miraculose fuit p eu sibi re
stitutus. Quid igitur ad sensum lrales vult
dicere xpc q^d si oculus. i. aspectus alicuius rei
puta mulieris scandalizat te. i. bat tibi occa
sionem ruendi in peccatu^m temptatiois. concu
piscencie. vel obij. vel auaritie. et huiusmodi.
ita. f. q^d ex visu talis rei vel psonae ruis in pec
catu^m vel fortiter impugnaris. remoue a te ta
lem aspectum. non respicias illud. et sic ocu
lum salubriter eruisi et nō scandalum reci
pies inde. Similit^r de pede et de manu intelli
gendo p pede accessum ad aliquem locum qui
videatur multuz utilis. Sed si exēdo ad tale
locum scandalizaris q^d ibi sunt qui te ad pccm
inducant. non vadas. et pedem absceidisti. Si
manus tua dextera. i. aliqd opus etiā qd in se
est piū vel spūale est inductiuū ad peccatum.
puta audire pfectionē alicuius unde cadis in
lasciuia. vel quez non intelligis in suis factis
ppter ignorantia tuā: absceide. i. non facias ta
le opus. Moraliter vero oculus dexter est cō
sideratio speculatiua vel exercitiū vite ptem
platiue vel doctor aut piliarius vel prelatus
alicuius. Manus est exercitiū vite actiue vel
aliquis amicus vel bñfactor quo indiget vel
opando vel in viuendo vel subueniendo neces
sitati sue. Pes est affectio ad aliquam psonā.
An Aug⁷. Pes meus est amor meus. eo feror
quocunq⁷ feror: que affectio esth videat spūa
lis si scandalizat te quia inde plurimū tempo
ris amittis & in dei amore tepescis vel in tem
ptationes incidis graues vel al⁷ quietem pcur
bas. de hoc murmurat ppter indiscretam hu
iusmodi puerlationez. Omnia ista tollēda sūt
etiam si vtilia multum viderent. ut non inci
dat quis in scandalū passiū. Et item de affe
ctionibz inordinatis ad liberos et ad honores
officia gradus et huiusmodi. An et puer. xxiij.
dicif. Noli esse amicus homini iracundo q^d ne
ponas scandalū aīe tue. Et Eccl. viij. dī. Noli
querere fieri iudex si nō vales virtute irrum
pere iniquitates: ne ponas scābalū in agilitate
tua. Et Eccl. xxxij. Ne trabas te vie laborio
se: ne ponas aīe tue scandalū. Et xpc ait Jo.
xviij. Nec locutus sū vob⁷ ut nō scandalizemī.
Scandalum occasionatiū est quod est p

accidens et ppter intentionem ut cum quis suo
dicto vel facto inordinato nō intendit dare al
teri occasionē ruine sed solū sue satisfaccē vo
luntati. et sic scandalū non est semp spūale pec
catū q^d quod ē p accidens nō pstituit speciem
fm. b. Tho. scda scde. q. xxxvij. arti. iij. Et ta
le scābalū p^t esse et veniale & mortale. Venia
le cū. f. quis pmittit actū pccī venial^r vel actū
qui fm se non ē peccatū sed habet aliquā spe
ciem mali cū aliqua leui indiscretōe vñ aliq^s
scandalizatur seu trahi potest ad aliqd pccm.
Mortale aut cum pmittit actū peccati morta
lis aliq^s manifestū. siue etiā q^d ptemit salutē
pimi. ut et p ea pseruanda non ptemittat
aliquis facere quod sibi libuerit q^d tuncq⁷ q^s
scandalizet. et tunc etiā pmittendo q^d esset de
se veniale vel haberet speciez mali estimando
q^d aliquis ex tali actu eius ruet in aliqd mor
tale et sine sui periculo vel detrimento posset
illud dimittere & non faceret quia non curat
d salute proximi dūmodo sue voluntati satis
faciat: esset ei mortale. quia contra caritatem
qua quis tenetur puidere salutē pimi. sicut
mulier perpendens vel estimās ex signis ali
quem trahi ad concupiscētiā sui extra matri
moniū. offerat se indifferenter aspectui illius
non intendens ex hoc illum inducere ad con
cupiscētiā suā sed nec etiā d hoc curans
sed volens satisfaccere voluntati sue seu lenita
ti in discurrendo per loca vel morando ab ho
stium domus vel fenestras ex quadam curio
sitate vel vanitate ut laudetur de pulcritudi
ne: mortale esset. Nec si hoc non estimaret
vel non bene posset illa dimittere. ut q^d opor
tet ire ad ecclesiam vel alia loca. et aliquando
cū vicinis morari i via ne reddat se alijs one
rosam. et de eo displicentiam habeat. Similit^r
cum quis habet nimiam familiaritatem cum
aliqua persona suspecta et sentit homines scā
balizari nepharia de eis iudicando et loquen
do: nec vult dimittere non curans q^d alij scan
balizenē. q^d quis non intendat aliquod nepha
rium: nec illos scandalizare. cum non subsit
causa necessaria illius familiaritatis: peccat
mortaliter dando occasionē talis ruine. Et de
hoc intelligitur illud Math. xvij. Ne illi per
quē scandalum venit. Ne aut importat dam
nationē eternā. Et signanter dicit: venit. q. d.
etiā si hoc non intenderet. f. scandalizare. tñ
opus eius tale est q^d inde venit scandalū. d q^d
hoc miserabile peccatū in mūdo habundat. et
nullā vident sibi hoīes facere pscientiā. Orna
tus mulierum tanzanus. tripudiat. & can
tus quid est nisi magnū scandaluz et laqueus
aiar: Ecce mulier (inquit Salomō puer. viij)
in habitu ornata meretricio ad capiēdas ani
mas. q. d. ad hoc opatur ille ornatus ad scan
dalizandū et capiēdū aīas pccō luxurie. Eler
ba et gest⁷ lasciuia plena que dicitur quotidie

iuvenes inuicem ex loquacitate vel solatio qđ sunt nisi magnum scandalum sibi et alijs au-
dientibus. Corumpunt enim bonos mores colloquia mala aut aptius. **Corin. xv. Con-**
tumelie. detractōnes. derisiones. susurratōes. contentōnes et perturbatōnes generat utiq; magnum scādalum alijs. **Eccl. xxiij. Super-**
bus et maledicus scandalizabit scilicet alios. Blasphemie. periuria. maledictōes. fraudes. non audire diuina. et non sumere sacramen-
ta. et alia mala opera que vident filij in parē-
tibus suis quib; sunt nisi magna scandala eis ut similia discant operari. Mala vita manife-
sta rectorum et prelatorum ecclesie. ambitio. auaritia. simonia. pompa vestium. exquisitę epule. species varie luxurie. nonne magnum scandalum totius populi xpiani? Ante domi-
nus **Malach. ij. Scandalizastis plurimos in le-**
ge. s. propter exēpla male vite vestre. Et **Hie-**
ronimus de eis. **Ij vertuntur in laqueū tor-**
tuosum ponentes scandalum in omni loco. **xxij. q. ij. Transferunt.** Sed ut dicit **Greg.**
Scire debent prelati si vnq; delinquant. quia tot mortibus digni sunt quot exempla perdi-
tionis ad ceteros transmittunt. **ij. q. j. Notū.** Debet ergo quilibet cauere ne verbo vel fa-
cto aliquē scandalizet. iuxta illud apostoli. **ij. Corin. vi. Nemo dantes vllam offensionem**
ut non vituperetur ministerium nostrum.
a Perfecti in caritate utiq; sunt liberi etia; ab hoc genere scandalij. Nam et si cōmittunt ali-
quando aliqua peccata. tamen non sunt talia et tam magna q; aliquis rationabiliter possit sibi sumere occasionem ruine spiritualis sūm **Tho. vbi supra. arti. vi. Et sic de huiusmodi.**
Par multa et. et hoc dum perseverant in p-
fectione. Possunt enim a gratia discedere. et tunc facta eorum mala que nota sūt magis scandalizant q; aliorum. Et ex hoc aggraua-
tur peccatum eorum magis q; aliorū. Et si ar-
guatur in contrarium. quia **Petrus** post ad-
uentum spiritus sancti fuit in statu perfectio-
rum. et tñ gentiles cōuersos scandalizauit in ob-
seruatione legalium. Unde dicit apostolus ad **Gal. ij. Cum vidissem q; non recte ambu-**
laret ad veritatem euangelij dixi Cephe. i. Pe-
tro coram omnibus. Si tu cum iudeis sis gē-
tiliter et non iudaice viuīs. quomodo gentes cogis iudaizare? ergo et. Respondet. **b. Tho. vbi sup. arti. vi. q. Petrus** peccauit quib; et reprehensibilis fuit scđm sententiam **Augu.** et ipius **Pauli.** Quis **Hieronimus** dicat con-
trarius in hoc q; subtraheret se a gentilibus ut vitaret scandalum iudeorum. quia hoc in-
caute aliquāliter faciebat: ita q; gentiles ab fidem conuersi scandalizabātur. Non tamen factum **Petri** erat ita graue peccatum q; me-
rito possent alij scandalizari. et sic patiebantur scandalum passiuum absq; hoc q; in **Pe-**

tro esset scandalum actiuum sed indispositio aut imperfectio eorum eos scandalizabat.

Queritur vtrum bo **S. v.**

na sint dimittenda propter scandalum aliorū vitandum. Et primo de spiritualibus bonis. Secundo de temporalibus. Tercio de sacramē-
talibus. et vtrum mutanda. Et pro fundamē-
to huius materie sumat regula iuris qua di-
citur. **Utilius scandalus nasci permittitur q; veritas dimittatur.** extra de re. ius. **Utilius.** **Abi glo. ibi et. b. Tho. in quarto notant tripli-**
cem veritatem. s. vite. doctrine. et iusticie. Et dicit **Hieronimus** q; dimittendum est propter scandalum. s. vitandum omne quod pretermitti potest salua triplici veritate scilicet vite. do-
ctrine. et iusticie. Quinimmo et veritas iusti-
cie et doctrine quandoq; ppter scandalū dimittenda est. sūm **Tho. ray. et Al. unde hanc ver-**
sus. Est veritas vite. doctrine. iusticieq;. Pri-
mū semper habet duo alia ppter scandala lun-
que. s. aliquando. Quod intelligendum est nō
quidem ut doceatur aliqua falsitas ppter scan-
dalum vitandum sed ut taceatur veritas nō
necessaria. Et similiter nulli fienda est iniusti-
cia. s. ut dānetur innocens propter vitandum
scandalum aliorum. Sed dormire potest siue
ritas ut non puniant qui meruerunt. De bo-
nis igitur spiritualibus qui reperiunt in ve-
ritate vite. iusticie. et doctrine. cum queritur
vtrum sint dimittenda propter scandalum vi-
tandum. Respondet. **b. tho. scđa scđe. q. xliij. arti. vij. q. questio ista non habet locū in scā-**
dalo actiuo quia nihil faciendum est cū scan-
dalo actiuo quod est factum vel dictū min?
rectum: sed habet locum in scandalo passiuo
¶ Pro cuius declaratione notandū q; in spi-
ritualibus bonis quedā sunt de necessitate sa-
lutis que pretermitti non possunt absq; pec-
cato mortali. Manifestum est autem q; nullus
debet peccare mortaliter ut alterius peccatū
impebiat. Et ratio est quia magis tenet qui-
libet suam salutē spirituale diligere q; cu-
iuscunq; alterius cum nō solū ipse actus di-
lectōnis sed etiam ipse ordo diligēdi sit in pre-
cepto. qui est ut prius et magis se q; alium di-
ligat. sūm **Tho. Fatue ergo faciunt qui ppter**
tollendum scandalum aliorū q; tuncunq; gra-
ue perierant vel aliquod criminale faciūt. qđ
tamen frequenter accidit. quinimmo nec ve-
niale cōmittendum est propter aliorum scan-
dalum vitandum. Quis hoc aliqui dixerint. qđ
b. thomā. vbi supra. reprobant. Et ratio est sūm
ipm quia hoc implicat contraria. Nam si fa-
ciendum est. iam non est malū nec peccatū.
Nullus. n. peccat faciendo quod debet. Si autē
peccatū est. eligibile non ē. ergo fieri non de-
bet. Ad quod facit qđ ait Aug. xxiij. q. ij. s. fa-
ciat. Cum salutē hominis nisi peccatō pfulē-
re non possit. iam se existimet non habere qđ

944 faciat. Et quis per veniale non tollatur homini grā per quā est ei salus. tñ inq̃tum veniale disponit ad mortale. q̃ sic vergit in detrimentum salutis. Unde p̃tra veritatem vite p̃t bene quis aliquando facere quid quod ex genere esset veniale ut verbum otiosum. q̃ tñ dicendo ad tollendum scandalū vel ab subleuandum tedium. tunc non erit peccatum: nec p̃prie otiosum nisi materialiter. Quaedam alia bona spiritalia sunt que non sunt de necessitate salutis. ut dare elemosinas. ieiunare. ingredi religionem. et huiusmodi. Et in hīs distinguendum de scandalo. quia aut scandalus quod ex eis oritur procebit ex malitia cum. s. aliqui volūt impedire huiusmodi spiritalia bona scandala concitando. Et hoc dicit scandalum phariseorum qui de doctrina xpi scandalizabantur. et hoc esset contemnendū. sicut xpc docuit Math. xv. dicēs. Sinite eos. s. scandalizari: nec dimittatis bona opera p̃pter tale scandalum ex malitia procedens. Aut scandalus procebit ex infirmitate vel ignorātia. et dicitur scandalum pusillorum. Et propter hoc scandalum spiritalia opera sunt occultanda vel interdum differenda ubi periculum non imminet quousq̃ reddita ratione scādalum cesset. Si autem post redditam rationem hoc scandalum duret. iam videtur ex malitia esse. Et sic p̃pter ipm non sunt huiusmodi opera spiritalia dimittenda. Notandum etiam fm b. tho. ubi supra. q̃ in veritate vite et doctrine et iusticie non solum cōprehenditur id quod ē de necessitate salutis sed etiam illud per quod perfectius pervenitur ad salutem. fm illud. i. Corin. xiii. Emulamini carismata meliora. Unde p̃silia nō sunt simpliciter pretermittenda nec etiam opera misericordie p̃pter scandalum. q̃ si sint interdum occultanda vel differenda p̃pter scandalum pusillorum ut dictum ē. Si ergo p̃pter ingressum religionis alicuius parentes vel alij scandalizantur vsq̃ ad mortem anime vel corporis: non debet aliquis p̃pter hoc dimittere ingredi religionem. et omnia mala que inde sequerentur non imputantur ei qui ingreditur s̃ illis qui faciūt seipos sine causa scandalizantes. Si tamē ex aliqua dilatione ista scādala auferri verisimiliter estimerentur et illi periculum non immineret non valendi postea religione ingredi differre deberet. Sciendum etiam q̃ observatio consiliorum et impletio operum misericordie sunt quantoq̃ de necessitate salutis: quod patet in hīs qui iam nouerūt consilia. et in hīs in quibus ex debito imminet defectio aliorum subuenire vel in temporalibus: puta pascēdo esurientem. vel in spiritualibus docendo ignorantes. siue fiant debitum propter iniunctū officium ut patet in prelati. siue propter necessi-

tatem indigentis. et tunc eadē ratio est de huiusmodi sicut de hīs que sūt de necessitate salutis. ¶ Etum igitur ad veritatem doctrine cum dicitur propter scandalum esse dimittenda. hoc est sic intelligendum fm b. Thomam ubi supra. ut non quidem doceat falsum aliquod propter vitandum scandalum quia hoc est de necessitate salutis scilicet non docere falsitatem sed veritatem. et etiam non tacere veritatem cum est necesse pro salute aliorum. Unde Crisostomus dicit q̃ non solum probitor est veritatis qui transgrediens veritatem palam pro veritate mendacium loquitur: sed etiam qui non libere veritatem pronuntiat quam libere pronuntiare oportet. aut non defendit veritatem quam defendere conuenit: probitor ē veritatis. xj. q. iij. Nolite. Sed ipse actus docendi potest pretermitti scdm congruentiam temporum et personarum ab eo cui incumbit officium docendi. vel simpliciter quando ex doctrina seu predicatione non sequitur aliquis fructus. et scandalum aliorum. vel secundum quid. scilicet quo ab aliquam materiam. puta in aliq̃ ciuitate vel castro sacerdotes sunt concubinarij quasi omnes: nec est spes correctionis eorum. quia prelati non curant. imo forte sunt in eadem damnatione. Si predicator dicat populo eos vitando in officiis et sacramentis nec sperat per hoc remedium abhiberi sed scandalum sequi. primo ipsorum clericorum. secundo populi. qui nihilominus non vitabunt eos: audiendo etiam hoc esse preceptum ecclesie. vel contemnunt eos q̃ sacramenta eorum. ut quib̃ perbit hoc: Quare nō potius reticendum populo: et ignorantia que iuris positui est excusabit eos. hec Duran. ordinis minorum in summa. Et multa similia possent hic applicari. Nec est contra quod dicitur di. xxxv. c. Dispensatio celestis seminis nobis est iniuncta. Ne si non sparserim? ve si tacuerimus. Intelligitur enī hoc de doctrina necessaria ad salutem. et cum speratur fructus et si alij inde scandalizentur. At tacere docet Hiero. xj. q. iij. Quando g. ¶ Etū ad veritatem iusticie quomodo sit dimittenda propter scandalum scilicet correctio. Sciendum scdm b. Thomam ubi supra. q̃ cum penarum inflictio non sit propter se expectanda: sed infliguntur pene ut quedam medicine ad cobibendum peccata. Ideo intantum habent rationem iusticie inq̃tum peccata per eas cohibentur q̃ si non ipsius delinquentis qui si ex punitione maxime scandalizaretur non pretermittenda esset punitiō. sed tamen aliorum qui ex punitione peccantis sibi cauent a malis ne similia patiantur. Sed si ex inflictione penarum seu punitione alicuius vel plurium delinquentium plura et maiora mala

945

possent sequi vel probabiliter bubitaretur de
huiusmodi. tunc inflicto penarum non con-
tinebitur sub iusticia. et tunc punire nō per-
tinet ad veritatem iusticie. et per consequens
non punire non est contra iusticiam. Et hoc
precipue accidit quando multitudo est in sce-
lere vel aliquis qui habet magnam sequelam
adherētium. Unde Augustinus dicit. In hu-
iusmodi causis ubi per graues dissensionum
scissuras non huius vel illius hominis peri-
culum sed populorum strages iacet. tetrabē-
dum est aliquis seueritati vt maioribus ma-
lis sanandis caritas sincera subueniat. disti-
l. Et constitueretur. et distinctio. xxxiii. c.
Comellationes. et. xiiij. q. iij. c. Non potest.
Correctio autem fraternitas quia ordinatur ad
correctionem et emendationem eius qui cor-
rigitur. ideo cum de tali correctione verisimi-
liter creditur q̄ scandalizetur. nō tenetur ad
eam nec eam facere debet. secus si non scanda-
lizatur ipse correctus: sed alij ex eius emēda-
tione. quia tunc nō dimittenda. Quid ad
veritatem vite pertinet vt nō solum quis ab-
stineat a malis sed etiam ab hijs que habent
speciem mali. Et propter hoc dicit Apostolus.
Si esca scandalizat fratrem meum non mā-
ducabo carnes in eternū. i. Corinth. viij. Lo-
quitur enim de carne idolis immolata: quam
comedere precipue coram simplicibus habe-
bat speciem mali. quia poterāt credere q̄ hoc
faceret in venerationem idoli. Et sic scanda-
lizabantur in illo quīs non esset malum non
comedendo in venerationem idoli. Et idem di-
cendum est de quocūq; cibo scilicet q̄ cum q̄s
scandalizatur super esu illius ab alio vt quia
est contra morem patrie vel contra cōmunes
prohibitionem quīs in se illum cibum posset
licite edere. debet abstinere ne alios scandali-
zet vel rationem assignare: puta si ex infirmi-
tate hoc facit. Cibum autem necessarium sibi
ad vitam siue carniū siue aliarum rerum:
non debet propter scandalum aliorum hoc di-
mittere simpliciter. quia hoc pertinet ad ne-
cessitatem salutis. scdm Thomam. ubi supra.
arti. viij. sed sedare si apte potest. Infamiam
etiam iniuste exortā unde homines quasi cie-
bentes hoc scandalizantur: debet pro posse pur-
gare illis modis quibus licite potest vel ostē-
dendo innocentiam suam et falsitatem oblo-
quentium vel approbationes faciendo inbu-
cere vt conuincantur d mendatio vel p alios
motus iustos. Et hoc notat Augustinus. xj.
q. iij. c. Non sūt audiendi. ubi in fine dicit. No-
bis necessaria est vita nra scilicet bona. Alijs
autem fama nostra.

De secūdo. s. de tem. .S. vi.
poralibus bonis utrum sint dimittenda pro

pter scandalum eorum a quibus repetuntur.
Respondet. b. Tho. scda scde. q. xxxiiij. arti.
viij. Distingendum est de huiusmodi bonis.
quia aut nostra sunt. aut sunt ab conseruan-
dum pro alijs nobis cōmissa. sicut bona eccle-
sie cōmittuntur prelati. et bona communia
quibuscūq; reipublice rectoribus. Et talium
conseruatio sicut et depositorum iminet hijs
quibus cōmissa sunt ex necessitate. Et ideo nō
sunt propter scandalum dimittenda quin sci-
licet repetantur. vel permittenda auferri. si-
cut nec alia que sunt d necessitate salutis. Et
sic. b. Tho. cantuarien. archiepiscopus nō di-
misit quin repeteret res ecclesie. quīs inde se-
queretur scandalū regis Anglie. Si vero bo-
na temporalia nostra sunt. et iporum domini
sumus. dimittere ea distribuēdo si penes nos
sunt. vel non repetēdo si apud alios sūt pro-
pter scandalum quantoq; debemus quantoq;
nō debemus. Si enim scandalum ex hoc oria-
tur propter ignorantiam. vt quia putat esse
sua qui detinet vel propter infirmitatez alio-
rum quod supra dictum est esse scandalū pu-
sillozum. tunc vel dimittenda sunt totaliter.
vel aliter sedandum scandalum pusillozum p
aliquam admonitionem. Unde Augustinus
in sermone domini in monte. Dandum est qd
nec tibi nec alteri noceat q̄ ab homine crebi-
potest. Et cum negaueris quod petit. iudicā-
da ē ei iusticia. Et melius ei aliquid dabis cū
petentem iniuste correxeris. Aliquando vero
scandalum quod nascitur ex repetitione suo-
rum bonorum procedit ex malitia. quod est
scandalum phariseorum. Et propter eos qui
sic scandala concitant non sunt tempora-
lia dimittenda. quia hoc noceret bono cōmu-
ni. daretur enim per hoc malis occasio rapi-
endi aliena. et noceret etiam ipis rapientibus
qui retinendo aliena in peccato permanerēt.
Unde dicit Gregorius in libro moral. q̄ cum
quidaz temporalia nobis rapiunt: sunt tole-
randi. Quidam vero seruata equalitate pro-
hibendi non sola cura ne nostra subtrahant:
sed ne rapientes non sua seipos perbant. hec
Gregorius. Si enim passim permetterentur
hominibz malis rapere aliena: vergeret hoc
in detrimentum veritatis vite. et doctrine. et
iusticie. et sic esset contra regulam iuris. Iu-
ste tamē et pie ecclesia abstinet a decimis eri-
genbis in terris in quibus non est consuetu-
do decimas soluere ad vitandum scandalū ho-
minum. Sicut etiā Apostolus seminans spi-
ritualia corinthis pie abstinit a recipiendo
seu petendo temporalia ab eis ne offendiculū
daret euangelio ne scilicet illi scandalizaren-
tur si petisset ab eis quod nō erant consueti.
hec Thomas. Si autem tyrannus aliquis te-
neret aliqua bona ecclesie et ex repetitōe inde

946

sequeretur scandalum non solum tyranno sed ecclesie seu populo vel clero contra quem ille malignaretur ita q̄ maius esset damnum sequendum ex tali repetitōe et rehabitōe q̄ ex eius carentia: licitum et iustum videtur. hoc enim videtur esse redimere veratōnem suam. Et quod dictum est q̄ nō debent dimitti talia ppter scandalum. intelligendum videtur ppter scandalum illius solius. vel ita q̄ non sequatur aliud maius scandaluz. De facto. b. Tho. Cantarieñ. potest dici q̄ forte illis temporibus que repebat: erāt annexa spiritualia quorum rex non erat capax. sicut ius percipiendi decimas et huiusmodi. vel etiam quia multa fecerunt sancti ab supererogationem et maiorem perfectionem: ad que tamen non tenebantur de necessitate salutis. sicut q̄ Ambrosius prohibuit Theodosium intrare ecclesiam ante publicam penitentiam factam. vel eum in choro stare. et huiusmodi.

Tertio de sacramen. §. vii.

tis vel etiam sacramentalibus et usu eorū utrū falsitas aut fictio vel mutatio fieri debet ppter scandalum vitandum. Et dicendum q̄ nulla fictio vel abusus vel mutatio substantialis fieri debet. Ante nūq̄ debet dari hostia nō consecrata ne indigne accipiens ab iudicium sui sumat. quia per hoc non euadit iudicium sumens. et sacerdos mortaliter peccat. Et si peccator est notorius negare debet quantumcūq̄ scandalizetur. si occultus denegare nō debet. Similiter propter scandalum vitandum cōfiteentis qui si nō absoluit: promittit se multa mala facturuz ut desperatū. non debet absolvere eum si non proponit se a mortalibus abstinere. Similiter non debet quis propter quodcūq̄ scandalum vitandum vel sue infamie vel aliorum turbatōnis celebrare in mortali existens contritus. et huiusmodi. De sacramentalibus autem licet dicant Wil. et Archiebi. q̄ possit fieri fictio in eis propter vitandum scandalum. puta in aliquo monasterio de more est q̄ consecrentur virgines que consecratio est quid sacramentale. in cuius offitio illa que consecratur: dicit se esse virginem. et sic est ibi fictio seu mendacium si hoc dicat bñ consecratur que occulte amisit virginitatem. q̄ si illa verba non diceret vel nō consecraretur: haberetur pro corrupta. et sic magnū scandalum et infamia sequeretur ei. Ante dicunt prefati ad tollendum scandalum tale posse fieri talem consecrationem cum illis verbis virginitatis. Et Al. et Tho. et De. de pal. in iij. asserunt contrarium. scilicet q̄ hoc fieri non debet. quia nec sacramenta neq̄ sacramentalia propter vitandum scandalum debent mutari: s̄ potest abhiberi quebam cautela ad tollendum scandalum. puta ut fiant que nō sunt de sub-

stantia veli virginalis. ut accessio cambelarum et huiusmodi. mutatis hijs que sunt de substantia veli virginalis. verba scilicet que dicuntur in impositione veli mutato nomine virginitatis in nomen castitatis. Datis conco. Hosti. et Goff. per id quod habetur extra q̄ metus causa. c. j. Nomen virginitatis congruere potest corrupte: si continens sit. Mutatio in sacramentis quo ad substantialia fieri non potest propter scandalum vitandum vel alia de causa etiam ex dispensatione pape: quia ipsa sunt de institutione diuina. posset autem fieri in hijs que non sunt de substantia ipso dispensante. ut circa ritus eorum. Dispensauit autem Gregorius in quodam loco ex necessitate. scilicet propter carentiam episcoporum q̄ simplices sacerdotes possent crimare seu sacramentū confirmationis conferre ad tollendum scandalū ut patet bi. lxxxv. c. Peruenit. quod de iure cōmuni fieri non potest. ut ibi subditur in. c. sequenti. et glo. et b. Tho. in. iij. In quo sol? papa dispensare potest et non alius. al nō esset ibi sacramentum confirmationis si p alius fieret q̄ per episcopum. fm Thomam.

Capitulum quintum de Blasphemia id est maledictione que fit multipliciter contra seū vel creaturas.

Blasphemiā ponit Gregorius in libro moral. esse filiam ire. Et sumitur hic blasphemia p maledictione prout etiam vulgariter sumitur. Pro cuius declaratione. b. tho. dicit scda scde. q. lxxvj. arti. j. q̄ maledicē itez est q̄ malum dicere. Dicere autem tripliciter se habet ad id quod dicitur. Uno modo p modum enunciationis. sicut aliquid exprimitur modo indicatiuo. Et sic maledicere nihil est aliud q̄ malum alterius referre: quod pertinet ad detractiōem. unde detractores quantumq̄ maledici dicuntur. Sic sumitur Levitic. xviii. Surdo non maledices id est absenti nō detrahes. et. xi. q. iij. c. In cunctis. Ubi dicit Gregorius scribens cuidam episcopo infamato iniuste. Sanctitas vestra debet mētem suam a maledicorum rumoribus hominum atq̄ obrectationibus disiungere. et sola que interne vite sunt atq̄ utilitati subditorum proficiunt: cogitare. Sic etiam sumitur distincte. lxxxvj. Clericus maledicus cogatur ad postulandum veniam. Secundo modo dicere se habet ad id quod dicitur per modum cause. Et hoc quidem primo et principaliter competit deo qui omnia suo verbo fecit. fm illud ps. Dixit et facta sunt. Consequenter conuenit hominibus qui verbo suo alios monent p

imperium ab aliquo faciendum. Et ad hoc instituta sunt verba imperativi modi. Et isto modo cum iudei profert sententiam pene in aliquem. vel cum prelati ecclesie excommunicat aliquem illum maledicunt. Si ergo hoc facit sub ratione boni scilicet iusticie ut peccatum puniatur ut iusticia dicat. sic maledicere non erit peccatum nec proprie maledictio. quia intentio eius non fertur ad malum sed ad bonum. Si vero sub ratione mali faciat intendens malum illius qui condemnatur inquit malum. sic maledicere id est excommunicare inferre. vel aliam sententiam pene spiritualis vel temporalis erit peccatum mortale. quia contra caritatem et iusticiam. Sic sumitur. xxiii. q. iij. §. Ipe dominus. De hoc etiam Augustinus dicit. q. ea. Deus qui maledicere meritum eius designat cui maledicere et sententiam promittit. utpote quem non fallit neque qualitas peccati. neque peccantis affectus. Homo autem qui hoc non potest scire: nec propositus mentis alterius videre aut agnoscere potest. Idcirco etiam si iudicantis vel sententias promittentis intuitu proferat maledictum. non potest esse maledicendi causa ubi ignoratur peccatis affectus. hoc ille. Nult dicere quod non potest quis iuste condemnari de peccato occulto. Quis ei peccantis affectus in se non videat. sicut nec cor hominis: tamen percipi potest ex aliquo manifesto peccato pro quo pena infligenda esset affectus eius. Similiter quis sciri non possit quis sit maledictus a deo finem finale reprobationem: tamen sciri potest quis sit a deo maledictus secundum reatum vite presentis. Theobaldus ubi supra. Tercio dicere se habet ad id quod dicitur. ut expressio quedam affectus desiderantis id quod verbo exprimitur. Et ad hoc sunt instituta verba optativi modi. Facere autem aliquid et velle illud se consequuntur in bonitate et malitia. Et sic maledicere aliquem scilicet optando ei malum non ob aliquod bonum sed ob malum eius est peccatum. Et de hac inquit Augustinus. Humanum vitium tunc scit maledicta proferre cum forte conuictis aut iniurijs prouocatur. Quod vitium volens reserare apostolus. ne maledicta maledictis. et contra vitia conuictis prouocemus. mandatum necessarium posuit ut benedicamus quo conuicti vitium reseretur non quo ad iudicandi veritas que homines latet et pronuntiandi auctoritas perimatur. xxiii. q. iij. c. Deus est. Ponit autem Apostolus hoc Ro. xij. ubi ait. Benedicite et nolite maledicere. Sicut et de christo dicit Petrus in prima canonica. ij. capi. Cum malediceretur non maledicebat. cum paterebatur non comminabatur. Et de hac hic agitur: que communiter procebat ab ira. Et posset sic diffiniri quod est imprecatio seu appetitio alicuius mali contra aliquem per verba expressa.

De maledictione in

.S. i.

947

quit ps. loquens de iniquis quorum os maledictione et amaritudine plenum est. Veloces pedes eorum ab effundendum sanguine. Contritio et infelicitas in vis eorum. ps. xij. Ubi tria notantur.

Primo describit maledictionem prout est vitiosa. ibi. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est.

Secundo ponit affectionem prout est pernicio. ibi. Veloces pedes eorum ab effundendum sanguinem.

Tercio subdit consecutionem prout est angustiosa. ibi. Contritio et infelicitas in vis eorum.

Etum ad primum. Intantum maledictio est vitiosa inquantum habet secum amaritudinem rancoris et ire. Et ideo adiungit maledictionem amaritudinem. Pedes sunt affectus qui sunt veloces id est prompti ab effundendum sanguinem id est ad rixas vel ad multiplicandum peccata. Denum in vis id est pro operibus eorum contritio id est magna tribulatio in presenti et infelicitas damnationis in futuro eis erit si non penitent. Notandum quod est triplex maledictio ex ira vel odio procedens in qua reperitur peccatum.

Prima est contra naturam diuinalem.

Secunda est contra creaturam intellectuale.

Tertia est contra facturam irrationalem.

Prima que est contra .S. ij.

naturam diuinalem que etiam includit blasphemiam est cum quis maledicit deum. Improbatur enim ei malum ac si esset creatura: quod tamen ei non potest conuenire. et sic continet blasphemiam. Hoc autem semper est mortale cum perpedit se maledicere: nec excusat quod ex subita ira hoc facit vel ex more. sicut nec excusaret ab homicidio et sequenter a pena mortis si quis ex impetu ire hoc ageret. ps. Maledicentes ei. i. deo. disperibunt. i. diuersis modis peribunt. quia quod ad animam morte gehenne in alia vita. et in presenti penis varijs corporis. Leuit. xxiii. Qui maledixerit deum suum morte morietur. scilicet corporali. Ostenditur autem grauitas huius maledictionis tripliciter.

Primo quia nominari proprie a sanctis refugit.

Secundo quia puniri seueris statutis precipit.

Tercio quia exerceri sepe a damnatis reperitur.

Tantum habetur horrore istud vitium. scilicet maledicere deum quod virtuosi viri non autem ipsum vitium proprio nomine nuncupare: sed per contrarium noando benedictionem pro maledictione ut patet Job primo. ubi dicitur quod in capite ebdomade mittebat Job pro filiis et sanctificabat eos sibi admonendo et coirigendo de vitis siue offerendo pro eis sacrificia. et subdit.

948

11

Secunda maledictio .§. iij.
est contra creaturam intellectualem. et hec ē celestis. infernalis. et terrestris. Si quis autē maledicit aliquem sanctorum vel angelorum nulli dubium q̄ mortaliter peccat. quia sicut bono: qui fit sanctis redundat in bono: tēi qui sanctificat eos. propter quod dicit psal. Gloriosus deus in sanctis suis. scilicet apparet. Ita iniuria que fit sanctis ut maledictio blasphemie debonoratur deus. Unde et extra de maledi. c. j. Puniri iubentur maledicentes sanctos. Creaturam infernalem ut diabolum ipm maledicere inq̄tum creaturam seu scdm naturam nullo modo licet. quia ipse scdm naturam bonus est sicut ⁊ quilibet creatura. Scdm culpam vero et malitiam in eo est maledici potest: quod non est aliud nisi detestari culpam eius. Unde dicitur Job. iij. Maledicant ei scilicet nocti culpe originali qui maledicunt diei id est diabolo. f. sancti viri. Nec est contra quod dicitur Ecclesiastici. xij. Cū maledicit impius diabolum maledicit animā suā. quia fm Tho. ubi supra. cum maledicit peccator diabolum propter culpam quia alif maledicendus non est. simili ratōne ostendit se maledictione dignum cum in culpa maneat. et sic dicitur maledicere animam suam.

Ex leuitate autem vel ira hoc agere peccatum est. sicut cōmuniter accidit. **Ande** et abstinere ab hoc docemur exēplo archangeli de quo dicitur in epistola Jude. Cū altercare Michael cum diabolo de corpore Moysi. non ausus fuit in eum iudicium inferre blasphemie: sed ait. Inrepet te deus. **Abi Hieronimus.** Si Michael non fuit ausus diabolo et certe maledictionis dignissimo iudicium inferre blasphemie q̄tomagis nos ab omni maledicto puri esse debemus. Merebatur quidem diabolus maledictū: sed per os archangeli blasphemiam erire nō debuit. **xxiii. q. iiij.** Si igitur. Altercatio autem illa in hoc fuit quia diabolus q̄rebat inueniri corp⁹ Moysi. ut scilicet eos induceret ad idolatriam per nimium cultum ei⁹: sed angelus prohibebat inueniri ad subtrahendum eis occasionem superstitionis: quod factum est. s. ut non inueniret. **¶ Creatura intellectualis terrestris est ut homo.** cui cū malum optari nō debet inq̄tum malum. ita etiā nec maledicti: cum sit factus ab imagine dei. Contingit autem ex causa triplici hominem maledicere.

Ex p̄formatione dei ⁊ amore iusticie.

Ex deliberatione et liuore vindicte.

Ex subreptione vel correptione nequitie.

¶ Primo igitur cū quis maledicit alicui cōformando se voluntati diuine quāz videt velle aliquod malum illius hominis ex instinctu spiritus sancti. tunc non est peccatum scdm̄ Tho. ubi supra. artic. i. Et hoc modo Petrus apostolus maledixit Simoni mago dicens. Pecunia tua sit tecum in perditionē. **Act. v.** Et Paulus maledixit Elime mago. Percutiat te deus cecitate fili diaboli. Et Heliseus maledixit pueris deridentibus eum. in nomine domini: unde secuta est deuoratio eorum ab ursis. **iiij. Regum. ij.** Et Noe maledixit Chanaan filio Cham. **Gen. viiij.** Eadē ratōne omnes maledictiones que imprecate sunt a sanctis prophetis contra peccatores ut illud. Duplici cōtritione contere eos domine deus noster. Et illud **Gen. xxvij.** Qui maledixerit tibi: maledictionibus repleatur. et in ps. cxiij. Deus laudem. ubi imprecant̄ multe maledictiones contra Iudam vel populum iudaicum. Possunt etiam huiusmodi imprecationes intelligi per modum prophetice prenunciatiōis secundū Thomam. Et tunc exponitur presens impatiui vel optatiui pro futuro iudicatiui vel illō. Contere eos. i. conteres. Maledictionibus repleatur. i. replebitur. In ps. Deus laudē. Cōstitue super eum peccatorem. i. constitues q̄. Similiter cū aliquis maledicit alicui optatōi ei aliquem egritudinem vel aliquod impedimentum non propter aliud nisi ut per hoc

bonus efficiatur vel ab aliorum nocumēto cesset: potest esse sine peccato. **Ande Gregori⁹ in iiij. moral.** Cum sancti viri maledictōis sententiam proferunt non hanc voto ultōnis: s. ex iusticie examine promūt. **xxiii. q. iiij.** De cuncto profertur aliquādo maledictio ex liuore vindicte: et hoc est mortale peccatum cum s. maledicit aliquē optando ei deliberate aliquod malum notabile non nisi malum: puta ob odium. vel vindictam. vel inuidiam. ⁊ huiusmodi. puta cum dicit. Mors occidat te. Talis vel talis infirmitas tibi accidat pestis. vel febris. vel incisa sit tibi manus vel pes frangatur. vel diabolus habeat animam tuā q̄. Et de hac intelligitur dictum **Apli. i. Corin. vj.** Neq. maledici regnum dei possidebūt. Nullus autēz excluditur a regno dei nisi propter mortale. Et ratio huius est s. **Thomā. scda scda. q. lxxvj. arti. iiij.** quia velle alicui malum s. se repugnat caritati qua diligimus proximum volentes ei bonum. Et ideo scdm̄ genus suum est mortale. Et tantogratius q̄to personam cui maledicimus magis diligere ⁊ reuereri debemus. **Ande dicit̄ Leuit. xx.** Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Et multogratius videtur peccare cum ex deliberatione maledicit animabus parentum iam defunctorum. De prelati etia. specialiter dicitur. Principem populi tui non maledices. **Vinc Greg⁹ in iiij. moral.** Maledictum quod scriptura condemnat est quod non iudicio iusticie s. liuore vindicte promitur. **xxiii. q. iiij.** Cum sancti. Sed ita miserabiliter habundat hoc vitium in mundo ut merito posset dici illud Zacharie p̄phete. Non est veritas in terra. non est misericordia: sed maledictum. fur. tum. adulterium inundauerunt. Et sic horum os maledictione et amaritudine plēnū est q̄. **¶ Tertio** profertur maledictio ex subita ira sine deliberatione. et quasi causa correctionis ut talis terreatur. ut quotidie faciunt parentes erga filios. m̄gri erga discipulos. et domini erga seruos: qui tñ nō optant illis illa mala. et hoc s. **Thomā. ubi supra.** est veniale. quia peccata verborū maxime ex affectu iudicant̄. Et **Aug⁹ de igne purgatorij** dicit ad minuta id est venialia p̄tinere cum omni facilitate et temeritate maledicimus. **di. xxv. §. Alias eadem.** Quis autē hoc nō sit graue peccatum: tñ ab huiusmodi abstinendū. **Ande Hiero⁹.** Qui negligunt oris maledicti consuetudinē reseca re. etiam si non corde maledicant. tñ imunditiam labiorum et inquinamenta oris incurunt. **xxiii. q. iiij.** Etum autē deo displiceat ⁊ si lijs noceat maledictio parentum erga filios. ostendit **Aug⁹ in libro de ciui. dei p. exempluz** illius mulieris vidue que in ciuitate Capadocie habitans decem filios habebat. Et cū vna

950

bierum ex aliquo opere eorum ei displicente eos maledixisset. omnes effecti sunt in toto corpore tremuli ita ut omnium aspectus ab se traiberet. Ex quibus duo. scilicet Paulus et Palladia bicti venientes ad civitatem Iponensem ubi presulabatur Augustinus orantes ad altare beati Stephani ubi erant reliquie eius. miraculose sanati sunt. Sicque ex indiscreta maledictione matris in filijs et ipsi ab hoc provocantes matrem puniti sunt. Quorum os maledictione re.

Tertia maledictio est .S. iiii.

contra creaturas irracionales. prout dominus dixit Gen. iij. Maledicta terra in opere tuo i penam hominis. Pro cuius declaratione dicit. b. tho. scda scda. q. lxxvj. arti. ij. Maledictio creature irrationalis potest fieri tripliciter. Uno modo ad creatorem referendo inquitum. scilicet est creatura dei. et sic est illicitum et peccatum blasphemie. unde et mortale. hoc enim est testari deum in illo opere suo. Secundo modo ad ipsam creaturam respiciendo sicut se consideratam. ut quia aliquod brutum non movetur ut vult. vel nocet sibi et huiusmodi. ex quo irascitur appetens ei penam: sed hoc est vanum seu otiosum. unde et peccatum veniale. Maledictio enim licita videtur esse precipue inquitum respicit penam. pena autem respondet culpe. Unde cum creatura irrationalis non sit susceptiva culpe nec pene. ideo vanum est secundum ipsam maledicere. et tamen hoc modo fit frequentissime. Quorum os maledictione re.

Tertio modo ad hominem referendo ad quem ordinatur. Omnia enim fecit deus propter hominem Aug. et sic benedictio et maledictio ad illam rem pertinet proprie cui potest aliquid bene vel male contingere scilicet rationali nature. Creaturis autem irrationalibus bonum vel malum dicitur contingere in ordine ad creaturam rationalem propter quam sunt ordinate. Sunt autem ordinate ad eam tripliciter. Uno modo per modum subventionis inquitum creaturis irrationalibus subveniunt necessitati humane. Et hoc modo deus maledixit terre ut per eius sterilitatem homo puniretur. Dominus etiam iussit ut ser ex tribubus israel stantes super montem Gebal deberent imprecari multas maledictiones transgressoribus legis. et contra alie ser tribu stantes super montem Garizin imprecarent benedictiones multas observantibus legis. ad inveniendum ut dicit Hieronimus quod quidam legem observant dei timore punitionum. et quidam amore premiorum. xxiii. q. iij. Cum ergo. Et inter ceteras maledictiones dicit Deuter. xxviij. Maledictum horreum tuum. ut scilicet per penuriam victualium punirentur. Et hoc modo maledicere creature irrationali

ex malivolentia scilicet ab possessore eius ut sic ex carentia illius creature irrationalis primus damnificetur notabiliter. ut per mortem equi. bovis. ruinam. domus. et huiusmodi. esset mortale. quia contra caritatem. Secundo modo ordinatur creatura irrationalis ad rationalem per modum significandi. inquitum scilicet ea que contingunt circa rationalia figurant que moraliter eveniunt vel evenire possunt hominibus. Et sic dominus maledixit ficulnee cum scilicet accedens ad eam esuriens non inveniunt fructus sed tantum folia. ex quo maledictione radicibus arefacta est Mathei. xxj. ad significandum populum iudeorum ad quem dominus veniens incarnatus esuriens id est desiderans salutem eius: quia non invenit fructus fidei sed tantum folia ceremoniarum observationis. reprobaui gratiam subtrahendo. unde nil fructus meritorum probare potest. Significat etiam hominem tantum bonis verbis ornatum non operibus. a deo reprobatum per hoc non sibi fructificare. Sic et montes Gelboe maledicti sunt a David. ut nec ros nec pluvia stillaret super eos. ut habetur. ij. Regum. j. ad significandum quod in monte superbie ubi corruerunt fortes israel id est angeli mali. et primi parentes: nec ros gratie nec pluvia descendit a deo. i. superbis.

Tercio modo ordinatur creatura irrationalis ad rationalem per modum continentis scilicet temporis vel loci. Et propter hoc potest intelligi ad litteram David maledixisse montibus Gelboe propter cetem populi israel qui fuit facta a philisteis in tali loco. Sic et Job maledixit diei natiuitatis sue dicens. Maledicta dies in qua natus sum etc. propter culpam originalem quam nascendo contraxit et alias sequentes penalitates tali tempore. Unde Gregorius in quarto moral. ait. nimis est incongruum ut suspicemur Job nullo instigante. nullo pulsante ex impatientia ad vocem maledictionis erumpere: quem novimus inter damna rerum. mortemque filiorum. inter vulnera corporis. inter verba male suadentis uxoris magna creatori preconiā humili mente reddidisse. ubi scilicet ait. Dominus dedit dominus abstulit etc. Et iterum uxori. Si bona suscepimus de manu domini etc. Non est ergo maledictio eius ira commoti: sed doctrina tranquilli. Dies ergo in qua natus est designat omne tempus mortalitatis id est efficiat tempus mortalitatis. et appareat statim eternitatis. Et dies qui optatur ut pereat. est diabolus qui optatur ut pereat. non quidem a gloria quam iam perdidit: sed ut retrusus licentiam temptandi amittat. Idem quidem dies est per naturam bene conditus. non per meritum. tenebrosus dies cum prospera allicit: sed in noctem obliunt quod ab mala trahit. Sub hac die et nocte

951

homo est conceptus et natus, quia sub potestate diaboli per peccatum originale ex ipso introductum homo concipitur et nascitur. **H**ec dies peccati delectationem designat, non mentis cecitatem. **H**omo ergo in die nascitur vel in nocte concipitur: quia ad delectationem peccati non rapitur nisi prius per mentis tenebras infirmetur. **S**ed pereat dies id est delectatio peccati vigore iusticie destruat et non id est quod cecata mens per consensum perpetrat penitentia extinguat. **D**ies vertatur in tenebras, ut quod in exordio delectationis ad quem finem perditionis rapit: videatur, et per penitentiam crucietur. **Q**ui si ita punita non requirit eam deus in iudicio ut puniat, hec ex dictis Gregorij, sed abbreviata. **S**ed. b. **T**ho. super Job, tractans hunc passum secundum litteram sic ait. **I**ntelligendum est Job diei sue malebuisse, quia cum esse malum denuntiavit non secundum suam naturam qua a deo factus est: sed secundum illam scripture consuetudinem qua dicitur tempus bonum vel malum secundum ea que in tempore aguntur, secundum illud Epistolam. **R**edimentes tempus quoniam dies mali sunt. **M**alebuit ergo diei sue in quantum malum in illa die accidisse commemorat. **Q**uomodo autem malebuerit ei: subditur. **P**ereat dies in qua dictum est natus est homo. **U**bi sciendum quod licet esse et vivere sit secundum se appetibile, tamen esse et vivere in miseria est fugiendum secundum quod huiusmodi, licet interdum esse in miseria libenter sustineatur propter aliquem finem bonum. **U**nde illa miseria vite que non ordinatur ad aliquem bonum finem: nullo modo erit eligenda. **B**onum autem quod ex aliqua miseria expectatur sola ratio apprehendit, non autem vis sensitiva percipit, sicut amaritudinem percipit gustus: sed sola ratio in fine sanitatis delectatur. **S**i quis autem secundum passionem sui gustus vellet exprimere medicinam denuntiaret eam esse malam: quia ratio iudicaret bonam propter finem. **S**ic ergo miseria quam sustinebat Job ratione quidem videri poterat quantum ad aliquod utile esse scilicet inferior pars anime que tristitia afficiebatur aduersitate totaliter repudiabat. **U**nde et ipsum vivere sub tali aduersitate onerosum erat. **Q**uando autem aliquid nobis obiosum est, omnia abominamur per que deuenimus in illud. **E**t ideo Job secundum interiorem partem anime cuius passionem exprimere intendebat, et natiuitatem et conceptionem suam ex quibus in hanc miseriam venerat obiosum habebat, et per consequens diem natiuitatis et conceptionis secundum illum modum loquendi quo ex hijs que in tempore aguntur aliquod ascribitur tempori bonum vel malum. **S**ic ergo secundum partem sensibilem vitam sub aduersitate repudiabat, volebatque se nunquam natum vel conceptum fuisse. **E**t hoc est quod dicit.

Pereat dies in quo natus sum, ac si diceret, utinam nunquam natus fuisset. **E**t non in qua dictum est id est in qua dici potuit, vere conceptus est homo id est utinam nunquam fuisset conceptus. **C**onuenienter autem natiuitatem ascribit diei, conceptionem nocti, quia secundum astrologos natiuitas diuturna laudabilior est principali sibi id est sole existente super terram. **C**onceptio autem de nocte frequentior est. **S**imilis modus loquendi habetur **Di**ere. **xx**, ubi dicit **I**eremias, **M**aledicta dies in qua natus sum etc. **P**rosequitur autem singulatim de maledictione utriusque diei scilicet et noctis, dicens, **D**ies illa vertat in tenebras. **U**bi sciendum secundum **H**ieronimum in prologo super Job, quod ab illo loco, **P**ereat dies, usque ad illum ubi ante finem libri dicitur, **I**dcirco meipsum reprehendo. **S**criptus fuit liber iste in versibus exametris, unde et per modum poematis conscriptus est. **A**n te per totum librum huc figuris et coloribus uti quibus poete uti consueverunt. **P**oete autem ut vehementius moueant eandem sententiam per diuersa verba inducunt, et secundum huiusmodi Job ad maledictionem diei sue, ea inducit quibus solet nobis aliqua dies esse obiosa. **D**ignitas diei est claritas eius, per hanc enim a nocte discernitur. **H**anc autem dignitatem excludit cum dicit, **D**ies ista vertatur in tenebras. **E**t quantum ad superficiem littere tunc friuola videtur et vana, quia iam preterierat dies natiuitatis, et iam non erat, quod autem preterijt immutabile est. **Q**uomodo ergo poterat sibi dies que preterierat in tenebras converti? **S**ed sciendum quod quebam per modum optandi dicuntur ad exprimendum iudicium quod de re aliqua habetur. **S**ic ergo dicitur, dies illa convertatur in tenebras, ac si diceret, dies natiuitatis mee debuisset esse tenebrosus ut congrueret tenebris miserie quam patior. **Q**uia enim aspectus luminis delectabilis est, consuetum est in scripturis ut per tenebras tristitia significetur. **E**st autem dies clarus multipliciter. **P**rimo ex dei sanctificatione, qui eum celebrem instituit ut sabbatum. **H**anc claritatem remouet a predicto die dicens, **N**on requirat eum deus desuper, quod dicitur. **N**on erigat deus ab hominibus ut hunc diem celebrem agant, sicut aliqui dies eriguntur a deo ad celebrandum in memoriam beneficiorum. **V**ult ergo dicere quod natiuitas sua non debet computari inter insignia dei beneficia: cum magis sit natus ad miseriam quam ad leticiam. **S**ecundo aliquis dies clarus dicitur ex bonorum retributione. **S**olent enim homines aliquos dies

952

celebres agere in quibus aliqua magna et iocunda acciderunt. sicut et Pharaon diem natiuitatis sue celebravit. Hanc igitur claritatem excludit a dicta die. dicens. Et non sit in recordatione hominum. Tertio dies clarus est ex corporali lumine. Que claritas aufertur ex subtractione radios solis illuminantium terras. ut quando sol eclipsatur. Et quantum ad hoc dicit. Non illustretur lumine. vel ex oppositione nubium occultantium radios solis. et quantum ad hoc dicit. Obscurent eum tenebre. Quarta ex defectu visus virtutis. Dum enim quis moritur vel visu priuatur. sic ei aufertur claritas diei. Et quantum ad hoc dicit. umbra mortis etc. Et inuoluatur amaritudine. per hoc dat intelligere totum quod de obtenebratione dictum est ad tenebras tristitie esse referendum. Hunc enim morem obseruare videtur ut parabolicam locutionem ex aliquo sequenti exponat. Nihil ergo intedit dicit aliud nisi quod dies natiuitatis sue non debet iudicari dies gaudij sed meroris. cum per suam natiuitatem ad vitam tante aduersitatis subiectam deuenisset. Demum de nocte dicit. Noctem illam etc. Ibi videtur.

Capitulum sextum de contumelia.

Contumelia ponitur a Gregorio in libro moral. filia ire. Et quis oritur aliquanto etiam ex alijs vitijs. magis tamen dicitur et communius ex ira. Et ratio est quia finis ire est vindicta. Sed nulla vindicta magis est in promptu irato quam contumeliam inferre alteri. Aliquando oritur ex stulticia. secundum illud prouer. x. Omnes stulti miscuntur contumelijs scilicet vel alijs eas inferendo. vel contumeliantibus se immiscendo. Sicut enim ira non audit perfecte rationem sed patitur rationis defectum secundum philosophum. et ideo contumelias infert. eadem ratione stultus. Aliquando oritur ex superbia. secundum illud prouer. xj. Ibi superbia ibi et contumelia. et hoc actiue et passive. quia infert et recipit eas. et hoc est dispositiue. Et ratio est quia superbi estimant alios inferiores se. ideo facilius contemnant alios et alijs irascuntur. unde sequitur contumelia. Potest autem sic describi. Contumelia est expressio defectus alterius coram eo per verba ad ipsum debonandum. Unde Isidorus dicit in libro etymologia: um quod contumeliosus est qui velox est et tumet verbis iniurie. Extenso tamen nomine quandoque contumelia in factis iniurie dicitur. Unde glo. super illud Ro. primo. Contumeliosos dicit. Contumeliosi sunt qui dictis vel factis iniurias et

turpia alijs inferunt. ut si quis proijceret lutum vel sputum in aliquem. et huiusmodi. Est autem differentia inter contumeliam. conuiuium. et improprium. Nam contumelia est cum refertur defectus culpe alterius in vituperium eius. ut cum vocatur quis fur. adulter. et huiusmodi. Conuiuium cum refertur defectus culpe vel pene. ut cum quis vocatur scilicet. cecus. mendicus. et huiusmodi. Improprium autem importat defectum minorationis cum reducitur ad memoriam seruitutis in necessitate collatum. Sepe tamen sumitur unum pro altero. et nomine contumelie vel etiam obprobrij quodlibet horum hic intelligitur.

De contumelia ps. S. j.

lvij. Propter inimicos meos eripe me. Tu scis improprium meum. confusionem meam. et reuerentiam meam. Loquitur ps. in persona christi ut dicit glo. Unde petit liberationem a morte per resurrectionem propter inimicos. ut scilicet conuertantur et peniteant de passione ei illata. in qua sustinuit improprium. cum scilicet iudei dicerent. Blasphemauit. et huiusmodi. secundum glo. quod pertinet ad contumeliam. Dicit. x. Audiu contumelias eorum in circuitu. Sustinuit confusionem id est magnam penam ex illis contumelijs. Ad Heb. xij. Sustinuit talem aduersus semetipsum contradictionem. et ibi. Sustinuit crucem confusionis contempta. Reuerentiam meam scilicet ab eis. non recedendo a deo scilicet per patientiam Sapient. ij. Contumelia et tormento interrogemus eum. et probemus patientiam eius. et videamus reuerentiam eius: hec omnia tu pater scis. Potest etiam secundum glo. dici quod hoc loquitur christus in persona membrorum suorum pro quibus petit liberationem. Ibi tria notantur.

Primo ostendit contumeliam illatam. ibi. Improprium meum.

Secundo innuit penam inde causatam. ibi. confusionem meam.

Tertio subdit congruentiam seruata. ibi. et reuerentiam meam.

Quod ad primum S. ij.

ibi ponitur improprium pro contumelia. ut patet ex glo. Ibi ad sciendum quando est peccatum et quale. Nota quod contumelia potest inferri triplici intentione. et secundum hoc iudicandum est de ipsa.

Primo animo. scilicet corrigendi.

Secundo animo. scilicet solatiandi.

Tertio animo. scilicet iniuriandi.

Cum ergo contumelia profertur animo corrigendi in se non est peccatum sed meritorium. Cuius ratio est. quia sicut licet aliquem causa

correctionis verberare vel in pecunia cōtem-
nare. sic etiam potest zelo correctionis cōtra
aliquem verbum conuicti dicere. Quod patet
exemplo christi qui dixit discipulis euntibus
in Emaus. O stulti et tardi corde ad credendū
Lu. ultimo. Et exemplo Pauli qui dixit. O in-
sensati galatē. quis vos suscitauit euangelio
non obedire. Ad Gala. iij. Raro tamen et ex
magna necessitate et utilitate et cum modera-
tione huiusmodi obiurgationes sunt faciente
ut dicit Augustinus. et precipue verbis con-
tinentibus turpia abstinendum. ut meretricis.
et huiusmodi: que sine peccato dici non possūt.

¶ Secūdo cum profertur contumelia seu cō-
uictum animo solatiandi. tunc si talia nō sūt
in detrimentum honoris alicuius est veniale
peccatum. ut vocando cecum. stultum. et hu-
iusmodi. Si vero ex leuitate vel ludo profer-
ret verbum quod esset contra honorē alteri?
vel de quo estimare posset ipsum notabiliter
irasci et odium incurrere vel aliud graue pec-
catum. non excusaret a mortali. etiam si hoc
non intenderet. sicut cum quis ludens cū alio
grauiter offenderet vsq; ad mutilationem et
huiusmodi. non careret mortali culpa. Lub?
enim notius est in culpa. Quis enim ad eu-
trapeliam seu urbanitatem pertineat dicere
aliquod leue conuictū. non tamen vsq; ad de-
honorationem vel contristationem eius de q̄
dicitur: sed magis causa delectationis et ioci
vel leuitate loquēdi obseruatis debitis circū-
stantijs. alibi esset peccatum. Et ideo cauē-
dum est semper a conuictijs et contumelijs.

¶ Tercio cum profertur animo iniuriandi vel
ulciscendi. aut dehonorandi. et sic est mortale
fm Thomam scda scde. q. lxxij. art. ij. Ratio
huius est: quia notabiliter ledit proximum.
et sic facit contra iusticiam et caritatem. Non
enim quis amat minus honorem suum q̄ di-
uitias tēporales sed plus. Sed auferens sub-
stantiam peccat mortaliter vel etiam inten-
dens auferre. ergo multo magis intēdens au-
ferre honorem. Verba enim per que infertur
contumelia q̄tum ab suam essetiam id est in-
q̄tum sunt quidam soni audibiles et si nullus
nocumentum inferant nisi forte grauādo au-
ditum cum nimis alte quis loquitur: tamen
in q̄tum sunt signa representantia aliquid in-
noticiam aliorum sic possunt multa damna
inferre: inter que est q̄ homo damnificetur
q̄tum ad detrimentum honoris et reuerentie
sibi ab alijs exhibende. Ante et maior contu-
melia ē et grauius peccatum. ut si aliquis di-
cat defectum suum coram multis. et tñ etiam
sibi soli dicendo potest esse contumelia in q̄tum
ipse qui loquitur loquentis reuerentia agit.
Probatur hoc item scilicet contumeliam esse
mortale auctoritate. Nam dixit christus Ma-

thai. v. Qui dixerit fratri suo fatue (quod sci-
licet pertinet ad contumeliam) reus erit ge-
henne: que non debetur nisi pro mortali. et in-
telligitur cum hoc dicit intendens dehonora-
tionē. Apostolus etiam Ro. primo. dicit. Vi-
gni sunt morte scilicet eterna qui faciunt pec-
cata enumerata ibi. inter que ponitur contu-
melia. Et Clemens. Damnatione sunt digni
qui patribus legatione dei fungentibus con-
tumeliam inferunt. ij. q. vij. c. Qualis.

¶ Sextum ad secundum. §. iij.

notatur pena consequens ex improprio seu
contumelia dum dicitur. Confusionem meam
scilicet ex improprio mihi secuta est. Confusio
enim ut dicit Catholicon importat erubescen-
tiam. Erubescencia autem magna est pena.
ut dicit Augustinus de penitē. bi. vij. c. j. De-
bet autem quilibet cauere sibi non inferre p̄-
ximo penam vel tristitiam. Ante abstinere
debet primo ab improprio seu contume-
lia culpe improprio ei culpam preterita
sine causa rationabili. Quod prohibetur Ec-
clesiastici. viij. Ne despicias hominem auertē-
tem se a peccato scilicet per penitentiam: nec
improperes ei. Memento quia omnes in cor-
ruptione sumus. Sicut nec christus impro-
perauit Magdalene penitenti peccata: sed re-
xit remittendo. et pater recepit filium probi-
gum reuertentem. et Johannes euangelista
illum iuuenem qui ex discipulis effectus erat
princeps latronum osculans ei manum qua
homicidia perpetrauerat ut non confunderetur.
Sed gaudere debes quia frater tuus mor-
tuus erat et reuixit. sicut gaudet angeli de uno
peccatore penitentiam agente. Memento quia
et tu aliquando in talia cecidisti vel talia ab
huc et peiora agis vel saltē ea perpetrare po-
tuisti. **¶** Secūdo debet quis abstinere ab im-
proprio indigentie scilicet rememorando ei?
subuentionem sibi factam in necessitate ad cō-
suetudinem et dehonorandum eum. Unde dicitur
Ecclesiastici. xxxij. Cum dederis. ne im-
properes sed imiteris deum. ut dicit ibi glosa.
Qui dat omnibus affluenter et non impropere-
rat. Jacob. j. Et de impropere beneficum
factum dicitur Ecclesiastici. vicesimo. Da-
tum insipientis non erit tibi utile. Nam ocu-
li eius septemplexes sunt. exigua babit. et im-
properabit multa. insipiens est peccator et cō-
tumeliosus. Oculi eius intentio eius. et hī se-
ptemplexes id est ad varia emolumenta in-
tendens. videlicet emolumentum inde speran-
do. importune exigendo. moltotiens impro-
perando. dominium bonorum tuorum am-
biento. te sibi subijciendo. de eo inaniter glo-
riando. datum multo maius sit reputando.

954

Et sic non erit tibi uale. Debet etiam quis abstinere ab improprio seu conuitio defectus nature. uidelicet. non vocando illegitimum. vel cecum. vel hebetem. vel stultum. et huiusmodi. Eccl. xxiij. Est reuersio ab amicis excepto conuitio et maledictio. Unde et fenenna que multos habebat filios quia exprobrauit Annam et improperebat seu conuitiatur batur ei quod dominus concludisset uulnam eius. i. quod sterilis esset. punita est quia filios amisit primo Regum. i. Cum autem per contumeliam quis faciat iniurias proximo notabilem: tenetur ei satisfacere saltem petendo veniam. Sic enim ipse docuit dicens Mathei. v. Si frater tuus habet aliquod aduersum te. quia. s. ei iniuria fecisti. uade reconciliari fratri tuo. s. petendo veniam. Notabile exemplum habetur circa hoc in uitis fratrum. Cum enim quidam contumeliā intulisset fratri suo qui dictus est frater Nicolaus de Iuuenatio. et non sibi reconciliasset veniam petita: accidit quod inter ad paucos dies infirmatus ille moreretur. Post mortem uero apparuit ipsi fratri Nicolao petens ab eo veniam de contumelia illata. Cui ille respondit sciens illum esse defunctum. Veniam pete a christo in cuius iudicio et foro es constitutus. Et ille. Christus mihi non uult dimittere nisi prius humiliatus veniam a te petens obtinuerit. Quod libenter fecit. et sic a christo veniam impetrauit. Debet autem contumeliatus oblata sibi satisfactione competenti agnoscere. aliter grauius peccaret. Unde dicitur distinctio lxxxv. Si quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo satisfaciens eo acerrimis maceretur inebis. glo. ibi excommunicatio.

Item ad tertium

§. iij.

scilicet congruentiam seruata notatur cum dicitur. Reuerentiam meam quam scilicet habui ab te deus pater in ipsis improprietatibus quia non recessi a timore tuo et dilectione propter huiusmodi iniurias et contumelias: sed uoluntarie et patienter sustinui. Unde et subdit. Improprium expectauit cor meum et miseriam id est ab ista me non inuitus sed uoluntarius preparavi. ut dicit glossa. Et autem dicit Petrus in canonica. i. Christus passus est pro nobis uobis reliquens exemplum ut sequamini uestigia eius: patienter ferendo contumelias ut ipse fecit. Unde Liberius papa. Non uos a pio mentis proposito afflictionis amaritudo coartet recedere. considerantes quanta creator dominus pro uobis pertulerit. quibus contumeliis afficiendum tradiderit pro uestra liberatione. vij. q. i. Suggestum. Et notandum circa contumelias uerborum et factorum quod Aliquando oportet repellere.

Aliquando debet sufferre.

Aliquando debet quis reprehendere.

Primo contumelia est aliquando repellenda scilicet puniendo contumeliantem. quando quis scilicet habet auctoritatem super eum. Contumelia enim iussu principis et manu militis est repellenda. Unde Ro. xij. dicitur. Non sine causa gladium portat. Dei enim minister est. uindictam in iram in eum qui malefacit. Precipue autem contumelias et ea que sunt in iniuriam dei vel ecclesie oportet punire. Unde Crisostomus dicit quod in iniurijs proprijs esse patientem laudabile est. in iniurijs dei impius. Et quod contumelie que dicuntur contra rectores. precipue prelatos ecclesie. precipue uergunt in iniuriam dei. ideo puniende. Et quis quis debeat magis punire si potestatem habet contumelias aliorum quam proprias: quia minus suspectus habetur ne moueatur cupiditate priuati honoris: tamen et in eum illatas potest punire in quantum uergunt in iniuriam ecclesie et detrimentum boni communis. ut dicitur. xxiij. q. iij. Guisfarius. cum. §. sequenti. et glo. ibi.

Secundo aliquando contumelia est sufferenda. et hoc ratione euitande temeritatis. iuxta illud prover. xxiij. Ne respondeas stulto iuxta stulticiam suam ne ei similis efficiaris. Tacere quippe et non respondere contumelianti quando quis hoc faceret ut sic tacens magis prouocaret illum ad iracundiam peccatum esset: sed tacere ne et ipse respondens incurrat contumelias vel magis illum ad iram accendat: debetum est et uirtuosum. Secundo debet sufferri ratione incorrigibilitatis. Cum enim contumelians est incorrigibilis nec in eum habet auctoritatem. sufferre debet et tacere. Sicut et christus cum contumeliaretur non respondit nec Iherobi. nec Pilato. nec scribis et pharisaeis contumeliantibus eum: quia obstinati erant. ut habetur in euangelijs. Tertio sufferenda est contumelia ratione conseruande uirtutis scilicet patientie. Sicut enim patientia necessaria est nobis in hijs que fiunt contra nos. ita et in hijs que contra nos dicuntur. Patientia ait Apostolus nobis necessaria est. Eccl. viij. Non litiges cum homine linguato. nec struas in ignem eius ligna. nec cum potente ne te per potentiam opprimat. nec cum diuitibus ne te per pecuniam vincat. nec cum loquace ne te per eloquentiam decipiat. Unde et in psal. dicitur. Qui inquirebant mala mihi locuti sunt uanitates id est falsitates. Et subditur. Ego autem tanquam surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens os suum. Non dixit ego surdus sed tanquam surdus: quia in hoc est uirtus patientie: ut audiens contumelias tanquam non audiret non murmuret in corde. nec ore contumelias respondeat. Tertio debet aliquando repellendi

contumelia in dicto vel facto. quod licet omnibus. Unde et saluator contumeliatus facto. cum. f. percussus fuit in faciem. percussorez reprehendit dicens. Quid me cecis? Nec ei aliam maxillam obtulit percutiendam Ioh. xiv. Et hoc duplici ratione secundum Theobaldum ubi super.

Primo ut audacia contumeliantis compri-
matur. secundum illud prover. xvij. Responde stulto iuxta stulticiam suam ne sibi sapiens videatur. Non tamen cum est in furore est arguendus sed ipso seposito. nisi utilitas communis aliud exigat. Secundo ne aliorum profectus impediatur per contumelias illatas. An Grego super Ezech. Quorum vita in exemplo est posita debent si prout detrahentium sibi verba compescere. ne eorum predicationem non audiant qui audire poterant. et in pravis moribus remanentes bene vivere contemnat.

De satisfactione pro contumeliis. §. v.

Nota quod dicit Ambertus in expositione regule quod quilibet tenetur ab satisfaciendum illi quem lesit verbo. rixando. vel contumeliando. et tenetur ab satisfaciendum cito. scilicet cum potest. Sicut enim in restitutione ne quod sine die certo debetur. omni die debetur. ita et hic. Unde apostolus ad Eph. iij. dicit. Sol non occidat super iracundiam vestram. si contingat aliquem contumeliare ex ira antequam transeat dies reconciliamini cum eo.

Sed querit aliquis que sit ista satisfactio ad quam tenet ille qui verbo alium lesit. puta contumeliando. vel irridendo. et huiusmodi? Respondeo. triplex potest esse. Una est per verbum. ut cum quis de offensa veniam petit. sicut fecit Augustinus scribens Hieronimo dicens. Obsecro te per misericordiam Iesu Christi si lesi te igitur mihi. Secunda est per corporis humilitationem. Sicut fecit Semei David quem contumeliaverat. Dicitur enim. ij. Regum. xix. quod Semei prostratus coram rege dixit ad eum. Ne reputes mihi domine iniquitatem neque me mineris iniquitatum servi tui. Tertia est per obsequia. Sicut Jacob voluit muneribus placare Esau fratrem suum Roma. xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illi. Sed queritur utrum teneatur quilibet offendens verbo ab omnes huiusmodi satisfactiones? Respondeo. Sicut letens alium in rebus non tenetur ei nisi ad certam quantitatem rei restituende secundum quantitatem damni. vel in dubio ad arbitrium boni viri. Ita et offendens verbo non tenetur ab omnes huiusmodi sed secundum quantitatem offense. quod si offensus petit plus potest sibi sufficere satisfactio ad arbitrium boni viri. quous laudabile sit etiam plus debito facere pro pace proximorum. Si tamen plus esset excessisset in obsequiis debito subdit ex debito iusticie non debet petere veniam subito sed domino deo. Ne dum nimis servatur humilitas regem frangatur

auctoritas. ut dicit Augustinus in regula. Potest etiam platus remittere iniuriam factam subito suo ipsi iniuriati in persona vel verbis etiam si voluerit ipsi subito iniuriati. ar. xij. q. i. Non dicatis. in glo. Si quis. Si aliquis offendit aliquem verbo in secreto et offensus querit satisfactionem sibi fieri in publico. Nunquid ab hoc tenet offendens? vel e converso si offendat quis verbo in publico et offendens vult satisfacere in occulto. Nunquid satisfaciatur? Respondeo. ad primum. Non tenet. nisi quod fuit factum in occulto fuisset publicatum. sicut fur qui latenter accipit non tenet publice restituere. Ad secundum dico quod non sufficit. Argumentum in Paulo apostolo cui prebato ad carcere non sufficit occulte liberari sed publice petijt educi et dimitti. Item si quis contumeliatus dicit culpam alicui. et offensus non vult recipere satisfactionem a ledeute nisi dicat se fuisse mentitum? Respondeo. Si contumeliatus scit se dixisse verum. non tenet. nec ille debet hoc ab eo erigere. sed si scit vel credit non esse verum sed falsum vel incertum. quia debet etiam cum damno fame sue dicere se falsum dixisse vel incertum aut dubium secundum quod habet in conscientia sua. potest cum hoc dicere aliqua alleviantia culpam suam. puta quod audierat vel ex ira dixerat. vel tunc credebatur. nunc autem non credit illud esse verum si sic est. Non autem debet dicere se fuisse mentitum si non fuit mentitus sed falsum dixit. quia si tunc credebatur. modo scit vel credit verum. hec omnia Ambertus.

Capitulum septimum de Rixa et bello multiplici.

Rixa filia est ire secundum Grego. xxxi. libro moral. Et ex verbis Iudori in libro ethimologiarum potest haberi diffinitio eius. Dicit. n. quod rixosus est quasi ritu canino dicitur. Semp. n. ad contradicendum est paratus. iurgio delectatur. et provocat contententem. Tamen ut dicit. bea Theobaldus. secunda secunda. q. xli. arti. j. rixa non nominat simpliciter contentionem: sed tria que ponuntur in verbis Iudori eius in ordinationem declarant. primo quidem promptitudinem animi ad contradicendum. quod signat cum dicit. Semp. ad contradicendum paratus. scilicet siue alius bonus siue male dicat aut faciat. Secundo quod ipsa contradicentem delectatur. Unde sequitur. et in iurgio delectatur. Tercio quod ipse alios provocat ad contradicentem. Et ideo subdit. provocat contententem. Est etiam rixa quoddam bellum particulare inter aliquos. Unde Jacobi. iij. Unde bella et lites in vobis. nonne ex concupiscentiis que militant in membris vestris: bella. i. rixe. et litigia. Nec est contentio quod dictum est. scilicet quod oriatur rixa ex ira. et Jacobus dicit oriri ex concupiscentiis. Nam ut dicit. b Theobaldus. ubi super. arti. ij. omnes passionibus irascibiles ex passionibus concupiscentibus oriuntur.

Et sic rixa q̄ oritur ex ira oritur ex concupiscentia ut ex prima radice. Dissipa gentes q̄ bella volūt. dicit ps. ad dñm. ps. lxxv. Bellū ut dicit in Catholicon dicit q̄si bonū p̄ antisfrasm. sicut piscina q̄ caret pisce. Non. n. ē bonū sed malū q̄ multa mala oriūtur ex eo. Tantū autē p̄ esse bonū in q̄tū nō volūtarie appetit: sed ex necessitate exerceat ad se defendēdū debito mō. Et iteo signāte: ps. nō dicit. Dissipa gentes q̄ bella gerūt. Alia. n. bella gesta sūt a sanctis viris dñi iubente q̄ prosperāte. Alii ad Hebr. xj. Sancti fortēs facti sūt in bello. castra verterūt exterorū. ut Josue de q̄ Eccl. xlvj. Fortis in bello ihu nane q̄c. Sed dissipa ait q̄ bella volūt q̄. s. bella delectabiliter suscipiunt ad nocendū alijs. Abi nota q̄ triplex est bellū. Primum bellum internale q̄ angustiosum. Secundum bellum particulare et rixosum. Tertium bellum populare q̄ periculosum.

De primo dicitur eccle. .S. j. siastes. iij. Tempus belli. et tēp̄ pacis. primo oportet bellare p̄ vitia. q̄ postea seq̄t̄ par in mente. Et ps. Obumbrasti sup̄ caput meū in die belli. i. in tpe q̄ bellauī p̄ vitia. umbra tue gr̄e vlt̄ merito q̄ memoria tue obscure passiōis p̄teristi me. q̄ dedisti refrigeriū. Sen. Habeto pacē cū hominib. bellū cū vitijs. Hinc Grego. Sciens ap̄lus nobis iam nō vlt̄ bella ēē carnalis pagēda s̄z aīe certamē s̄ spūales abuerarios desudanda. velut m̄gr̄ milicie p̄ceptūz militibus xp̄i dat dicens. Induite vos armaturā dei ut possitis stare aduersus insidias diaboli. xj. iij. q̄. j. Nisi bella. On aut inchoandū sit illud bellū on̄bis August in li. xvj. de ciui. dei. c. xvj. dicens. Cū aut ventū fuerit ad etatem q̄ hō p̄ceptū capit q̄ subdi p̄ legis impio suscipiendū ē bellū s̄ vitia q̄ gerendū acriter ne ad bānabilia p̄ca pducāt. Et siq̄dē victoriarū p̄luetudine roborata nō sūt facilius vincūt q̄ cedūt. Sin aut vincere q̄ impare cōfueuerūt. s. vitia. laboriosa difficultate superātur: nec id veraciter q̄ sinceriter fit nisi delectatione iusticie. hoc est aut in fide xp̄i. Quō bellandū sit. docet itē August in. xvj. de ciui. dei. c. xviij. dicens. In p̄liorū tēptatōnib. cōfē vitia piculifq̄ etiā iusti versant̄. in q̄b. si eis nos subdam? vigilijs cōtinuis excubātes: ne opinio verisilis fallat: ne decipiat hō vlt̄. ne se tenebre alicuius erroris effundāt. ne qd bonū ē malū. aut qd malū ē bonū ēē crebāt. ne ab hīs q̄ agēda sūt metus reuocet. ne i ea q̄ agēdo sūt cupido p̄cipitet. ne sup̄ iracūdiāz sol occidat. ne inimicitie puocēt ad retributōez mali p̄ malo. ne absorbeat in honesta vlt̄ immoderata tristitia. ne in p̄tendōz bñficio rū ingerat mens inq̄ta torporē. ne maledictio rumorib. confēcia bona fatigēt ne temeraria suspicō nr̄a decipiat. ne aliena de nobis falsa nos frāgat. ne regnet p̄c̄m i nostro mortali corpore ad obediendū desiderijs eius. ne mem

bra nr̄a exhibeātur arma iniq̄tatis p̄c̄e. ne ocul? seq̄t̄ concupiam. ne vindicādi cupiditas vincat. ne in eo qd male delectat vel visio vel cogitatio remoret. ne sp̄robū aut idēcēs vbi libent̄ audiat. ne fiat qd nō licet etiāsi libet. Nec i hoc bello labor piculorūq̄ plenissio vel de virib. nr̄is spere facienda victoria vlt̄ viribus nr̄is facta tribuat: sed eius gr̄a de q̄ dicit ap̄lus. Gr̄as at̄ deo q̄ dat nob̄ victoriā p̄ ihm xp̄m dñm nr̄m. Et alibi. In omib. hīs sup̄amus p̄pter deū qui dilexit nos hec om̄ia ille. Quia q̄ ista bella sūt piculosa. iteo nō appetēda. sed q̄tū in nobis ē vitanda fugiendo occasiones: tēptatōnū. Qui aut non vitant occasiones. sed ingerūt se eis illi quasi volūt bella q̄ rixas vitioz. De hīs dicit ps. Dissipa gētes que bella volunt. Et ponitur dissipa p̄o dissipabis s̄m mozem p̄beticum. i. destrues ut. s. vincantur. Qui. n. amat periculum. incidet in illud ut dicitur Eccl. iij.

Secundum bellum est .S. ij. rixa. de q̄ principaliter intēdit̄ Jaco. iij. Beligeratis. s. faciendo rixas. q̄ nō potestis abipisci. s. qd cupitis. Arius est. n. cūctus belli ut dicit. ij. Regū. xj. Qui. n. rixat cū altero. intēdit sup̄are. q̄ ipse lupatur sepe q̄ pcutitur. q̄ ite o vitāda ē. Elī cū pastores. Loth rixati sūt cū pastozib. Abrahē p̄pter greges multos pecorūz quos habebāt. Ad hanc tollendā dicit Abraham. Ne queso sit iurgium inter me et te. q̄ pastores meos q̄ tuos: leporem? nos abinuices. Si tu ieris ad dextram q̄c. Gen. xij. De ip̄o aut bello rixet rīa vitanda sunt. **Eius ortum.** Quē principaliter rixa **Eius actum.** ex ira. Unde dicit prover. xvj. Vir iracundus pro uocat rixas. Hoc at̄ sic declarat. b. Tho. scda scda. q. xlj. arti. ij. Rixa importat q̄ndam cōtradictionēz vlt̄q̄ ab facta proueniēt dū vn? alter p̄ ledere molitur. Dupl̄ autem vn? aliū ledere intēdit. Vno mō q̄ intentens absolute malū eius. q̄ talis lesio p̄tinet ad actum obij cui? intēto ē ad ledēdū inimicū vel in manifesto vlt̄ i occulto. Elī q̄ aliq̄ rixa ex odio orit̄ p̄ qd dicit puer. x. Obiū suscitāt rixas. Nō tñ rixa ē p̄pus effect? obij. q̄ p̄ter intētem obientis ē q̄ rixose q̄ in manifesto ledat. Alio mō aliq̄s intendit aliū ledere eo sciente q̄ repugnante: quod importat nomine rixe. Et hoc proprie pertinet ad iras que est appetitus vindicte. Non autem sufficit irato q̄ latenter noceat ei. contra quem irascitur sed vult q̄ ipse sentiat. et q̄ contra voluntatem suam aliquid patiat in vindicta eius quod fecit. Procebit etiā aliquādo ex supbia vlt̄ inani gl̄ia. nō tñ directe sed occasionaliter i q̄tū aliquis ex hoc cōcitāt ad rixā q̄ iurgium q̄ ab iniuriāz sibi reputat q̄ alius se ei preferat. p̄pter qd dicit puerb. xvj. Qui se iactat q̄ dilatat. iurgia

cōcitāt. Turgū aī itē vī qđ rīxā. Tactare se
ex supbia vī inani glīa pcebit. **¶** Qđ ad se
cūbū. f. actū. sciēdū ē fm **Tho.** vbi sup arti.
i. q. sicut inuēto ipōitat qđbā dīctōez ī obis.
ita rīxā ipōitat qđbā dīctōez ī factis. **¶** Unde
dic glo. ad **Gal.** v. q. rīxē sūt qñ ex ira iuicez
se pcutiūt hoīes. **¶** Et iō rīxā vī qđbā puatum
bellū qđ inē puatas psonas agī. nō ex aliq
publica auctoritate s; magis ex iordīata vo
lūtate. **¶** Et iō rīxā sp ipōitat pēm. **¶** S; rīxā ē
pē ex pte eoz q etiā iniuste inuadūt aliū vī
alios. vī etiā q se defendūt cū iuste inuadūt.
puta cū mīstri rectoris volūt iuste cape ali
qā reos et illi se defendūt nē capiāt tūc rīxā
ē ī eis. **¶** In eis aī q se defendūt solo aīo repel
lendi iuriā cū debita moderatōe nē ē pē rīxā
nec pēm. Quia vim vī repellē ē de iure natu
re. dī. i. Jus naturale. **¶** Siliē nē ē pē rīxā in
hīs q inuadūt alios vt capiāt ex officō suo q
se defendūt. **¶** Cū cū fūi **Isaac** foderēt putē et
iuenerēt aquā q p illaz rīxati sūt. vt dī **Gen.**
xxv. nō ī fūis **Jacob** fuit rīxā. sed ī icol ēre
q iuste molestauerēt illos. **¶** Qđ ab certū
f. de nocumēto hū vīitij. sciēdū q multipl
nocet. **¶** Prio qđ qz iducit ad mortē etnā cū
sit mortale pēm. qñ videlicet qā inuadit ali
quē iniuste vt pcutiat eū. vī etiā cū defendit
se iuste inuasū ab officiali vt capiāt. vī etiā
cū defendit se iniuste inuasū ex odio vī vindi
candi aīo. vī cū excessu notabili debite modē
ratiōis. vī iūatens pcutiat eū manu. q ille
gladio pcutit. ī oīo hīs mortale ē fm **Tho.**
vbi sup. **¶** Et rō ē qz īferre nocumētuz pmo
ope manuali nō ē absq mortali. qz ī iusticiā
q ī mābatū illud. **¶** Nō occides. ī q phibet oīs
lesio psonal iniuriōsa fm **Aug.** de peni. dī.
i. homicidij. **¶** Probat etiā hoc. f. rīxā ē pec
catū mortale ex hoc qz apūs ponit rīxas inē
opa carnis. de qbo dicit ad **Gal.** v. Qui tā līa
agūt regnū dei nō psequē. **¶** Nō autē puat qā
reg dei nisi p mortale. **¶** Cēiale aī cēt cū se qā
defendēto cū aliq leui motu obij vī vindi
cte hoc agit. aut cū excedit aliqntulū modū de
fensiois debiti. **¶** Noc; qz rīxā qz p eā generā
tur obia et discōrdie ī mētibz rīxatiū. pē qđ
dī puer. xvij. Qui mēbitat discōrdias semiat
rīxas. i. qz īcēdit seīare iter aliqz discōrdias.
pcurat qz abīuicē rīxetur. vt īde ī eoz corbī
bus p rīxas discōrdie q odia generēt. **¶** Unum
em pēm pē īpare actū alteri pē ī suuz fi
nē ordināto. **¶** Noc; rīxā corpi. qz freqnē plus
recipit qz alteri faciat mali. **¶** Punī ē etiā pena
pecuniali vī corpalī a iudice fm excessus qti
tatē. qz iura mābāt ista puniri. vt ptz. xxij.
q. fi. 7. c. fi. vbi mādanē puniri vt homicide q
rīxantur. q qui in rīxā fuerit occisus. **¶** Dissi
pa ergo deus gentes que volunt ista bella rī
xarum vt recipiant quod merentur.

¶ Textum bellum dicitur. S. iij.

ipare qđ ē valde piculosū qz inūera mala īde
secūf. cū. f. vñ? ipā seu ciuitas īsurgit ī aliā.
vī vna ps eiūde ciuitatis ī aliā ad nocēdū.
pōādū. subīcīdū. expellēdū q occīdēdū. **¶** Et
cū īiustū ē bellū qz ibi sciēter q volūtarie
pcurrit mortaliter peccat vī alia pēa q ibi
pmittūt. nā qz accipiat ab alia pte rapia
ē. si vulnerat vī occīdit hoīcība ē. et alia ma
la ei īputāt. **¶** Est aī bellū iustuz cū fit p repe
tēdis rebus ablatīs aut vīcīscēdis iniurijs
qñ. f. ablate sunt res vel iniurie facte ab aliq
ciuitate vel iplo et emendare non vult. ppter
qđ belluz sumī. et iustū cū fit pīncipīs au
ctōritate. vt ar. xxij. q. ij. **¶** Iustum. xxij. q. j.
¶ Quid culpaē. **¶** S; cū fit bellū ex abīuicē q aua
ritia et odio. vel ad dilātādū dñum suuz ad
augēdas diuitias ab deprimēdum qz exte
minandū alios ob odiuz q inuīdiā. q b? est
īiustū. **¶** Cū **Aug.** **¶** Quid culpaē ī bello. an qz
mōiūt hoīes aliqñ mōituri vt dñenē ī pace
victuri hoc repēdīssē timīdōz ē nī fligīolo
rum. **¶** Nocēdi cupiditas. vīcīscēdi crudelitas.
īmplacabilis aīm? feritas rebellandi. libīdo
dñandi. hec q hīs sīlīa in bellis iure culpaē.
xxij. q. j. **¶** Quid culpaē. **¶** Qđ vtiqz fit suggesti
one demōnum qui de hoīm pōitōne letantur
corpali q spūali. **¶** Cū et **Aug.** li. j. de ciui. dei.
c. xv. refert q ī magna planitie circa romā
visī sūt dīi romanōz (qui demones erāt quos
colebant sub diuersis nōibz **Iouis Martis.** et
alijs inumeris) abīuicē bellare. qđ iō fecerēt
īpī demones in aliq specie apparentes. vt sic
puocarent īpos romanos ad bella tanqz bo
nesta et licita ex q dī īpī exercebāt. **¶** S; ppter
qnā causaz deus bella permittat qui semp ex
malis elicit bona q maiora ostēdit **Aug.** in
j. de ciui. dei. ca. ij. dicens. Si quid recte lape
rent illa q ab hostibz aspera q dura ppeī sūt
īlī diuine pūitētie tribuere que solet corru
ptos hoīm mores bellis emēdare atqz conte
rere. **¶** Itēqz vitam mortaliū rectā atqz lauda
bilem talibz afflictōibz exercere. pbatāqz vel
in meliora transferre vī in hīs adhuc terris
ppter vī alioz detinere. **¶** Dicit aī īpe **Aug.**
in. v. de ciui. dei. c. xxij. **¶** Qz sicut deus vnus et
verus regit q gubernat omīa hūana vt placz
qz occultis causis nūqz tñ īiustis: sic etiam
īpā tēpora belloz in eius arbitrio est iustoz
iudicō q mīscōia vī atterere vī cōsolari gen?
humanū vt alia citius alia tardī? finīāt. **¶** Et
exemplificat de mltis. **¶** Bellū epyrataz a **Pō**
peio. **¶** Bellū punicū tertīū a **Scipīōe** incredi
bili celeritate tēpis breuitate confecta sunt.
¶ Bellū fugitiuoz gladiatōrū italia horribili
ter contrita q vastata. iij. anno psumatū est.
¶ **Piconos Marci** q **Peligni** gentes non exte
re s; italice post diuturnā et deuotissimā sub
romanis seruitutē caput ī libertatez erigere
temptauerūt. multis iam nationibz romano

958

imperio subiugatis. deletaq; Cartagine romanis sepiissime victis. et duobus consulibus occisis et multis senatoribus. huic malo quantum annus finem dedit. Bellum secundum punicum cum maximis detrimentis et calamitate reipublice per annos. xxvij. romanorum vires exterminavit et pene consumpsit. duobus plijs ferme. septuaginta milia romanorum interierunt. Bellum punicum per annos. xxvij. annos pactum est. Bellum mitridaticum. xl. Bellum sameticum annis ferme. quinquaginta in quo bello romani ita victi sunt ut sub iugo etiam mitterentur. Quod quia non diligebat gloriam propter iusticiam. sed iusticiam propter gloriam diligere videbatur. patre facta seduloque rupe. et infra. c. xxvij. Quod nostra memoria recentissimo tempore de mirabiliter et misericorditer fecerit si a nobis tacebitur erimus? Igitur cum Rebagarsus rex gothorum agmine ingenti et immensi iam in urbis vicinia constitutus romanis cervicibus immineret uno die tanta celeritate victus est. ut nec quidem uno iam dicam mortuo. sed nec vulnerato romanorum populi amplius centum milium prostererentur mortuique ipse captus necatus est. hec ille. Iste Rebagarsus infidelis in motibus seculanis cum suis extiterat. ut declarat Theodorus aglicus super li. de civi. dei. in primo. De populo autem dei. in libro de civi. dei. c. xi. quod a duobus mirabilibus ducto. scilicet Moysen et Iesu naue. seu Josue bella etiam prosperissime ac mirabiliter gesta sunt deo concurrente. non tam propter merita hebrei populi quam propter peccata earum quod debellabant gentium illas eis pervenisse victorias. Post istos duos duces. iudices fuerunt in terra promissionis quod tempore sicut se habebant et peccata populi et misericordia dei. alternaverunt prope et aduersa bello. Et in. xvij. li. c. plerumque dicitur quod diuiso illo populo in duo reges. utrumque populus sicut iubebat diuina prouidentia vel sinebat. varijs erigebatur propositis et aduersitatibus premebatur. et sic affligebatur non solum exterius. verum etiam inter se civilibus bellis. ut certis existentibus causis misericordia dei vel ira patet. donec eius indignatione crecente vniuersa gens illa a chaldeis debellantibus non solum subuerteretur in sedibus suis. sed etiam ex maxima sui parte transiret in terram assiriorum. et post illa populus qui vocabatur israel in. x. tribubus distinctus. Quis autem posset enarrare mala que contingunt ex bellis? Nonne rapine sunt continue. et non solum ab inimicis sed ab amicis auferuntur. Quod et mulieres vitupantur. adulteria. stuprum. meretricia multa sequuntur. Capitiunt. pueri tolluntur a parentibus. et a iustis exercitijs remoti applicantur ad stipendia latrocinantium. Nonne militie debiti sunt et maximi blasphematores dei et sanctorum? Quod aperire nesciunt nisi maledicendo deum et sanctos. et turpiter iurando per eos etiam non irati. Quis in illa arte reperit non vacans sodomie et omni genere immunditie? Obia et rancores continue pleuerunt. propter quod et confessiones et communionem et cultum diuinum negligunt. quamvis collectam multum

tiplicantur. et non valentes soluere in carcerantur. turbantur. ad desperationem perducuntur. Stipendiarii etiam vilissimi homines faciunt se dominos dominorum etiam suorum a quibus sunt conducti et pro quibus militant in aliquo contradicunt verberantur et vulnerantur ab eis. Sacrilegia perpetrantur. ecclesias spoliant sacra diripiunt. in ecclesiis ludunt et stabulantur. Sacerdotes capiunt. agricolas. mercatores prebantur et redime re faciunt. incendia ponunt in segetibus. in domibus. in ecclesiis. Agri et vinee inculti remanent. arbores fructibus resecuntur. domus ad habendum signa pro igne destruntur. greges et armenta capiuntur. vie inuie efficiuntur. Sicque artes et negotiationes pereunt. Blasphemie. detractones. derisiones. prohibitiones. pro nihilo habentur. iudi quicunque prohibiti creantur. homicidia adduntur. Et sic ciuitates et castra ad solitudinem rediguntur. Ex quo ergo tot mala proueniunt: bene inquit psalmista. Dissipa gentes etc. qui scilicet non necessitate sed cupiditate accedunt ad hoc. Cuius et Cicero dicit in. iij. libro de republica. Nul lum bellum suscipi debere ab optima ciuitate nisi pro fide et salute. Et ut exponit Augustinus. qui hoc refert in. xvij. de ciui. dei. ca. vi. de fide. id est fidelitate seruanda. pro salute scilicet temporali ad euadendum egestatem. uincula. exilia. mortem et huiusmodi. Sed multo magis pro fide seruanda contra infideles iustissime bellatur. ut habetur. xxvij. qst. viij. Omnis et capitulo. Portatu. De bello autem ad hoc quod sit iustum tractatur in tertia parte titulo quarto.

Capitulum octauum de homicidio.

De homicidio. Quia ex ira et rixis et bellis frequenter contingit fieri homicidia. mutationes membrorum. et percussiones. iteo de ipsis hic agendum. Omnia hec cum iniuste fiunt sunt contra preceptum illud. Non occides Exodus. xx. ut dicit Augustinus. de peni. dist. i. Homicidium. Homicidium autem potest sic diffiniri. quod homicidium est hominis occisio illegitime facta. Signanter autem dicitur hominis. quia occisio animalis irrationalis sicut nec destructio plantarum seu arborum que viuunt vita vegetatiua est homicidium. Unde Augustinus in primo de ciuitate dei. quod cum audimus. Non occides. non accipimus hoc dictum de fructibus. quia nullus est eis sensus: nec de irrationabilibus animalibus. quia nulla nobis ratione sociantur: sed de hominibus. Ratio huius est secundum Theodorus. secunda secunda. questio. lxxij. arti. primo. quia nullus peccat uendo aliquid re ab id ab eo quod est ordinata. In rerum autem ordine inspecta

sunt ppter pfectiora. sicut in generatione hominis natura ab imperfectis ad pfecta pcedit. Cū igitur plāte sint ppter aialia oia. ⁊ aialia irrationabilia ppter homines ideo vērdo plātis ab utilitate aialiu. ⁊ aialio ab utilitate hominu. nō est pceptum nec peccatum. Inter alios autē vsus maxime vñ necessariū istis vñ in cibum. qđ fieri nō potest absqz mortificatione eoruz. Qđ etiam est ex ordinatione diuina dicente dño Gen. ix. Omne qđ mouet et viuit erit vobis in cibuz. Nec est p. qz Exodi. xxiij. statuitur certa pena occidendi bouem vl ouem proximi. qz hoc ē rōne dñificationis proximi nō rōne occisionis. Addit etiā in diffinitione illegitime facta. qz si hō occidat ppter maleficiū a iudice suo nō ē homicidium qđ sit pcfm vl cōf pceptū de quo loquit. Est autē illud peccatū vnus ⁊ pcpus ex casibz reseruatis dioecanis. fm omēs doctores. Et quis etiā ipsi dioecani nō soleāt tales aboluere ppter horrore ⁊ detestatōem facti. sed pmuter mittunt ab curiā romanā absoluendos a penitētiarijs: tñ si volūt pnt absoluere etiā valētes ad curiam accedere. al' frustra ponere inter casus reseruatos epīs homicidiū volūtariū si nunq possent absoluere. sed ponere inter casus papales: s; nec istud nec aliud quod sit pcfm absqz adiūctōe scētie repit i iure pape reseruātū. sed certe sentētie ⁊ irregularitates q̄uis laudabile sit aliqñ multū enormia ad curiā mittere. De excomunicatōne autē q̄ incurritur ppter occisionē vl mutilatōnem vel p̄cussione clericorū nil hic agit quia diffuse habes in. iij. pte ti. j. c. j. De irregularitate q̄ ppter hmoi incurrit seu contrahitur habes in. iij. pte ti. v.

De homicidijs inquit. S. j.
ps. Viri sanguinum ⁊ dolosi non dimidiabūt dies suos. ps. lviij. Viri sāguinuz. s. effusores bicitur homicide. qz p homicidium cōmuni ⁊ abundantius effunditur sanguis humanus. Et addit dolosi. quia si fieret sine dolo. i. sine pcfō ut iudex facit. nō reprehenderet nec incideret in penam q̄ seqtur. qz. s. non dimidiānt tales dies suos vplurimu. Et hoc dupl' qz vl' corporaliter inq̄tum. s. occidit homicide vl' ab amicis interfecti vl' a iudice. vt mādāt lex. Et sic non viuūt toto tempore vite sue. sed eis subtrahitur tēpus q̄ naturaliter viuere potuissent. Spūaliter autē intelligitur qz tam gūe pcfm ē qz vix reuertūt ad pñiam. Et sic nō dimidiāt dies suos. sed cōtinuāt vsqz ad mortem inclusiue pcfā sua. Dimidiarent autē si peniteret eos. qz dies illos malos interrūperet. In hīs ergo verbis tria possunt notari. Primo homicidiuz qđ committitur. ibi. Viri sanguinum.

Secdo vitū qđ adiungitur. ibi. dolosi.

Tercio suppliciu qđ seq̄. ibi. nō dimidiabūt.

959
Octum ad primum sciendum qz homicidiū potest dici dupliciter. Vno modo stricte pro iniusta occisione hominis. et sic ē mortale sp et contra pceptum. Non occides. Alio modo large pro quacūqz occisione hominis. et sic potest esse aliquando sine peccato. Vir sanguinum. id est occisor et effundēs sanguinem humanum potest esse quis quadupliciter. Primo necessitate vel sui defensione.

Secundo iusticie executione.

Tercio casus occursione.

Quarto hostili impugnatione.

Et primo cum quis occidit alium necessitate ductus inuitabili quia. s. iuasus ab alio volente occidere vl' gūter vulnerare se defendēdo occidit. seruato debito moderamine cū aliter non possit euadere manus eius nō est ppe homicida. prout. s. homicidium dicimus peccatum. Pro huiusmodi declaratiōe Tho. scda scde. qđo. lxxij. arti. vij. dicit qz cum moralis actus accipiat speciem ab eo quod est fm intentionem quia ex fine non ab eo quod ē ppter intentionem. Itē ex actu alicuius se defendētis duplex effectus sequi potest. Vnus quidē conseruatio vite ppe. Alius est occisio inuadentis. Actus igitur qui ex hoc intenditur q̄ est conseruatio vite ppe non habet rationem illiciti cum hoc sit naturale cuiuslibet qz cōseruet se q̄tum potest in esse. Unde de iure naturale est vim vi repellere. dis. j. c. Jus naturale: sed tamen cum moderamine inculpate tutele. Nam potest actus aliquis ex bona intentione proueniens illicitus reddi si non sit pportūatus fini. Unde si aliquis ad seipsuz defendendum utatur maiori violentia q̄ oportet at erit illicitum. quia excedit moderamen inculpate tutele. Illicitum autē est qz homo intendat occidere alium vt se defendat. non autē ei qui habet publicam auctoritatem referens hoc ad publicum bonuz. sed seruato debito moderamine si contingat alium occidi non imputatur occidēti. quia plus tenetur quis puidere vite sue q̄ aliene. hec Tho. Unde si potest aliter euadere sed ob verecundiam ne reputetur pusillanimis vult resistere. vel etiam si in ipso actu intendit vindicationem non defensionem. aut post factum aggrebientem eum debilem et non valentem eū ledere occidit. vl' etiā notabiliter excedit moduz in defensione. vñ aggressus pugnis ense repugnans occidat non excusaretur ab homicidij crimine. Et idem est quando sponte se ponit ad talem locum vl' casuz vñd existimat vl' existimare potuit talē necessitatē sibi venturā. Qđ ad secundum cū iudex habet legitimā auctoritatē seu potestatē suato ordine iudiciario resū p̄ternat ab morte quam meruit ex zelo iusticie nō peccat imo meref seruato quod dominus mandat Exodi. xxiij.

960

Maleficos nō patieris vivere. vñ nō est ho-
micida qñ sanguinem fundat. nec ipse. nec li-
ctor. nec aliqñ eorū q coopant ad mortē eius.
ut assessor. testis. accusator. associatus. et capi-
entes. et h. hoc tñ clericis non liceret. qz eis
phibita ē oīs effusio sanguinis. xxij. q. si. p.
totū. Et. hui' rō ē fm Tho. scda scde. q. lxij.
arti. ij. qz omīs pars naturalis ē ppter totū.
Ordiaē. n. ps ad totū sicut impfectū ad pfe-
ctū. An videm' qz cū expedit pcedere aliquod
mēbz a toto corpe puta putridū p cōsuatō-
ne totū corpi ne ificiat: laudabilis ē salubri-
ter abscidit. Quilibz at psona pticularis cō-
parat ad totā pmutatē. sicut ps ad totū. Et
ideo si aliqñ hō repit piculosus pmutati et
corrupti' ipi' ppter aliqñ pccm: laudabilis ē
salubriter occidit. ut bonū cōmūe pseruet.
mobicū. n. fermētū totā massā corūpit. Ex-
uis. n. occidere hoīem i sua dignitate manen-
tē. i. bñ viuētē sit fm se malū ē caritatē. tñ
hoīez pcorē occidit ei q bz auctoritate ē bo-
nū. sicut occidit bestia. peior ē. n. mal' hō be-
stia. et pl' nocet. ut dicit phus l. j. poliē. Et ab
hoc facit qd dicit Diero. xxij. q. v. Qui ma-
los pcutit in eo q mali sūt. et bz ius interfe-
ctōnis. i. pfectē. minister ē dñi. et q. ea. ca. Mi-
les. et c. Principes. Si aut iudex reū dignū
mortē ad mortē pdenat nō fuato ordine iudi-
ciario. vñ ex amore pecunie. qz de hoc emolu-
mentū pcepit pncipaliter mot' vñ ex liuore
vindictē. vñ obij. vel delectatōe effundēdi san-
guinē vñ hñdi laudē: peccaret mortaliter. et
qlibet coopans ad hoc simili intentōne. arti.
xxij. q. v. Cū mīster. Et ad tertiū. Nota
qz cū qd occidit aliū a casu. i. pter omēm sui
intēctōem et volūtātē sed dabat opam rei lici-
tē. et abhibuit debitā diligētia. nō imputat ei
ad pccm. puta pullat campanā debito modo
soluit vel frāgit pulsatōriū. qz de nouo apta-
tū occidit hoīem: utiqz nō imputat pullanti
nec prelato ecclesie ad pccm. An August. ad
publicolā. Absit ut ea q ppter bonū ac licitū
habem' aut facim' siqz pter nrām volūtātē
qzqz mali acciderit nobis iputet. xxij. q. v.
De occidēdis. Alioqn ut subdit itē in dcō. c.
nō liceret hñe ligones. gladios. funes. et eqs.
qz hñs homo pē uti ad sui occisionē. Hoc autē
be Tho. scda scde. q. lxij. arti. viij. sic decla-
rat fm phm in. ij. phisicor. Casus ē cā agēs
ppter intēctōnem. et id ea q casualia sūt simplr
loqndo nō sunt intēctā nec volūtaria. et quia
omne peccatum est voluntariū fm Augus.
consequens est ut casualia inq̄tuz hñdi nō sūt
pccā. cōtingit tñ qz id qd nō ē p se volitum et
intēctum actu. p accidēs sit volitū et intēctum
fm qz cā p accidēs bz remouens prohibens.
Et ille qui nō remouet qz debet remouere ex
q sequit homicidiū erit ei qdammodo homi-
cidiū volūtariū. Qd potest cōtingere dupl'

uno modo qz dat operā rei illicitē. alio modo
qz et si dat operam rei licite nō adhibet debi-
tam sollicitudinē vñ diligentiā ad tollendū
homicidiū qd potest seq. Et in quolibet horū
reputatur homicidiū qd ad peccatū et irregu-
laritatem. puta lubit ad saxa. vel cū gladio.
vel verberat mulierem pregnātem. vñ pcutit
vix eius cū qua cōmittebat fornicatōnem vñ
abulterium volentem eum tetinere. aut cum
proijcit lapides ad expellēdi bestias de agro.
aut proijcit tegulas de tecto ipsum aptando.
et non attendit si aliquis trāseat: nec clamat
nec signū ad hñdi ponit. vel pater et mater
vel nutrix ponit filium parvulū iuxta se in
lecto et dormiendo calcat. vel mulier pregnās
saltat aut magnum pondus portat. vel medi-
cus ex notabili ignorantia vel negligentia
infirmum male curat. qñ in aliquo predicto-
rum casu sequit homicidiū imputat ei ad
mortale: et erit reatuatus casus epō. al' ut di-
ctum est banto operā rei licite et abhibendo
diligentiā non imputabit ei. Et ad
quartū. s. hostili pugnatōne. cum qd in iusto
bello occidit non ex obio vel delectatione ef-
fundēdi sanguinē humanū: sed qz nō potest
aliter hostes suos subijcere. seu inducere ad
debitū iusticie. Dic. n. Tho. ubi sup. arti. viij.
qz licet ei qz habet publicā auctoritatē inten-
dere occidere hominem ad sui defensionem re-
ferendo hoc ad publicū bonū. ut pēz i milite
pugnante contra hostes. et in mīstro iudicis
pugnante cōf latrones qñs peccarent hij
si priuata libidine mouerent. Et Augus. Di
homicidiū est hoīem occidere. p hoc aliqñ
sine pccō accidere. nā et miles hostem. et iudex
vñ minister eius nocetēz cui telū a manu fu-
git inuito: non mibi vñ peccare cū occidit.
xxij. q. v. Si homicidius. Item dicit in li. de
cui. dei. qz si in iusto bello occidat non est ho-
micidiū. Ad itē. xxij. q. j. Quid culpatur. Et
si in bello qd pro iusta causa suscipit aucto-
ritate principis terreni nō reputatur pccm
homicidiū ibi factū ab illis. Multo magis in
bello quod mandat dñs dominatium deus.
qz nō p nisi iustā cām hñe ad omēs. cū omēs
sint mortis debitores si occidantur non erit
peccatum. sicut occidit in bello Josue contra
habitantes terrā pmissionis. ut patz in libro
Josue p totū. Similiter si aliqñ i pticulari
qd occidat ex mandato dei manifeste vel per
occultū instinctum ei facto nō peccabit: nec
prie homicida. sicut Samuel occidit Agag
regē Amalech. Finees coeunt cum mada-
nita publice. Abraham etiā paratus fuit ex
hoc Isaac filiū occidere ex mādato dei Gen.
xxij. An Augus. in. j. de ciui. dei. Nequa qz cōf
hoc preceptū fecerunt quo bz. Non occides.
quia deo auctore bella gesserunt. Aut perso-
naz gerentis publice potestatis fm ius legis

sceleratos morte pūiet. Et Abrahā nō solūz
nō ē sculpat' crudelitatis crimie sed laudatus
q' voluit filiū obediētē occidē ut h' xxij. q.
v. Non occides.

Q'ntū ad secundū p'ncipiū. S. ij.

pale. Sciebuz q' cū occidit adiūgit dol'. i.
malicia seu volūtas directe vel indirecte p'p'a
auctoritate. tūc ē p'p'e boīcidiū p'c'm g'ue. q' p'
p'ceptū. An viro sāguinū. adiūgit. q' dolosū.
q' tal' ē vir sāguinū et dolosus q' nō dimidiat
dies suos. Ois. n. q' accepit gladiū (ait xp'us
Mat'h. xxvj.) s. p'p'a auctoritate v'as ad occidē
dū. gladio p'bit t'pali s'm iura. Et istuz eua
deret quia hic non puniretur. gladio diuine
iusticie peribit in alio. si non peniteret.

Nulli ē licet occidere p'p'a auctoritate.

Nec seipsum per aliquem casum.

Nec aliquem etiam impiissimum.

Nec virum iustum ob premium.

Nec unq' ad tollendum scandalum.

Q'ntū ad p'mū dīc August. i. j. de ciui. dei. cū
dīc dīc. Nō occides. intelligam' utiq' de hoīe
dictuz: nec te nec alter. Nec. n. q' seipm occi-
dit aliū q' hoīez occidit. Idoc af' ēē illicitū de-
clarat. b. Tho. scda scde. q. lxiiij. arti. v. eplici
rōe. Primo q' naturalē q'libet res seipm
amat. Et ad hoc p'tinz q' q'libz res naturalē
fuit se i eē. q' corūpētū resistit q'tuz p'f. Et
iō q' aliqz seipm occidat ē p' naturalē scilicet
uoz q' p' caritate q' q'libz debz seipm diligē. Et
iō sp' mortale occidē seipm. Secdo q' q'libz
ps illud qd ē: ē totū. q'libet af' hō ē ps p'mū
tatis. q' ita illd qd ē: ē p'mūtatit. vñ i hoc q'
seipm iterficet iuriā facit p'mūtatit. ut patz
p' p'm. v. ethico. Tercō q' vita ē q'dbz do-
nū diuinit' hōi atēbutū. q' ei' p'fati subiectū q'
occidit q' viuē facit. et iō q' seipm occidit vita
se p'uas i tēū peccat. sicut q' alienū suū iter-
ficat: peccat i dñm cui' ē su'. Et sicut peccat
ille q' usurpat sibi iudiciū de re sibi nō p'missa.
Ad solū. n. dñm tēū p'tinz iudiciū mortis et
vite. s'm illud. Deut. xxij. Ego occidā q' vi-
uere faciā. An nec iudiciū hōi publicā p'fā-
tem licet se occidē p'mittēti q'dēqz maleficiū
q' null' ē iudex suip'p'. licet tñ ei se cōmittere
iudicō alioz. An August de ciui. dei. li. j. Hoc
dicim'. hoc asserim' hoc modis oībo approba-
bam' neminē spōtaneā mortē sibi debē iferre
xxij. q. v. si nō licz. §. Nō occides. Et poit oēs
casus q' possēt aliqū mouē ad hoc. videlicet.

Prō mō cā melioris vite seu felicitatis ci-
tius p'seqntē. ut fecit q'daz plūs q' lecto libro
de immortalitate aīe Platonis ob desideriu im-
patiens p'gēdi ad hāc immortalitātē sentiēdā
in ignē se piccit. ut refert August. v. de ciui.
dei. S' ut dīc. b. Tho. ubi sup. trāsīt' hoīs de
hac vita ad aliā felicitatē nō futiacz libero ar-
bitrio hoīs. sed p'fati diuine. Et iō nō licz ob
felicitatē vitā se occidē. Secdo p' q's moueri

ad hoc ob euatēdū miserias vite p'ntis. pau
ptatis. p'susiois. infirmitatis. q' h'. sicut fecit
Achitofel laqō se suspendēs. ij. Regū. xvij. Et
Saul q' i bello deuictus a philisteis ruit sup
gladiū suū q' nō plene mortu' rogauit Amā
lechitā suū suū ut iterficet ne illudē a phi
listeis: qd' fecit. ij. Regū. vlf. q' Ozias ne cape
retur q' illudere a gētilibz se occidit. ut h' j.
Mach. xiiij. Et Cattho vticēsis audita victo
ria Julij cesaris q'si debigt' ei subijci se occi
dit. ut refert Valeri'. q' post euz Aug'. i. j. de
ciui. dei. S' q' hoc illicitū ē q' irrōnale. q' vlti
mū maloz vite hui' q' maxie ēribile ē mors.
ut patet p' p'm. iij. ethicoz. Et ita iferre sibi
mortē p' euatēdas miserias hui' vite ē ma
ius malū assumē ad vitādūz min': qd' ē p' rō
nē. Tercō p' q's moueri p' aliq' p'c'm cō
missuz. sicut fecit Judas scbarioth. qui p'p'a
duct' de p'bitōne xp'i laqō se suspēdit Mat'h.
xxvj. S' nec hoc licz. tū q' maxie sibi notz i
hoc q' sibi abimit tēp' p'ntie necariū. tū q' nō
licz malefactorē occidē nisi p' iudiciū publice
p'fatis. Quarto p' moueri mlier ne ab alio
corūpā. sicut fecit q'dā p'ugata honestissia
p' q' cū misisset Diocletian' ipatoz ut ea abu
teret p'pter pulchritudinē. dixit marito. Qui
cū rñdisset obuiari nō posse illa nō accessit: sed
interfecit se. ut h' i historia eccl'iastica. Nec
hoc licz. q' nō debz i se p'mittē crimē maximū
qd' ē sui occisio ut vitet min' crimē alienum.
Nō. n. ē crimē mlieris p' violētiam violatē si
p'susū nō adsit. S' ē min' p'c'm fornicatōnis
vel abulterij. q' occisio suip'p'. Et est piculo
sissimū q' nō restat ei tēp' ad expiādū p' p'nti
am. Quito moueri p' timore ne p'sentiat in
aliq' p'c'm. puta ne violētata mlier in actu
p'sentiat delectatōi. Al' etiā cū abscedit sibi vi
rilia ne labat i vitia carnalia. sicut fecit O'i
genes ut possz p' domos mlierz securi' p'bica
re. ut dī i historia eccl'iastica: qd' phibet tāq'
boīcidiū. dīf. lv. Siq's abscederit. S' nec hoc
licz q' nō sūt faciēda mala ut eueniant bona.
s'm aplm. vl' ut euitē mala p'stim minora q'
minus certa. In certū ē. n. an aliquis in su
tuz consentiat i p'c'm. potens ē. n. de' eripe
a q'cunqz tribulatōne. seu temptatōne supue
niente a p'c'o liberare. Qd' autēz Samson se
ipm cuz hostibz ruina domus oppresserit: ex
cusat a p'c'o. q' ex instinctu sp'ss sancti fecit
q' p' eum miracula faciebat. ut dicit August.
xxij. q. v. si nō licz. §. Nō occides. Et eādē rōez
affig't i. j. de ciui. dei. de q'busdā sc'is seīs q' se
occiderūt tpe p'secutōis. q' memoria i eccl'ia
celebratur. Nico. de lira vñ simili rōne excu
sare allegās opinione hebreoz. Saulez ut. s.
hoc faceret nē i ipō illudere de' ver' hebreo
rū a philisteis. Sed contrariū sentit August.
xxvj. q. v. Nec mix. q' p'mūf a doc. reprobat'
q' dānatus credit. de Razia idēz sentit Nico.

962

Feb. b Tho. 3 ubi sup. **L**audatur autem in libro Machab. ppter qndam spem fortitudinis seu apparitiā. sed nō fuit in eo vera fortitudo sed mollities nō valēs mala penalia sustinē.

a **S**ecūto notandū q null' p' aliquē occidē etiā malefactorē p'p'a auctoritate absq' p'cto mortali. **Rō** hui' fm **Tho.** scda scde. q. lxxij. arti. iij. qz occidē malefactorē licitū ē inq'tuz ordiat' ad salutē toti' p'mūitatis. 7 ad illū solum p'tinet cui p'mittit' cura p'mūitatis p'suā: de. sicut ad medicū p'tinz p'cidē mēbrū putridū qn' ei p'missa fuerit cura toti' corp'is. et nō ad aliū medicū. **E**ura at' boni p'mūis p'missa est p'ncipibz 7 alijs hōibz publicā auctoritate. 7 ideo eis sol' licet occidē malefactores. nō alijs. **Q**uis. n. facē aliqd ad p'mūez utilitatē qd nulli nocet sit licitū cuilibz p'uate p'sone. nō tñ facē illud qd alicui nocet licet facē et si vtile alijs. nisi fm iudiciū hōitis publicā potestātē. **En** **Augul.** i. li. v. de ciui. dei. ait. **Q**ui sine aliq' publica admīstratōe maleficū. furē. sacrilegū. adulterū. p'iu. 7 quēlibet criminōsū sterfecerit. aut mēbris debilitauerit. velut hōicida iudicabit'. 7 tāmocius q'to nō sibi a deo p'cessā p'fatē abusiue v'supare nō timuit. **xxij. q. si. c. plē.** **S**3 q'rif v'p' liceat marito occidē v'rozē i adulterio dephensā. **E**t v' q' sic. 7 q' n' peccet i hoc. qz nil iustū facit. nō p' p'sonā. qz mortē meref. nec p' publicā iusticiā. qz lex ciuil' p'mittit viro occidē v'rozē cu' adultero. seu etiā occidē adulter' cū filia iuentū. **ff. de adul. l. 7** hoc si sit v' p'sona adulter. **R**ndet ad h'mōi **De. de Palu. et Tho.** in iij. dif. **xxvij.** q. ex' iudiciū hoc facē sp' est p'ctm mortale. qz p' iusticiā. p'iudicat. n. p'sone 7 reipublice. p'sone q'dē. qz n' debz mori nisi p'fessa vel cōiuncta in loco iudicij de crimīe. **R**eipublice p'iudicat. qz n' p' publicū iudicem morit'. **E**t q'uis lex hoc p'mittat. hoc facit nō ut licitū p'cedēs. s3 qz n' i'fligit penā ppter maritū i'citamētū mariti v' p'is. **M**a tñ lex ut dicit **De.** hodie ē correctā per **Auten.** **N**ouo iur'. ubi dē q' adultera debet retrudi i monasteriū. 7 sic nō ē rea mortis. **S**3 q' p' statuta ciuitatis est rea mortis hoc nō licet. etiā si ipe marit' v' p'f' est iudex qz hec ex iudicō sūt faciēda. n' ex furore s3 cū maturitate 7 cōsilio factū ē i iudicō p'ponēdū 7 snia mortis p'ferēda. **E**t sicut n' licz p' istū modū occidē v'rozem v' filiā. ita nec adulterū. nec i facto ipso. nec post factū. **I**o. tñ neapol. i. q'libz. ex dca. l. i. ducta sēt iū: s3 n' ē tēnēda tal' opinio rōe iā dicta. **S**3 nūqd licet cuilibz occidē eū q' rebellis ē ciuitati sue. 7 nori' rept' ex' f'mios iurisdicōis illi' ciuitatis si ipa ciuitas edictū publicū fecisset q' siq's eū vbiq'qz occidat p'miū recipiet pecunie v' alteri' rei. **E**l' q' sic. qz hoc agit n' p'p'a auctoritate s3 publica. ex q' ciuitas debet talē l'niam. **I**ncōrriū creto esse

fm rei vitatē. **N**ā ciuitas si hz iurisdicōez v' aliquā p'fatē ex' suū territoriū. 7 ad iniuriā sibi reputaret vna ciuitas si altera vellet punire subditū suū seu i sua ciuitate ex'itē. hoc em' ē mittere falcē in messē alienaz. qd p'hibetur. **vj. q. iij. Scriptū.** **E**n si occidēs ex tali licentia caperetur in ciuitate illa aliē na vbi illū occidit. et ipe ut homicida iuste puniref. **I**nusta est ergo talis lex. 7 mortaliter peccat eā statuens. qz allicit homines ad peccandū. **E**bi aut' q' noxiū ē mltū p'mūitati. 7 dignus morte ppter potētiā 7 seq'am suam nō posset capi. vel ordinario iure cōtēnari. si dominus p'ncipalis vel iudex haberet absolutam potestatem quōcunqz puniendi si p'termisso ordine iudiciario occidere faceret. nō v' peccare nec homicida cenferi. ex quo cum meretur mortē. 7 puniri nō p' aliter. **S**ed nunquid d' **Feb** nunquid fur nocturnus si discerni non poterat q' ad furādum 7 non ad occidendū venisset. nec al' poterat deprehēdi. potuit occidi. al' non. extra eo. **S**i per fodiens et. ff. de furtis. l. **Furem.** **F**urē vero diurnum nō licet occidere nisi se telo tunc defendat. qz plus ē tunc q' fur. **L**atronem etiā insidiantem in itineribus fm leges cuilibet licet occidere. **ar. xxij. q. iij. Fortitudo.** **E**t nocturnū de populatozem agioz. **e. eo. l. j. et. ij. Nul-** lum ergo licet occidere p'p'a auctoritate nec etiā infidelem. iudē. paganū. vel hereticū. **Notandū. iij. q' multominus licet occidere innocentē bicēte dño Exodi. xxij. Innocentem 7 iustum non occides. Rātō est fm Tho.** ubi sup. arti. **vj.** **Q**uia cū occisio p'ctozis itantū sit licita iquātuz ordinat' ad bonū p'mūe. qz p'ipm corūpiē. **I**ustoz aut' sit conseruatiua boni cōmūis 7 p'motiua. qz ipi sūt p'ncipalioz pars multitudinis q' ceteri sustentatur iō non licet occidere eos nisi de speciali mandato dei. **N**ā cū deus habeat dominiū mortis 7 vite. eius. n. ordinatōe oēs moriūtur iusti 7 p'ctozes. ideo q' mandato dei occideret innocentem nō peccaret. sic nec peccauit **Abraham** filium volens imolare **Gen. xxij. 7. xxij. q. v.** **L**ex eterna. **Q**z aut' iustus p' mortē pertingat ad regnū miserias huius vite egrediens. p' accitens est operi occidentis. **E**x bonitate. n. dei hoc euenit et sui bona dispositōne. non ex actu homicide per se. **E**st g' grauius occidere innocentē q' peccare q'duplici rōne. **P**rimo qz magis agit p' caritatē nocens ei quem magis debet diligere. **S**ecdo qz magis iusticiā facit iuriā faciendo ei q' min' ē dignus q' p'ctoz. **T**ertio qz p'uat p'mūitatē maiori bono. **Q**uarto qz magis p'tenit deū. **Luce. x. Qui** vos spernit me spernit. **E**uz aut' quē nouit iudex innocentē 7 tñ falsis testibz ut reus mortis conuincitur i iudicio. ut **Naboth. iij. Regum. xij.** debet diligētius testes examinare

ut inueniat occasionē liberādi innoxium. ut
Daniel fecit. Danielis. xiiij. et si nō pōt reuincere
falsitatem. debz ab supiorē remittē iudicā
dū vlt ipse si absolutā habz pōtē liberare si nō
pōt hīs delegatā. nō peccat ferēs sniam mor
tis ē eū. fm allegata et pbata. qz ipse nō occi
dit inocētē. cū i iudicō fm pbata nocēs ap
pareat fm qd vt publica psona habet iudica
re. fm Tho. ubi sup. **Ad itē facit qd hī. iij. q.**
vij. Iudicet. Nico. de lira sup pēthathēu. as
serit cōf. iij. vīte plene de hoc i. iij. pte. ti. ix.
a. Querit at vtz teneat qlibz liberare aliū
ab iniusta morte si pōt. fco. qz ex debito carita
tis qlibet teneat repellē iuriā a primo si pōt.
Et hī Ambro. Qui nō repellit iuriā a primo
si pōt. tam ē in vicio sicut ille q facit. xxiij. q.
iij. **Nō iherēda. et i. c. se. et. q. v. Reos. Hec est**
snia Ray Wil. et Tho. scda scde. q. lxxix. In
hoc at sicut pōt Wil. ē diuersitas notāda qz
ille q habz publicā pōtē teneat defendē etiaz
cū armis si oportet. buz tñ psumat qz possit.
psone vero puate si pōt solo verbo vel facto
sine piculo suaz psonaz teneat cuz modera
tē sculpare tutele. vt addit Tho. S3 nō cre
do q tales teneat se piculo exponē. Et p aut
qz teneat dare pecuniā ne aliqz iniuste occi
dat. Glo dis. lxxxiij. in principio ponit duas
opiones vna ē q teneat qlibz a ia ē q teneat so
lū plati. Et subdit. Mibi vī distiguendū. qz si
pstat illū iuste occidi qlibz teneat quātū sua
possibilitas pōt pecuniā subueire salua sua
necessitate. Qz si nescit an iuste vl iuste. aut
si necessitas isti nō pōt teneat. **¶ Quarto nō**
licet pmitte hoicidū pōt qdēqz scābalū vel
malū vitādū sui vl alteri. qz sicut nō sūt faci
enda mala vt eueniāt bona fm aplm Ro.
¶ Ita nec etiā vt vitē mala fm Tho. ubi sup
¶ In q delinquent mulieres q cuz concepit p
fornicatōem. adulteriū vl incestū. et hmoi cre
aturā pceptā in vtero occidūt diuersis me
dicinis. vl ex vtero natū ne manifestet scelus
eaz et itē seqtur infamia sua vl occisio sui vel
aliqz. vel occupatō hereditatis aliene. Sed
nil horz excusat a mortali gūissimo. et si ante
baptismū occidat ipm adhuc gūi. qz corp?
et iam occidit. Nō tñ reputat hoicidū cuz i
vtero ē. nisi fuerit puerpiū formatū. s. aīma
rōnali. xxiij. q. ij. Qd nō formatū. Dī at for
mari masculū spaco. xl. diez vl circa. et semia
spaco. lxx. S3 nec licet mfez ex infirmita
te si valēt euadē mortē citi ei mortē accele
rare vt ples i vtero si moriat nec plē fidū na
tam occidē vt mī saluet. et oēs qui coopātur
ad hmoi opa pfulēdo vl dādo opaz ad hmoi.
vt medici. aromatarij et alij. sūt homicidē. ij.
q. j. Notū. **¶ S3 qñ si mulieri licet occidere**
volēt se optim ere non valentem aliter eua
dere man ei? fco. Raynerius in sūma pōt
circa hoc duplicem opinionē cōfēriā alterā

alteri. et neutra pferit. S3 vī dicēdū q nō licz
incedere aliq mō occisione volētis opprimē.
sicut nec etiā euadē ad mortē p sui defensio
ne. S3 si se defendēdo ne violeē cōtigat illum
occidi sibi iputet. Et si dicat q occidēdo ē cā
mortis illi nō solū corpis sed aīe. cū i actu vo
lūtatis peccādi moriat. fco. q ipse ē sibi cā q
alteri iuriat. **¶ Ma at vte iure suo naturali.**
q licet vim vi repellē. Et magis teneat saluti
sue puidē q alteri. Nam exponit se piculo
cōfentiēdi actui pōt pmitte se opprimē p
difficultatē remittē volūtatis dum nō facit
qd pōt ad euadēdū. S3 si tueat qdū p saluo
eo vñ pōt seq mors illi remittēdo mēte pōt nō
ipsa peccaret. Sicut et si quis iuasus ne se de
fendendo contingat occidere permetteret se
occidi non peccaret: sed maioris otutis eēt.
Si at tal pōt alif euadē vt clamādo. fugi ē
do. et h? non excusaret a mortali occidēdo.

¶ Qñ ad tertiu pñci. §. iij.

pale. s. de punitōe huius sceleris. hoc nota cū
dī. Non dimidiabūt dies suos. qz impius cito
morie. et non reuertet ad pñiam ppter ma
gnitudinem sceleris vt expositū ē i principio
§. ij. Qd et si nō semp eueniat ppter immēsi
tatez diuine misericordie. tñ frequēter acci
dit. et hoc meretur humana malicia. Virum
sanguinū et dolosum. i. effundēt sanguinem
cum dolo. i. voluntarie. abominābif dñs. s. a
grā et gloria sua repellēdo Gen. ix. Quicunq
effuderit sanguinē humanū: fundet sanguis
illi dñx xps. Propterea in figuraz pcepit
dñs i veteri lege q nō comederēt carnē cum
sanguine. vl sanguinem. ad inducendū eos
vt horrerent effusionem sanguinis humani.
¶ Oñditur grauitas hñ pōt ex multiplici
punitōne Caym primi homicide prout habet
Gen. iij. ubi dictū sūt ei patratō homicidio
Abel fratris sui. Maledictus eris etc. **¶ Est g**
prima punitō infamia. **¶ Unde dī. Maledictus**
eris. s. ab homibz. Domines enī sūme homici
das obiūt et maledicūt et merito. quia sūt de
structores humani generis exterminātes ho
minē factū ad dei imaginem. Secunda pu
nitio est inopia. Et ideo dī. cū opatus fueris
terrā nō habet tibi fructus. i. paucos. et cum
magno labore. **¶ Tertia est maliuolentia. Et**
ideo dicit. vagus et pfugus eris. qz hominibz
obiosus. qz quilibet timet cōuersari cum eo.
ne simile quid faciat cū eo. vl etiā icōstantia
notatur. **¶ Quarta ē venie diffidentia. Unde**
dixit ipse. Maior ē iniquitas mea q vt veniā
merear. i. tantū est pōt meum q non cabit
sub tua misericōdia. **¶ Quinta ē dānatio eterna.**
¶ **¶ Si subdit. Ecce eijses me hodie a facie tua.**
Aparuerat enī sibi angelus in forma huma
na sibi loquens: deū representans. **¶ Sexta est**
mors miseria. ideo addit. Omnis q inuenerit
me occidet me. s. homo vel bestia. vl dixit hoc

964

appetens mortē ex mltiplici miseria. Septima ē infirmitas corporis. cū dī. Posuit dñs si gnū i *Caym*. s. tremorē horribilem oīm mem brorū. Et qz hō nō debz occidi a puata psona. etiā si mereat mortē. *Deo* dicit dñs *Caym*. Neq̄q̄. s. oīs q̄ occiderit. ibi pūct̄. q̄ subitelli giē *Caym*. gñit̄ puniet̄ talē. Septuplū puni etur. s. ipe *Caym*. i. i septia generatōe. qz *La mech* iā hñs filios occidit *Caym* exñte septi ma generatōe ab *Abā*. *Dec Nico*. de lira. Cū em̄ *Lamech* eet cecutiēs q̄ venatōni ferarū vacaret. nō p̄p̄ carnes. qz tūc n̄ erat in usu. s. p̄p̄ pelles q̄b̄ tūc hoies vestiebāt. bucebat secuz puez q̄ indicabat sibi feras ut ad ipas sagittas iaceret. *Abdēs* ḡ puer *Caym* latitā tez inter fructea estimavit ferā esse. s. sic *La mech* iaciēs arcū occidit eū. ut dicit mgt̄ in historijs scolasticis. *Graue* igit̄ ē nimis pec catū hoicidij. qd̄ q̄ puniē nō soluz lege diuina multipl̄ ut dictū ē *Matth. xxvj*. Qui i gladio occiderit: oportet eū occidi salti diuine snie. s. etiā lege hūana. canonica q̄ civili. Et quia ecclia n̄ utit̄ gladio materiali. s. spūali. ideo lex ei? punit oēm hoicidā q̄ mutilatēz. nisi in cā sue defēhonis moderata. pena etiā irregu laritatis etiā ubi nō sit p̄ctm̄ p̄p̄ horrozē sa cti. de hoc tñ i. iij. pte. ti. iij. Qd̄ aē dīc̄ *Tho*. scda scde. q. lxviij. hoicidij pmissū ob sui defē sionē iducere irregularitatē. tpe suo erat in opinione aliq̄z doctoz. sed postea emanauit. *Cle*. declarās n̄ iducere irregularitatē ex̄ de homi. c. j. Et sic hodie tenet̄. Itē hoicidij vel mutilatō vel enormis percussio facta clerico etiā i mioribz ordibz p̄stituto iducit excomu nicatōem cui? absolutio sedī aplice refusa. ut p̄ diffuse i. iij. pte ti. j. c. j. Itē i foro pñie iponebat pñia septēnis. ut p̄tz. xxij. q. j. Pre dicandū. tñ hodie est arbitria sicut q̄ p̄ alijs p̄ctis. Micti aē solent ad curiā. ad pñarios. Maior aē pñia iniūgiē p̄ q̄busdam hoicidijz magis gūibz. Nā fm̄ *Dost*. et glo. ex̄ de hñs qui fi. occi. c. j. ij. q. iij. qñ pentes spōte filios occidūt vl' op̄rimūt maior ē eis pñia q̄ p cō mūi hoicidio iungenda. Et dicit *Ray*. q̄ de bet iduci ad ingressū monasterij ubi p̄cta de plozet q̄ hoc nisi h̄iet piūgē n̄ volētē igredi. q̄ ipe. vl' nisi h̄iet filios puulos q̄s n̄ posset di mittere vl' etiā sine hñs si n̄ posset p̄pter fragi litatem carnis hoc agē. n̄ tñ p̄ ad hoc cogi. Si aē casu q̄ gñi culpa p̄cedet̄ p̄tgerit tale hoicidij. tūc fm̄ *Dost*. q̄ glo. pñia. v. vl' vij. annoz ē imponēda. ar. dif. l. diq̄ q̄ ex̄ de pe ni. q̄ remis. c. *Quelitu*. Si aē leuis culpa p̄ cefferit. tūc pñia triū ānoz ē iniūgenda. ex̄ de hñs q̄ fi. occi. De ifantibz. Si aē nulla cul pa p̄cessit. de iure nō sūt puniēdi. tñ p̄pter ā biguū duplicitatis ē aliq̄ pñia ad cautelas i iungēda ar. xxij. q. v. *Excomunicatoz* inter fectoribz. Et i hñs oibz si culpa occulta. pñia

iniungēda ē occulta. Si manifesta. q̄ pñia ma nifesta. Et ut dī. ij. q. v. *Cōsuluisti*. monēdi sūt pentes ne teneros pueros ifātes teneāt secū i lecto. Grauior adhuc pñia imponit̄ vrozic ite. ut patz. xxij. q. ij. admonē. Est tñ q̄ ipa arbitria in foro pñie. p̄cipue qñ res ē occul ta. poit̄ aē maior pñia vrozicite q̄ m̄ficite. n̄ qz gñi? sit p̄ctm̄. s. iō qz hoies magis sūt icli nati ad vrozicidij q̄ ad m̄ficidij. qz ad ma tricidij p̄z vel nihil. Et ideo oportuit poni magis rethēs. i. maior pena. *Ture* aē civili in q̄ ē usus gladij material' puniē hoicida pe na mortis. *Patricite* aē qz gñi? delinquit i mo gñi? iō gñi? iō puniē n̄ pena decapi tatōnis ut aliq̄. s. fm̄ *Dost*. i. iudicō tal' con uict' vl' p̄fessus v̄gis sāguineis vberat' i ecu leo. i. sacco corij cocti iluti missus cū cane et gallo gallinatō. i. capone. q̄ simia q̄ vipa i p̄ fundū maris iactat̄ vl' i fluuiū primū iuxta sitū maris ut oīm elemētōz v̄su carē icipi at vl' si mare vl' fluuiū nō fuerit primū? tbaē bestijs. *E. eo. ti. l. j.* In foro autem penitentie arbitraria est pena q̄ occulce si occultum est imponēda. ar. ij. q. j. *Multi*. *Domice* ergo recte fit ut non dimidiet dies suos. i. ut citi? occidat. qz crudelior ē oñi fera siluestri. Nāz oē aīal diligit sibi sile. ut dī *Eccl. xij*. Quis vnq̄ vidit leonē vl' v̄sum occidētē leonem vl' v̄sū? Nunq̄. sed bñ aīmal alterius speciei. hō autēz se ita p̄mittit vinci ab ira q̄ obio ut occidat alium hoīem factuz ad similitudinē dei. Similis est homicida diabolo. de quo dī cit̄ xps *Ioh. viij*. Ille erat homicida ab initō qz. s. occidit in aīa q̄ in corpe primos pentes suo ope. *Facit* homicida p̄tūmēliā deo. quia occidit filiū suū cū omēs sim? filij dei p̄ crea tōem. ps. Filij excelis omēs. Et p̄fecti? p̄ fidē q̄ baptisimū *Ioh. j.* dedit eis p̄ctem filios dei fieri hñs q̄ credunt in noīe eius. *Insper* et angelo q̄ custodit hoīem facit iniuriā. *No* luit dñs q̄ *Dauid* q̄i sc̄us et deuotus edifi caret ei tēplū ex eo q̄ sanguinem humanuz effuderat. ut h̄r. j. palip. xxvij. Et ideo sūme abstinenbū. Et qz ad iniuriā psonalē p̄inet vberatō. mutilatō. incarcerationio. q̄ cont̄ illud p̄ceptuz. Non occides. iō breuiter hic de hñs. *Pro cui? declaratōne* dīc. b *Tho*. scda scde q. lxv. q̄ in bonis corporis tria p̄ ordinē cōside rā. *Primo* integritas corporis cui detrimētū affert̄ p̄ mutilatōz vl' occisionē. *Secūduz* est quies et delectatō sensus. cui opponitur vberatō. q̄ quobcunqz aliud dolore sensus affi ciens. *Tertius* est motus q̄ v̄sus membroz q̄ impeditur p̄ ligatōnem vel incarcerationē vel q̄cunqz violentā detentionē. Et ideo icar cerare aliquē ē illicitū. vl' q̄litercūqz detinere nisi fiat fm̄ ordinē iustitie. aut in penaz aut in cautelas alicuius mali vitandi. q̄ hoc licz tñ iudici. *Clertū* detinere aliquem ab horam

ad impebendum euz ab aliq malo ppetrādo
cuiuslibet licet. sicut retinere hoies ne se pēpi
ret. exēbere eū dō domo ruitura p vim: et hu
tulinōi. vñ se vñ aliū pcutiat detinere. Sed
simplr aliū intrudere vñ detinere ab eū ptinēz
q bz vñter de actibz hois exterioribz dispo
re et vita alteri. hec Tho. vñ hmoi faciens
morte puniē fm legē. Et de puato carcē. l. vi
ta. Ex q pz eē mortale pētm. Et filis oberate
adulterū ei q n bz curā ei vñ se pētm. mēti. et
hmoi. ptinēz ad iuriā vñ et mortale ē. pētm
tñ. martis. mēti. qñ sit pmissa moderata
castigatō. n tñ vñq ab mutilatōz membra qz
tūc eē mortale. Itē qñ ab mutilatōz. Sci
endū q cū totū hois vita nō ordiē ad aliq
pū ipi hois. s3 ad ipaz poti oia q se hois or
dinā. Itē puare aliquē vita i nullo casu p
tinet ab aliqē nisi ad publicā pētmz cui cō
mittit pcuratō boni pūtm. S3 pētm mem
bri pē ordinari ad pā salutē vñ hois. et iō i
aliq casu pē ab eū ptinē. puta si mēbz sit pu
tribū. p pūatōe vite licite ipē ifirm vñ q bz
curā ei pmittit medico pētmz et hoc qñ aliē
saluti corpis pūtmz si pē. Et qz salutē aie in
tēptatōe pūtmz aliē pūtmz si pē q p pētmz
nē. qz pētmz subiacz volūtati. Itē nec pē p
nāda castitatē seu vīcēdas tēptatōes carnis
licz virilia abscidē. qz mortale pētm ē.

Octauus titulus de Inuidia. Capitulum
pmū de ipa Inuidia. et de nocumētis eius.

Inuidiam esse vnū ex
septem capitalibus vi
tijs ponit Grego. i. xxi. mora. Et
bea Tho. xxi. q. xxi. arti. iiii.

Itē aē in li. de sumo bono. et Cassian. i. li.
de institutis cenobiōz. si ponit inuidiā inf ca
pitalia qd forte iō fecerit ppter hoc q inuidia
manifeste nascit ex iani glia. S3 vt dīc ibi. b
Tho. n ē p rōem vitij capital q ipm oriaē ex
altero. qz vt dīc Grego. xxi. mora. Capita
lia vitia tanta sibi pūtmz coniunguntur
vt nō nisi vnū de altero pferat. Sed hoc ē p
rōnem vitij capitalis q nō habeat aliquam
rōem pducēdi ex se multa genera pētmz: qd
nō bz inuidia. sed multa ex ea vitia pcedunt
vt ifra patebit. Diffiniē aē inuidia fm Iobez
damascenū. ij. li. q est tristitia de alienis bo
nis. Pro cui declaratione dicit. bea Tho.
scda scde. q. xxi. arti. ij. q tristitia d alienis
bonis pē ptingē. iiii. modis. Pūtm mō iqtū
qd tolet de bono alterius inqtū ex eo timetur
nocumentum vel sibi pī vel alijs bonis et tal
tristitia non est inuidia. et potest esse sine pec
cato. s. cū moderata est. nec ex hoc facit aliq
inconueniens. Unde Grego. xxi. moral. ait.
euenire plerūqz solet vt nō amissa caritate.
et inimici nos ruina letificet. Et rursus. Et
gloria sine inuidie culpa contristet: cū et ru

ente eo qdā bene erigi credimus. et p ficiente
illo plerūqz iniuste opprimi formidam. hec
ille. Sicut ex submersiōe Pharaonis cū ex
ercitu suo i mari rubro pplus isrl mltū gau
sus ē et festinauit cantās canticū Cantemus
dñō. et pulsans timpanum cum Maria eo q
mortuus ē inimicus q volebat eos i fuitutē
reducere Exodi. xv. Et e3 Mathatias cū suis
cōtristatus est valde de exaltatōe et pspitate
regis Antiochi. quia querebat pūtm iudeoz
trāsferre ad ritus gentiliū deo vero relicto.
i Machab. ij. Scdo mō pē aliqz contristari
de bono alterius nō ex eo q ille habeat illud
bonū sed qz sibi deest illud bonū. et hic ppe est
zelus fm pūtm. ij. rethoricoz. Dī etiā emula
latio. Et si iste zelus sit circa bona honesta. lau
dabilis ē fm illud. i. Corin. xiii. Emulamini
spūalia. Sic faciebat aplūs cū dicebat. ij. ad
Cor. xi. Emulor vos dei emulatōne. quasi di
ceret. Inuideo qbusdā ex vobis s3 inuidia q ē
fm deū. Considerabat in aliquibz eoz esse ali
quas pfectas cōbitōnes q non ita forte appa
renter erant in eo. vñ ex humilitate in se non
reputabat eē licz simplr esset pfectior ill. et in
illis emulabat cupiens p fice. ista g non ē
ppe inuidia nisi large dicta. Et sic intelligit
dictū Piero. ad Allethā de instructōe filie.
Habeat socias cū qd bīscat. qd inuideat. qd
laudibz mordeat. Sumit hic inuidia p zelo
seu emulatōne q qd debz incitari ad p ficiēdū
cū melioribz. Si aut de tpalibz sit tristitia ta
lis pē esse sine pētm. vt si fm pūtmz motum
tristat q nō bz sibi necessaria q ali habz cū
pētm. vñ qñ p talem defectū incidit in patiē
tia vñ murmuratōz vñ nimis mēte de iqtur
et ptinebit ad accidia. Tercio mō tristat qd
de bono alterius inqtūz ille cui accidit illud
bonū est eo indignus. que qd tristitia nō pē
oziri ex bonis honestis ex qd aliquis iustus
efficiē. nisi forte contristat qd videntō ma
gnos pētmz a deo visitari magnis donis et
virtutibus qsi iudicando eos indignos. sicut
cōtristat et indignatus ē frater su maior de
susceptione frīs pūtm magnifica Luce. xv.
S3 hoc eē cōtristari p deū et iustū reputare
vel inuitētia fraterne gratie que est blasphe
mia in spiritum sanctum. Sed contristari de
diuitijs et alijs bonis tpalibz que possunt bo
nis et malis puenire. hanc tristitiam vocat
plus. ij. rethoricoz neemesim. et dicit ipsam
ad bonos mores ptinere. S3 hoc iō dīc. q cō
siderabat ipa bona tpalia fm se put possunt
magna videri non respiciētibz ad eterna. S3
fm doctrinā fidei tpalia bona q pueniunt
indignis ex iusta dei ordinatōne disponunt
vñ ad eoz correptōnem vñ ad eoz dānatōem
sicut diues sepultus i infernū Luce. xvi. Et
hmoi bona qsi nihil sunt in cōpatōe ad bona
futura q seruantur bonis. Et iteo huiusmōi